
1993

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO

Venäjää, Baltian maita ja muita siirtymätalouksia koskevia keskeisiä taloustapahtumia vuonna 1993

SUOMEN PANKKI • BANK OF FINLAND

Idäntalouksien yksikkö • Unit for Eastern European Economies

Suomen Pankki / Idäntalouksien yksikkö
PL 160, 00101 HELSINKI
puh (90) 183 2268
fax (90) 183 2294 ja (90) 174 872

1993

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO

Venäjää, Baltian maita ja muita siirtymätalouksia
koskevia keskeisiä taloustapahtumia vuonna 1993

SUOMEN PANKKI • BANK OF FINLAND
Idäntalouksien yksikkö • Unit for Eastern European Economies

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 1

Venäjä ja Yhdysvallat allekirjoittivat START 2 -sopimuksen. Venäjän presidentin Boris Jeltsinin ja Yhdysvaltojen presidentin Georg Bushin Moskovassa solmiman sopimuksen mukaan osapuolet supistavat pitkän matkan ydinaseiden määrän yhteen kolmannekseen nykyisestä tasostaan. Start 2 -sopimus tulee voimaan kahdessa vaiheessa vuoteen 2003 mennessä. Tiettyjen tahojen vastustuksesta huolimatta Jeltsin itse uskoo Venäjän Korkeimman neuvoston ratifioivan Start 2 -sopimuksen. Entisen Neuvostoliiton ydinasetasavalloista Ukraina ei ole vielä suostunut ratifioimaan Start 1 -sopimusta, mikä osaltaan heikentää Start 2 -sopimuksen merkitystä. Toteutuessaan Start 2:n uskotaan parantavan maailman turvallisuutta ja vähentävän vahingossa tai tarkoituksella syttyvän ydinsodan mahdollisuutta.

Venäjä otti käyttöön peruselintarvikkeiden hintasäännöstellyn. Venäjän hallituksen asetuksella rajoitetaan mm. leipää, soke-ria, maitoa, voita ja lihaa tuottavien yritysten voitot korkeintaan 25 % myynnin arvosta. Hallituksen mukaan asetuksella pyritään estämään uudet hinnankorotukset, koska useat perushyödykkeet ovat jo nyt liian kalliita tavalliselle kansalle. Vaikka Venäjän uuden hallituksen tekemä päätös poikkeaa ex-pääministeri Gaidarin ajamasta vapaasta elintarvikkeiden hinnoittelupolitiikasta, sitä ei kuitenkaan ole pidetty uudistuslinjan vastaisena. Päätöksen välittömät vaikutukset voivat näkyä "edullisten" elintarvikkeiden häviämisenä kaupoista ja joutumisena mustaan pörssiin. **Valko-Venäjällä** on väestön elintarviketilanteen turvaamiseksi menty jo askel pidemmälle, kun vuoden alusta peruselintarvikkeiden myyntiä alettiin säännöstellä ostokuponkien avulla.

Jeltsin allekirjoitti yksityismaan ostoa ja myyntiä koskevan lain. Joulukuun lopussa allekirjoitetun lain mukaan henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitettut huvila- ja puutarhaviljelypalstat sekä omakotiasuntojen rakentamista varten varatut tontit on siirretty niiden haltijoiden omaisuudeksi. Lain mukaan omistajat voivat myydä maaomaisuutensa edelleen Venäjän kansalaisille. Viimeisen kahden vuoden aikana maapalstoja on jaettu jo 20 miljoonalle perheelle ja uuden lain odotetaan tehostavan maan käyttöä ja parantavan elintarviketilannetta. Kaikki halukkaat eivät kuitenkaan ole vielä saaneet maapalstaa.

Laajamittaisen yksityistämisen edellytykset luotu Venäjälle. Venäjän valtioneuvoston mukana vuonna 1992 Venäjän valtion tulot yksityistämisisistä olivat ennakoitua suuremmat ja kaikkiaan 95 000 yritysten yksityistämishakemusta otettiin käsitte-lyyn. Kun lisäksi tammikuun alkuun mennessä yli 120 milj. kansalaista oli saanut yksityistämisyoucherit, on valtioneuvoston mukana olemassa kaikki edellytykset sille, että vuodesta 1993 tulee massayksityistämisen kannalta menestyksenkäs vuosi.

Venäjällä on edelleen kaksi virallista ruplan kurssia. Venäjän keskuspankin tiedotteen mukaan Neuvostoliiton Gosbankin virallista kurssia sovelletaan Neuvostoliiton aikana syntyneisiin kansainvälisiin velkasuhteisiin ja kauppasopimuksiin. Venäjän keskuspankki noteeraa kuukausittain tämän 'Neuvostoliiton Gosbankin virallisen kurssin' valuuttakorin pohjalta. Kuluvan vuoden tammikuun 6. päivänä noteeraus oli 100 USD = 58.26 SUR. Toinen virallinen kurssi, 'Venäjän keskuspankin virallinen kurssi', muodostuu Moskovan pankkien välisillä valuuttamarkkinoilla. Sen mukainen ruplan noteeraus 6.1.1993 oli 1 USD = 417 SUR.

Tuotannon lasku kiihtynyt edelleen Virossa ja Latviassa. Viron teollisuustuotanto aleni viime vuoden tammi-marraskuussa 40 % edellisen vuoden vastaavasta ajasta. Eniten tuotanto laski rakennusmateriaali-, lasi- ja koneenrakennusteollisuudessa. Latviassa tuotanto aleni samaan aikaan 35 %. Eniten pieneni koneenrakennus- ja elintarviketeollisuuden tuotanto.

Latvia saa IMF:ltä toisen erän syyskuussa sovitusta 81 milj. dollarin valmiusluotosta. IMF hyväksyi Latvian talouden vakautusohjelman tähänastisen etenemisen. Valmiusluoton toinen erä tullaan käyttämään Latvian rahayksikön tukemiseen. Latvian syyskuussa IMF:ltä samaan tarkoitukseen saama ensimmäinen luottoerä on keskuspankin pääjohtajan Einars Repshen mukaan vielä lähes käyttämättä. Luottoa käytetään vain, mikäli keskuspankilla on vaikeuksia valuuttojen vaihtamisessa pankin asettamaan kurssiin. Tällä hetkellä Latvian keskuspankki ostaa enemmän ulkomaanvaluuttoja kuin myy.

Puolan, Slovakian, Tšekinmaan ja Unkarin välille vapaakauppasopimus. Allekirjoitettu sopimus poistaa pääosin tullit neljän maan välisessä kaupassa seuraavien neljän vuoden kuluessa. Sopimukseen pääsyn viivästymistä ehdittiin jo ihmetellä, sillä Puola, Tsekkoslovakia ja Unkari allekirjoittivat mm. tulleja ja muita kaupan esteitä vähentävän assosiaatiosopimuksen EY:n kanssa jo joulukuussa 1991. Nyt allekirjoitetun vapaakauppasopimuksen odotetaan edesauttavan kyseisten maiden talouksien integroitumista Euroopan talousyhteisöön.

Amerikkalaiset yritykset tekivät viimeisen vuoden aikana eniten sijoituksia Itä- ja Keski-Eurooppaan. Suoria sijoituksia koskevan selvityksen mukaan viimeisen vuoden aikana amerikkalaiset ovat sijoittaneet lähes 8 mrd. dollaria entisiin sosialistimaihin Venäjän ollessa tärkein kohde (3.2 mrd. USD) ennen Puolaa (1.5 mrd. USD), entistä Tsekkoslovakiaa (660 milj. USD) ja Unkaria (640 milj. USD). Amerikkalaisten jälkeen seuraavaksi eniten sijoituksia tekivät italialaiset, englantilaiset ja saksalaiset mainitussa järjestyksessä.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 2

Venäjän hintasäännöstelypäätös kritiikin kohteena. Venäjän ensimmäisen varapääministerin Vladimir **Shumeikon** mukaan Venäjän hallitus tulee muuttamaan päätöstä hintasäännöstelyn käyttöönotosta. Pääministeri Viktor **Tshernomyrdin** allekirjoitti vuodenvaihteessa määräyksen, jossa säädetään peruselintarvikkeiden, joidenkin kulutustavaroiden ja raaka-aineiden hintasäännöstelystä rajoittamalla tuottajayritysten voittomarginaali 10-25 prosenttiin. Shumeikon mielestä määräys julkaistiin vahingossa keskeneräisenä.

Aiemmin tällä viikolla Venäjän uusi varapääministeri Boris **Fjodorov** arvosteli hintasäännöstelypäätöstä. Fjodorovin mukaan päätös on uudistuspolitiikan vastainen ja mahdoton toteuttaa.

Venäjän viimeisimmät ministerinimitykset. Venäjän uusi ulkomaantalousministeri on 32-vuotias taloustieteen tohtori Sergei **Glazjev**. Glazjev on työskennellyt viimeisen vuoden edeltäjensä Petr **Avenin** varamiehenä ulkomaantalousministeriössä ja sitä aiemmin Venäjän johtavassa talousmatematiikan instituutissa.

Polttoaine- ja energiaministeriksi nimitettiin Tjumenin kuvernööri Juri **Shafranik**. Presidentin kanslian mukaan Shafranikin nimitys on tapahtunut pääministeri Viktor **Tshernomyrdinin** suositukselta. Polttoaine- ja energiaministerin virka on ollut täyttämättä viime kesäkuusta lähtien.

Joulukuisen kansanedustajien kongressin päätöksen mukaisesti ulkomaisten valuuttojen käytön kieltämistä suunnitellaan Venäjällä. Keskuspankin varapääjohtajan **Tulinin** mukaan ulkomaanvaluuttojen käytön pysäyttäminen olisi määrä toteuttaa ennen maaliskuun alkua. Ulkomaanvaluuttojen myynnin osalta Tulin sanoi vanhan käytännön jatkuvan toistaiseksi. Valuuttatuloista on pakko myydä 50 prosenttia - 30 prosenttia Venäjän valuuttarahastoon ja 20 prosenttia vapailla markkinoilla.

Venäjän neuvottelut Pariisin klubin kanssa viivästyvät. Täksi viikoksi suunniteltuja neuvotteluja jouduttiin siirtämään, sillä Venäjä on jälleen ajautunut ristiriitoihin Ukrainan kanssa. Aiemmin marraskuussa Ukraina ja Venäjä sopivat, että Venäjä neuvottelee yksin koko entisen Neuvostoliiton velkojen takaisinmaksusta länsimaiden kanssa.

Läntinen osapuoli kiirehtii Venäjää aloittamaan neuvottelut. Sen mukaan neuvostovelkojen takaisinmaksusta on sovittava ennen uusien luottojen myöntämistä. Maailmanpankin joulukuisen vuosiraportin mukaan entisen Neuvostoliiton ulkomaanvelka on 75.4 miljardia dollaria.

Venäjän energiainisteriön mukaan öljyntuotanto kasvoi huomattavasti 1992. Venäjän energiainisteriön ilmoituksen mukaan öljyä vietiin viime vuonna runsaat 66 miljoonaa tonnia, mikä on 22 prosenttia enemmän kuin vuonna 1991. Viennin kasvu saattaisi selittyä sillä, että öljyntuottajat ovat saaneet myydä suoraan ulkomaisille ostajille 10 prosenttia tuotannostaan. Venäjä on Saudi-Arabian jälkeen edelleen maailman toiseksi suurin öljyntuottaja, vaikka tuotanto laski viime vuonna melkein 15 prosenttia. Sen sijaan kaasun tuotanto laski vain 0,5 prosenttia.

Venäjälle perustetaan jälleenrakennus- ja kehityspankki. Presidentti Boris Jeltsin on allekirjoittanut määräyksen Venäjän jälleenrakennus- ja kehityspankin perustamisesta. Pankin tehtävänä on maan talouden keskeisten alojen rahoittaminen, investointien elvyttäminen, ulkomaisten investointiluottojen käytön tehostaminen sekä Venäjän markkinoiden kehittäminen.

Valtion obligaatioita Venäjän budjettivajeen rahoitukseen. Venäjän hallitus aikoo laskea liikkeelle valtion obligaatioita, jotka käytetään Venäjän budjettivajeen rahoittamiseen.

Ruplan arvo laski jälleen. Ruplan alamäki jatkui Moskovan valuuttapörssissä ja kurssi nousi 442 ruplaan dollarilta torstaina. Ruplan arvo putosi nopeasti pitkin syksyä mutta tasaantui marraskuun lopussa saavutettuaan pohjalukeman 450 ruplaa dollarilta. Moskovan valuuttapörssissä rupla noteerataan tiistaisin ja torstaisin.

Hintojen nousu hidastui Virossa. Viron tilastoviranomaisten mukaan kuluttajahintaindeksi nousi joulukuussa 3,3 % . Marraskuussa nousu oli 9,5 %, joten joulukuussa hintojen nousu oli vähäisintä koko rahauudistuksen jälkeisenä aikana. Kuluttajahintaindeksi nousi elokuussa 17,6 %, syyskuussa 6,6 %, lokakuussa 7,7 %. Terveystieteiden ja erityisesti lääkkeiden hinnat nousivat eniten vuoden viimeisenä kuukautena.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 3

Venäjän hallitukselta kriisiohjelma. Venäjän hallitus otti keskiviikkona käyttöön uuden talousohjelman. Ohjelman tarkoituksena on talouden tasapainottaminen ja tiukan rahapolitiikan harjoittaminen, jotta talouden romahtamiselta vältyttäisiin. Yksityistämisestä vastaavan varapääministerin Anatoli **Tshubaisin** mukaan Venäjällä voidaan kohta puhua hyperinflaatiosta; tammikuussa inflaatiovauhti on kohonnut 10 prosenttiin kuukaudessa, mikä merkitsee lähes 50 prosentin kuukausivauhtia. Muita huolestuttavia indikaattoreita ovat budjettivaje, joka on liikkunut 15-25 prosentin välillä BKT:sta ja 20 prosentin suuruinen kokonaistuotannon lasku viime vuonna.

Venäjän talousuudistuksesta vastaava varapääministeri Boris **Fjodorov** totesi, että uuden kriisiohjelman tarkoituksena on pienentää budjettivaje 5 prosenttiin bruttokansantuotteesta ja samoin kuukausittainen inflaatio 5 prosenttiin. IMF on edellyttänyt Venäjältä tällaisia lukuja lisäävun ehtona. Fjodorovin mukaan myös yritysten luototusta tiukennetaan: korko nostetaan nykyisestä 80 prosentista ja luottokriteereitä kiristetään.

Samaan aikaan talousministeriön edustajat ilmoittivat, että **yritysten välinen velka** on noussut 3 500 miljardiin ruplaan. Luku on suurempi kuin viime vuoden kriisitaso, jonka jälkeen Venäjän keskuspankki myönsi teollisuudelle luottoja velkaantuneisuuden vähentämiseksi.

Ruplalle uusi pohjanoteeraus. Torstaina ruplalle noteerattiin ennätysalhainen arvo: 493 ruplaa dollarilta. Ruplan alamäki on seurausta viime vuoden jälkipuoliskon lisääntyneestä valtion lainotuksesta ja hyperinflaation uhasta. Kurssin uskotaan pian laskevan 500 ruplaan dollarilta.

Maailmanpankin pääjohtaja huolissaan Venäjän inflaatiosta. Maailmanpankin pääjohtaja Lewis T. Preston totesi Helsinginvierailunsa aikana, että Venäjän nopeasti huonontuva taloudellinen tilanne ja etenkin korkea inflaatio saattavat vaarantaa Maailmanpankin Venäjälle jo sovitut luottoja. Prestonin mukaan on todennäköisempää, että Maailmanpankki luotottaa Venäjän yksityistämiseen ja sosiaaliturvaan liittyviä hankkeita kuin tuotannollisia investointeja öljyteollisuuteen ja maatalouteen. Preston arvio, että Venäjän ulkomainen rahoitustarve kuluvana vuonna on 30 miljardia dollaria.

Venäjän parlamentti päättänyt korottaa minimieläkettä. Päätöksen mukaan minimieläke lähes kaksinkertaistetaan 4 225 ruplaan. Eläke sidotaan hintaindeksiin ja tarkastetaan neljännesvuosittaan. Venäjän finanssiministerin Vasili **Bartshukin** mielestä päätös merkitsee käytännössä palkkojen ja muiden maksujen korottamista ja kasvattaa vuoden 1993 budjettia 4 800 miljardilla ruplalla.

Uusi sopimus Venäjän ja Ukrainan välille neuvostovelasta. Moskovassa lauantaina allekirjoitetun sopimuksen mukaan Venäjä ja Ukraina sopivat neuvostovelkojen ja -varojen jakamisesta ja vastaavat kumpikin erikseen omasta velkaosuudestaan. Venäjän puolelta neuvotteluista vastaava varapääministeri Aleksandr **Shohin** totesi kuitenkin, että velkojamaiden täytyy vielä hyväksyä nyt tehty sopimus. Toistaiseksi länsimaat ovat suhtautuneet penseästi velan jakamiseen.

Venäjä suunnittelee nopeaa yksityistämistä. Venäjä aikoo yksityistää satoja yrityksiä ennen huhtikuussa pidettävää kansanäänestystä uudesta perustuslaista. Kuluvana vuonna on tarkoitus yksityistää etenkin suuryrityksiä. Suurteollisuuden yksityistäminen on määrä aloittaa helmikuussa Volgogradissa suurten huutokauppojen sarjana. Ensimmäisellä kierroksella myydään 200 teollisuus- ja liikeyritystä.

Yksityistettyjen yritysten määrästä liikkuu monenlaisia tietoja. Anatoli **Tshubais**, yksityistämisestä vastaava varapääministeri, sanoi tällä viikolla, että Venäjällä on nyt 46 000 yksityistä yritystä. Tshubaisin mukaan poliittinen ilmapiiri on muuttunut yksityistämislle kielteisemmäksi ja tämä vuosi on ratkaiseva valtion omaisuuden yksityistämisessä.

Viro perusti rahaston selvittämään pankkikriisiä. Viron parlamentti hyväksyi päätöksen perustaa keskuspankin yhteyteen erityisrahasto, joka tutkii mahdollisuuksia kompensoida tai saada takaisin Moskovaan jäädytettyjä varoja. Rahasto aikoo laskea liikkeelle arvopapereita Union Baltic Bankin ja Põhja-Eesti Pankin Moskovan Vneshekonombankiin jäädytettyjä varoja vastaan. Pankkien asiakkaat, joiden varat on jäädytetty, ja omistajat saavat näitä arvopapereita, joiden markkina-arvo on tällä hetkellä noin 5 % nimellisarvosta. Viron keskuspankki ja hallitus lunastavat niitä myöhemmin itselleen. Pankkien pelastussuunnitelman mukaan Viron hallitus ostaa Põhja-Eesti Pankin keskuspankilta ja Union Baltic Bankin sen nykyisiltä omistajilta. Pankit fuusioidaan uudeksi Põhja Ühispanniksi. Lakkautetun Tartu Kommertspankin omaisuus tulee uudelleen huutokaupattavaksi, koska vain yksi ostajaehdokas oli jättänyt tarjouksen ensimmäiseen huutokauppaan.

Latvian keskuspankin osien yksityistämissuunnittelua jatketaan. Latvian parlamentti on tehnyt luonnoksen maan keskuspankin tiettyjen konttoreiden ja toimintojen yksityistämisestä. Tarkoituksena on erottaa keskuspankin hoitamat liikepankkitoiminnot varsinaisista keskuspankin tehtävistä. Näkemykset yksityistämisen käytännön toteutuksesta eroavat kuitenkin toisistaan ja keskustelua eri yksityistämisvaihtoehdoista on tarkoitus jatkaa maan parlamentissa uudelleen ensi viikolla.

Liettuan presidentinvaalit pidetään 14. helmikuuta, jolloin valitaan ensimmäinen presidentti sitten itsenäistymisen. Tunnetumpi kahdesta ehdokkaasta on viimesyöksyinen vaalivoittaja, vasemmistoa edustava **Algirdas Brazauskas**. Sitoutumattomia edustavasta Liettuan USA:n suurlähettilästä **Stasys Lozoraitisista**, joka on asunut ulkomailla lähes koko ikänsä, tuli Brazauskasin ainoa vastaehdokas vaaleissa, koska osa kandidaatista luopui ehdokkuudestaan tai ei saanut tarpeeksi kerättyä tukijoita. Vytautas Landsbergis, joka kieltäytyi jo aiemmin osallistumasta vaaleihin, on ilmoittanut tukevansa Lozoraitista, jota myös enemmistö keskusta- ja oikeistopuolueista tukee.

Puolan talous osoittaa hienoisia elpymisen merkkejä. Maan keskus-tilastotoimiston julkaisemien ennakkotietojen mukaan teollisuustuotanto kasvoi 3.5 % vuoden 1992 aikana (-11.9 % vuonna 1991 ja -24.2 % vuonna 1990). Maataloustuotanto sitä vastoin tulee laskemaan 12 %, pääosin viime kesän kuivuudesta johtuen. Kokonaistuotannon odotetaan olevan vuoden 1991 tasolla. Maan talous oli vuonna 1991 pohjalukemissa idänkaupan romahtamisen vuoksi. Ongelmia aiheuttavat edelleen inflaatio, joka oli viime vuonna 44.3 % ja edellisenä 60 %, suuri budjettivaje sekä keskeisten talouslakien läpisaaminen parlamentissa. Vuoden 1992 lopussa maan ulkomaanvelka oli 49.4 mrd. dollaria, josta 31.7 mrd. länsimaiden hallituksille. Kuluvan vuoden budjetissa on varaus 940 milj. dollarin lyhennyksille.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 4

Venäjän pääministeri Viktor Tshernomyrdin puhui parlamentissa. Tshernomyrdin kertoi parlamentille keskiviikkona, että hallituksen tärkein tehtävä on talouden vakauttaminen ja ruplan vahvistaminen. Hänen mukaansa nopea inflaatiouahti, ruplan kurssin romahtaminen ja tuotannon voimakas lasku jättävät hallitukselle vähän toimintavaraa. Yritysten luototusta tullaan tiukentamaan. Tshernomyrdin mukaan viime vuoden lainoista yritykset käyttivät vain 20 prosenttia itse tuotannon tukemiseen.

Tshernomyrdinin parlamenttipuhe noudattelee tällä viikolla julkaistun hallituksen kriisiohjelman linjoja. Samaan aikaan pääministeri kuitenkin allekirjoitti päätöksen, jonka mukaan maataloudelle myönnetään ensiapuna matalakorkoisia luottoja, hintasubventoitua energiaa ja mahdollisuus peruuttaa maatalousyritysten välisiä luottoja.

Ruplan arvo jatkoi edelleen laskuaan torstaina tiistaisen 15 prosentin putoamisen jälkeen. Arvo laski tiistaina 568 ja torstaina 572 ruplaan dollarilta. Pudotusta edellisestä viikosta on lähes 80 ruplaa.

Seitsemän jäsenmaata allekirjoitti IVY-maiden peruskirjan. Minskissä 22.1.1993 pidetyssä IVY-maiden johtajien kokouksessa järjestön peruskirjan allekirjoittivat Armenia, Kazakstan, Kirgisia, Tadzikistan, Uzbekistan, Valko-Venäjä ja Venäjä. Ulkopuolelle jäivät Moldova, Turkmenistan ja Ukraina. Peruskirja varaa kuitenkin halukkaille oikeuden liitännäisjäsenyyteen. Kaikki kymmenen maata allekirjoittivat yhteisen julkilausuman. Venäjän presidentti Boris Jeltsin luonnehti kokousta onnistuneeksi ja korosti IVY-maiden yhteistyön tärkeyttä. Etenkin muut entisen Neuvostoliiton valtiot ovat erittäin riippuvaisia Venäjän kanssa käymästään kaupasta.

Kokouksessa sovittiin aiemmin päätetyn valtioiden välisen pankin perustamisesta. IVY-maiden pankin on määrä tarjota mahdollisuus maiden välisen kaupan maksujen selvitykseen ja raha- ja luottopolitiikan yhtenäistämiseen. Pankin laskutusyksikkö on rupla.

Kansainvälistä valuuttarahastoa pyritään käyttämään Venäjän sisäpolitiikassa. Moskovalainen päivälehti Nezavisimaja Gazeta julkaisi 21.1.1993 artikkelin "Venäjän uudistus: todellinen vai valheellinen? Kansainvälisen valuuttarahaston analyysi". Artikkelin alkuun oli painettu Venäjän yrittäjäliiton puheenjohtajan ja ns. keskustaopposition kärkimiehen Arkadi Volskin kirje päätoimittajalle, jossa Volski totesi IMF:n ja Yrittäjäliiton johtojen julkistavan kyseisen dokumentin, jotta Valuuttarahaston todellinen kanta Venäjän talousuudistuksesta tulisi julkisuuteen. Muistio perustui Volskin mukaan vuoden 1992 lopulla Yrittäjäliitossa käytyihin keskusteluihin "erään Valuuttarahaston johtajan ja työntekijöiden kanssa".

Muistio perustuu ajatukselle, että Venäjän hallituksen politiikka on virheellinen ja se on korvattava keskustaopposition näkemyksiä myötäilevällä linjalla. Muistiossa todetaan, että keskusjohtoista säätelyä on lisättävä, rupla-alue on lopetettava ja yksityistämishjelmaa on perusteellisesti harkittava uudelleen.

IMF:n Moskovan edustusto julkaisi välittömästi muistion julkitulon jälkeen tiedotteen, jonka mukaan muistio ei ole IMF:n hyväksymä, ei siellä laadittu eikä kuvaa IMF:n johdon kantoja. Yrittäjäliitto puolestaan antoi Nezavisimaja Gazetalle tiedotteen, jonka mukaan muistio perustuu keskusteluihin IMF:n johtokunnan jäsenen Jacques de Grooten kanssa.

Maailmanpankki suunnittelee Venäjän investointiehtojen helpottamista. Maailmanpankki on huolissaan Venäjän investointien romahtamisesta ja suunnittelee perussääntönsä muuttamista, jonka mukaan Maailmanpankin projekteihin osallistuvat valtiot tai yritykset eivät voi tarjota samoja tai edullisempia ehtoja toisille sijoittajille kuin mitä Maailmanpankille. Periaatteen mukaisesti Venäjä ei ole voinut luvata öljylähteiden tulevia tuottoja toisille sijoittajille, kun se on jo luvannut tuotot Maailmanpankille. Venäläinen osapuoli pitää muutosta tärkeänä ja tervetulleena.

Ukrainan parlamentti on nimittänyt maan Keskuspankin pääjohtajaksi Viktor Juscenkon.

Uusi peruspääomavaatimus vähensi puoleen virolaispankkien määrän. Virossa toimivasta 43 pankista 21 pankkia sai uudistettua toimilupansa. Loput joutuvat joko lakkauttamaan toimintansa tai fuusioitumaan toisiin pankkeihin. Toimiluvan saamisen ehtona oli 6 milj. kruunun peruspääomavaatimus, jota monet pienet pankit eivät pystyneet täyttämään. Eesti Investeerimispank on ainoa virolaispankki, joka täyttää EY:n asettaman 5 milj. ecun peruspääomaminimin. Hansapank ja Eesti Sotsiaalpank johtavat luottokelpoisuudeltaan virolaislehtien julkaisemia epävirallisia listoja. Keskiviikkona 27. tammikuuta keskuspankki otti jälleen hallintaansa uuden Revalia Bank -nimisen pankin tutkiakseen sen taloudellisen tilan ja päättääkseen sen tulevaisuudesta.

Valtionyritysten on myytävä 25 % valuuttatuloistaan Liettuassa. Liettuan hallituksen päätöksen mukaan pakkomyynnillä luodaan maahan valuuttavarantoa ja tuetaan myös väliaikaista rahayksikköä sekä myöhemmin käyttöön otettava omaa valuuttaa litiä. Valuutta myydään Liettuan keskuspankin asettamien kaupallisten kurssien mukaan. Liettuan valtionvarainministerin Eduardas Vilkelisin mukaan maan valuuttavarannon arvo oli vuoden 1992 lopussa noin 140 milj. dollaria. 1991 Liettuassa päätettiin 20 % pakkomyynnistä, mutta päätös vaikeutti huomattavasti yritysten toimintaa, jolloin päätös rajattiin koskemaan vain tiettyjä yrityksiä. Kansainvälinen valuuttarahasto IMF on suosittanut valuutan pakkomyyntiä kaikille yrityksille.

Liettuan parlamentti kumosi Brazauskasin ehdotuksen keskuspankin pääjohtajan erosta. Liettuan parlamentin enemmistö ei tukenut vt. valtion päämiehen Algirdas Brazauskasin ehdotusta erottaa keskuspankin pääjohtaja Vilius Baldisis. Brazauskas esitti Baldisisille eroa noin kuukausi sitten, mutta tämän kieltäydyttyä hän vei asian parlamentin päätettäväksi. Baldisisia on syytetty heikkoudesta hoitaa maksujärjestelyjä entisten neuvostotasavaltojen kanssa ja siitä, että oman valuutan litin käyttöön otto ei ole onnistunut ajallaan. Tämä on jo kolmas kerta Baldisisin pääjohtajakautena, jolloin hänen eronsa on parlamentin käsittelyssä.

Alustavat tiedot itäisen Euroopan maiden talouskehityksestä vuonna 1992 (%-muutos edellisvuodesta):

	BKT:n lasku	Inflaatio	Työttömyys	
Puola		0	45	14
Unkari		5-7	22-25	14
T-slovakia	7-8	10-12	-	
Romania		17	250	9
Bulgaria		15-20	100	14

Tšekkoslovakiassa työttömyys jakautui nykyisten tasavaltojen kesken siten, että Tšekinmaassa se oli vajaat 3 % ja Slovakiassa reilut 10 %.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 5

Viime vuoden talouskehitys Venäjällä laskeva. Valtion tilastokomitean mukaan Venäjän teollisuustuotanto laski vuonna 1992 lähes 19 prosenttia. Samaan aikaan ulkomaankauppa supistui 23 prosenttia. Vienti laski 25 ja tuonti 21 prosenttia. Inflaatio joulukuusta joulukuuhun oli 2 600 prosenttia. Viime vuonna Venäjällä yksityistettiin 46 000 yritystä, joista suurin osa oli pieniä kuntien omistuksessa olleita yrityksiä. Yksityistäminen nopeutui vuoden viimeisellä neljänneksellä.

Venäjän finanssiministeri Vasili Bartshuk esitteli parlamentille vuoden 1993 budjettiehdotuksen. Bartshukin mukaan kokonaisbudjettivaje tulisi olemaan noin 2 260 miljardia ruplaa, mikä vastaisi runsasta 5 prosenttia arvioidusta bruttokansantuotteesta. Finanssiministeri ehdotti parlamentille arvonlisäveron korottamista kolmella prosenttiyksiköllä budjetin menojen kattamiseksi.

Venäjän keskuspankissa valmistellaan valtion obligaatiolainan liikkeellelaskua budjettivajeen rahoittamiseksi. Keskuspankin varapääjohtaja Dimitri Tulin arveli, että obligatioita tullaan tänä vuonna laskemaan liikkeelle 500-600 miljardin ruplan verran. Tulinin mukaan obligatioiden tuotto on verotonta ja pankit voivat käyttää niitä reserveinään. Finanssiministeri Bartshukin mukaan obligatioista on kuitenkin vain vähän apua budjettivajeen kattamisessa.

Maakaasun hintaa nostettiin Venäjällä. Venäjän hallituksen antaman asetuksen mukaisesti maakaasun kotimaanhintoja nostettiin helmikuun alusta. Teollisuudelta perittävä kaasun hinta korotettiin 3 600 ruplaan tuhannelta kuutiometriltä. Aiempi hinta oli 2 000 ruplaa. Kuluttajilta perittävä hinta kolminkertaistui 600 ruplaan tuhannelta kuutiometriltä. Uudet hinnat ovat edelleen selvästi maailmanmarkkinahintoja alempia. Öljyn ja kaasun hintasäännöstelyä kuitenkin jatketaan. Varapääministeri Juri Jarovin mukaan hiilen hinta tullaan asteittain vapauttamaan.

Venäjä korottaa useiden tuontitavaroiden tulleja ja arvonlisäveroa. Helmikuun alusta nousivat maahan tuotujen alkoholijuomien, savukkeiden, autojen ja joidenkin ylellisyshyödykkeiden tullit ja arvonlisävero Venäjällä. Ruoka ja tärkeiden tuotteiden raaka-aineet ovat edelleen tullivapaita. Entisten neuvostotasavaltojen kanssa käyty kauppa tulee myös arvonlisäveron alaiseksi, jos maalla ei ole Venäjän kanssa kahdenkeskistä sopimusta verottomuudesta.

Venäjän keskuspankilta uusia sääntöjä sisäisestä valuuttakaupasta. Keskuspankin ohjeiden mukaan valuuttaa voivat Venäjällä tavaroidensa maksuna vastaanottaa vain yritykset, joilla on valuuttatili venäläisessä pankissa ja Venäjän keskuspankin lupa. Yritykset voivat myydä valuutalla vain tuontitavaroita, jotka on ostettu suoraan ulkomaisilta yrityksiltä. Venäjällä valmistettujen tavaroiden myynti valuutalla on kielletty. Yritysten, joilla on oikeus myydä valuutalla, täytyy antaa asiakkaille mahdollisuus maksaa myös ruplilla. Uusilla säännöksillä pyritään edesauttamaan joulukuisen kansanedustajien kongressin päätöstä kieltää ulkomaisten valuuttojen käyttö Venäjällä.

Venäjällä käyttöön uudet setelit. Venäjän keskuspankki painaa uudet 100, 200, 500, 1 000 ja 5 000 ruplan setelit väärennyksien estämiseksi. Vanhoja ja uusia seteleitä käytetään rinnakkain. Uusien setelien yhteydessä on korostettu niiden olevan nimenomaan Venäjän kansallisia ruplia, mikä yhdessä muissa tasavalloissa olevien tiliruplien käyttökiellon kanssa saattaa viitata tiukentuneeseen asenteeseen rupla-aluetta kohtaan.

Läntiset velkojat uhkaavat pysäyttää Venäjän ja Ukrainan luotot. Läntiset lainanantajat, Pariisin ja Lontoon klubit, ovat tyytymättömiä Venäjän ja Ukrainan suunnitelmaan maksaa velkansa takaisin erikseen ja vaativat maita sitoutumaan yhteiseen velkojen maksuun. Ukraina pääministeri Igor Juhnovski kertoi, että länsimaat uhkaavat pysäyttää Venäjän ja Ukrainan luotonannon, elleivät maat pääse sopimukseen.

Oikeudenkäynti elokuun 1991 vallankaappaukseen osallistuneita vastaan huhtikuussa. Oikeudenkäynti yhteensä 12 vallankaappausyritykseen osallistunutta henkilöä vastaan alkaa Moskovassa 14. huhtikuuta 1993.

Baltian maat toivovat pehmeämpää linjaa IMF:ltä. Kasvava budjettivaje ja tuotannon lasku ovat aiheuttaneet paineita IMF:n kanssa sovittujen talousohjelmien tiukkojen suositusten keventämiselle Baltian maissa. - Latvian edustajat ovat odottaneet IMF:ltä vastakaikua ongelmiin, joita IMF:n valmiusluottojensa takeeksi vaatima tiukka rahapolitiikka on aiheuttanut keskuspankin ja maan hallituksen välille. Latvian hallitus on arvostellut erityisesti maan keskuspankin valuuttakurssikäytäntöä ruplavyöhykemaiden välisessä kaupassa, joka on vaikeuttanut latvialaisyriytysten kilpailukykyä niille perinteisesti tärkeillä markkinoilla. Myös Liettua on toivonut lievennyksiä IMF:n vaatimuksiin uuden hallituksen sosiaalipoliittisesti painottuvan ohjelman mukaisesti helpottaakseen maan väestön ankaraa arkea. Toisin kuin Viro ja Latvia Liettua on epäonnistunut yrityksissään vakauttaa maan väliaikainen rahayksikkö kuponki. Liettuan kupongin kurssi dollariin nähden laski voimakkaasti vuoden lopulla keskuspankin lisättyä huomattavasti rahantarjontaa. Viron keskuspankki ja poliittiset tahot ovat ilmoittaneet kannattavansa pankkikriisistä ja konkurseista huolimatta šokkiterapiaa valtion luotonuksen ja löysän rahapolitiikan sijaan.

Suomi ja Viro uusivat tuontitavaroilta vaadittuja säännöksiä. Viron ja Suomen vapaakauppakomitean kokouksessa päätettiin uusia tavaroiden alkuperämaasäännökset toukokuun alusta alkaen. Uudet ohjeet vastaavat EY:n ja EFTA:n kanssa käytettäviä säännöksiä. Nykyiset lievemmät säännökset ovat voimassa 15.02 - 01.05.1993 lukuunottamatta Viron kautta tuotavia IVY:ssä valmistettuja tuotteita.

Latvian keskuspankki lopettaa IVY-valuuttojen vaihtamisen. Keskuspankin varapääjohtajan Ilmars Rimševicin mukaan Latvian keskuspankilla on reserveissään miljardien ruplien arvosta IVY-valuuttoja, joita on vaikea saada kaupaksi edes hyvin alhaiseen vaihtokurssiin. Eniten ongelmarahaa on tullut Ukrainasta. Pankki jatkaa kuitenkin IVY-rahojen kurssien ohjeellista noteeraamista, mutta haluaa siirtää valuutan vaihdon liikepankeille ja vaihtokonttoreille. Päätöksen arvellaan vaikeuttavan maksuliikennettä entisten neuvostotasavaltojen välillä. Erityisesti IVY-maiden kanssa kauppaa käyville latvialaisyrittäjälle päätös aiheuttaa ongelmia. Rimševisc kehottaaakin vientiyrittäjiä myymään tuotteitaan ruplavyöhykemaihin vaihdettavilla valuutoilla tai käymään barterkauppaa niiden kanssa.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 6

Venäjällä kiivasta keskustelua talouspolitiikasta. Venäjän presidentti Boris Jeltsin arvosteli talouspolitiikasta vastaavia ministeriöitä ja maan keskuspankkia ristiriitaisten politiikkojen ajamisesta. Jeltsin vaati aseviennin lisäämistä valuuttatulojen saamiseksi ja kritisoi ulkomaantalousministeriötä Itä-Euroopan maiden kauppasuhteiden laiminlyönnistä. Presidentin mielestä aseteollisuuden konversio-ohjelmaa on harkittava uudelleen. Ulko-ministeriötä Jeltsin kiirehti aloittamaan ohjelman Venäjän ulkomaanvelan muuttamisesta kiinteäksi omaisuudeksi. Presidentti syytti keskuspankkia adventurismista sen myönnettyä 3 500 miljardin ruplan arvosta edullisia luottoja valtionyrityksille.

Hallituksen ministerit ovat puolestaan syyttäneet keskuspankkia maan ajamisesta hyperinflaation partaalle. Ministereiden mukaan keskuspankki ei ole vastuussa tuotannosta vaan ruplan arvosta. Keskuspankin varapääjohtaja Aleksander Handrujev puolusti valtionyritysten luottoja välttämättöminä perustuotannon ylläpitämiseksi. Keskuspankin pääjohtaja Viktor Geraschenko kertoi parlamentille, että keskuspankki on myöntänyt luottoja vain hallituksen pyynnöstä. Jeltsinin mukaan hallituksen talous- ja finanssiministeriöt eivät kuitenkaan tiedä, miten parlamentin myöntämät 3 500 miljardin ruplan luotot on jaettu.

Jeltsiniltä kompromissiehdotus valtataistelun jähdyttämiseksi. Venäjän presidentti Boris Jeltsin ehdotti huhtikuuksi suunnitellun kansanäänestyksen peruuttamista sekä parlamentti- ja presidentinvaalien aikaistamista vuodella. Kansanäänestystä ovat ilmoittaneet vastustavansa parlamentin puhemies Ruslan Hasbulatov, perustuslakioikeuden puheenjohtaja Valeri Zorkin ja viimeksi Venäjän tasavaltojen johtajat. Jeltsin, joka on ainoa vapaissa vaaleissa valittu johtaja, on halunnut kansanäänestyksellä vahvistaa omaa valtaansa suhteessa konservatiivien hallitsemaan parlamenttiin. Nyt presidentti tarjosi kompromissiratkaisua, jotta poliittisen valtataistelun sijaan huomio kiinnittyisi talouden ongelmien hoitoon.

Valuuttakauppa kielletään Venäjällä. Joulukuisen kansanedustajien kongressin päätöksen mukaisesti Venäjän Keskuspankki aikoo kieltää vapaasti vaihdettavien valuuttojen käytön Venäjän sisäisessä kaupankäynnissä. Joidenkin tietojen mukaan useat valuuttakaupat ja kansainväliset hotellit menettävät jo ensi viikolla oikeutensa periä maksuja ulkomaisissa valuutoissa.

Leivän hintaa säännöstellään Venäjällä. Hallituksen helmikuun alussa antaman asetuksen mukaan leipomoiden voitot rajoitetaan 15 prosenttiin. Valtio kattaa viljalle määritellyn maksimihinnan ja todellisen hinnan välisen eron. Hintasäännöstelyn tarkoituksena on turvata leivän saanti kaikille kansalaisille.

IMF:n luotot riippuvat Venäjän talouspolitiikasta. Izvestija-lehdelle antamassaan haastattelussa Kansainvälisen valuuttarahaston pääjohtaja Michel **Camdessus** totesi, että IMF on valmis aloittamaan neuvottelut talousohjelmasta Venäjän kanssa, kun Venäjä on osoittanut sitoutuneensa talouden vakauttamispolitiikkaan ja rakennereformiin. Camdessus korosti hyperinflaation torjumista "hinnalla millä hyvänsä" ja totesi IMF:n haluavan varmistua siitä, että myönnetyt luotot pysyvät Venäjällä eivätkä välittömästi virtaa ulkomaille.

Valtion öljy-yhtiön johtaja erotettiin Venäjällä. Venäjän pääministeri Viktor **Tshernomyrdin** on erottanut valtion öljy-yhtiön Rosneftegazin johtajan Lev **Tshurilovin**. Tshurilov halusi lisätä valtion osuutta öljysektorilla ja pitää ulkomaiset energiayhtiöt poissa Venäjältä. Erottamisen arvellaan merkitsevän avoimempaa suhtautumista ulkomaisiin investointeihin. Tshurilovin seuraajaksi on valittu aiempi apulaisjohtaja Ilja **Leshenets**.

Moskovan valuuttapörssi aloitti Saksan markkojen vaihdon. Valuuttapörssissä käydään markkakauppaa keskiviikkoisin. Ensimmäisen kerran vaihtovolyymi pysyi pienenä ja kurssiksi noteerattiin 337.5 ruplaa markalta. Saksan markkojen myynnin odotetaan kuitenkin kasvavan ja pienentävän dollarivaihdon volyyymiä, sillä Saksa on Venäjän tärkein kauppakumppani.

Viron inflaatio pysynyt alhaisena. Tällä hetkellä inflaatio on kuukausitasolla runsaat 3 %. Toisin kuin Liettua Viro ja Latvia ovat onnistuneet hillitsemään inflaation tiukan rahapolitiikan avulla.

Viron talousministeriksi on nimitetty 33-vuotias Toomas Sildmäe. Sildmäe on sitoutumaton ja hän on aiemmin toiminut mm. suomalais-virolaisen yhteisyrityksen Tallinnan Palace-hotellin johdossa.

Baltian satamamaksut ovat liian kalliita Venäjälle. Venäjän ulkomaankauppaministerin Sergei **Glazjevin** mukaan Venäjä voi joutua lopettamaan balttisatamien käytön kalliiden satamamaksujen vuoksi. Glazjev ilmoitti myös tavaroiden katoamisen vähentäneen Baltian kautta tapahtuvia kuljetuksia luotettavan tavarantäntämekanismiin puuttuessa. Glazjevin mukaan monopoliasemaansa hyväksi käyttäen balttisatamat ovat nostaneet satamamaksunsa kansainvälistä tasoa korkeammiksi. Venäjän puutteellisen satamapasiteetin vuoksi Baltian satamat ovat lähes ainoa kuljetusväylä joihinkin maihin vietäville venäläistuotteille.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 7

Venäjän presidentti ja parlamentin puhemies etsivät kompromissiratkaisua. Venäjän presidentti Boris Jeltsin ja korkeimman neuvoston puhemies Ruslan Hasbulatov sopivat tiistaina 16.2. erityisen työryhmän perustamisesta, joka ensimmäisen varapääministerin Vladimir Shumeikon johdolla laatii seuraavan kymmenen päivän aikana perustuslakiluonnoksen. Jeltsin esitti myös kansanedustajien kongressin kutsumista ylimääräiseen istuntoon maaliskuun alussa käsittelemään luonnosta. Huhtikuuksi suunnitellun kansanäänestyksen kohtalosta ei ole tehty lopullista päätöstä. Torstaina 18.2. presidentti vetosi televisiopuheessaan suoraan kansaan. Jos työryhmä ei pääse ratkaisuun, on kansanäänestys Jeltsinin mukaan ainut vaihtoehto.

Venäjän keskuspankki tuki ruplaa yli miljardilla dollarilla vuonna 1992. Venäjän keskuspankin ilmoituksen mukaan valuuttakaupan volyymi Moskovan ja Pietarin valuuttapörsseissä oli viime vuonna yhteensä 2.8 miljardia dollaria. Tästä keskuspankin interventioden osuus oli runsaat 1 miljardia dollaria. Interventiot eivät kuitenkaan pysäyttäneet ruplan arvon laskua, vaan rupla putosi heinäkuun 140:stä nykyiseen 559 ruplaan dollarilta.

Venäjän ulkomaisten taloussuhteiden ministeriöltä ristiriitaiset ulkomaankauppaluvut. Ministeriön mukaan vienti laski vuonna 1992 vajaat 12 prosenttia ja tuonti vajaat 6 prosenttia. Luvut eroavat selvästi valtion tilastokomitean aiemmin julkaistuista tiedoista, joiden mukaan vienti laski 25 ja tuonti 21 prosenttia. Lukujen vertailukelpoisuudesta ei ole tietoa.

EBRD kehottaa entisiä neuvostotasavaltoja luopumaan ruplavyöhykkeestä. Euroopan kehitys- ja jälleenrakennuspankin pääjohtaja Jacques Attali totesi pankin ensimmäisessä vuosikatsauksessa, että erillisten valuuttojen tai pienempien valuuttavyöhykkeiden perustaminen saattaisi parantaa entisten neuvostotasavaltojen tuotanto- ja ulkomaankauppamahdollisuuksia. Ukraina ja Baltian maat ovat jo luopuneet ruplan käytöstä. Valko-Venäjä ja Azerbaidzan käyttävät maan sisäisissä maksuissa omia kuponkejaan.

Venäjän federaation IVY-komitean puheenjohtaja Vladimir Mashitsin ennustaa, että tämän vuoden aikana kaikki entisen Neuvostoliiton tasavallat ottavat käyttöön kansalliset valuutat.

Sberbank väittää Venäjän keskuspankin yrittäneen valtausta. Venäjän suurimman säästöpankin Sberbankin hallituksen puheenjohtaja Pavel Zhiharev kertoo pankin yllättyneen Venäjän keskuspankin valtausyrittämisestä. Jos yritys hyväksytään parlamentissa, merkitsee se Zhiharevin mukaan paluuta keskusjohtoiseen pankkijärjestelmään. Zhiharev kertoi Izvestija-lehdelle antamassaan haastattelussa pankin korottavan heti säästötilien korkoa, kun valtiovarainministeriö maksaa takaisin budjettivajeen kattamiseen lainaamansa rahat.

Itsenäinen Venäjän Säästöpankki perustettiin entisten neuvostorakenteiden pohjalle 1991. Venäjän keskuspankki on Säästöpankin pääosakkeenomistaja. Säästöpankki on perinteisesti toiminut valtion budjettivajeen rahoittajana.

Venäjälle perustettiin valtioneuvosto. Presidentti Jeltsinin asetuksella perustetun takuuyhtiön tehtävänä on helpottaa talouden rakennemuutosta, houkuttella ulkomaisia sijoittajia ja lisätä investointipolitiikan tehokkuutta. Yhtiön johtajan Juri Petrovin mukaan yhtiö toimii ulkomaisten sijoittajien turvana poliittisia riskejä vastaan. Asetuksen mukaisesti yhtiön alkupääoma on 1 miljardi dollaria. Ulkomaisten yhtiöiden turvaksi on lisäksi tarkoitettu osoittaa 50 miljardia dollaria ja 200 miljardia ruplaa sekä kiinteää omaisuutta.

Venäjällä velanmaksuongelmia. Ulkomaisista taloussuhteista vastaava varapääministeri Alesksandr Shohin varoitti, että jos läntiset lainanantajat vaativat Venäjää maksamaan yli 2.5 miljardia dollaria velkojensa korkona tänä vuonna, seurauksena on "katastrofi". Shohinin mukaan Venäjä joutuisi voimakkaasti vähentämään öljyn vientiä entisiin neuvostotasavaltoihin valuuttatulojen hankkimiseksi lännestä.

Entisille neuvostotasavalloille on jo kertynyt runsaat 300 miljoonaa dollaria maksurästejä Yhdysvalloille viljantuonnista, kun koronmaksu lopetettiin marraskuussa. Yhdysvallat on keskeyttänyt viljatoimitukset, jonka seurauksena Venäjä saa tämän vuoden ensimmäisellä neljänneksellä vain puolet tarvitsemastaan tuontiviljasta.

Venäjä ei pysty toimittamaan sovittua öljymäärää Ukraina. Venäjän pääministerin Viktor Tshernomyrdinin mukaan Ukraina voidaan toimittaa tänä vuonna vain 15 miljoonaa tonnia öljyä sovittuun 25 miljoonan tonnin sijaan. Aiemmin viime viikolla Tshernomyrdin oli ilmoittanut vientikatoksi 20 miljoonaa tonnia. Ukrainan öljynjalostusteollisuus on erittäin riippuvainen venäläisestä öljystä ja on ilmoittanut tänä vuonna tarvitsevansa öljyä 45 miljoonaa tonnia. Venäjän öljyntuotannon on ennustettu laskevan tänä vuonna runsaan 40 miljoonan tonnin verran.

Venäjän maataloudesta vastaavaksi varapääministeriksi on nimitetty Aleksandr Zaverjuha.

Liettuan presidentiksi valittiin Demokraattisen työväenpuolueen puheenjohtaja Algirdas Brazauskas. Brazauskas voitti odotetusti vastustajansa oikeiston ehdokkaan Stasys Lozoraitisin saaden yli 60 prosenttia annetuista äänistä. Lähiaikoina Liettuaan muodostetaan uusi hallitus. Brazauskas ilmoitti valintansa jälkeen jatkavansa talousuudistusta: yksityistämistä jatketaan, oma raha liti otetaan käyttöön ja ulkomaisia investointeja edistetään. Brazauskasin Liettua aikoo parantaa suhteitaan Venäjän kanssa länttä unohtamatta.

Venäjä aikoo nostaa tuontitulleja 50 prosentilla Baltian maiden ja Venäjän välisessä kaupassa. Viron ja Venäjän välillä on viime syksynä solmittu vapaakauppasopimus, jota ei kuitenkaan ole ratifioitu. Tieto muuttuvasta tullikohtelusta perustuu Venäjän presidentin Boris Jeltsinin antamaan asetukseen. Venäjän ulkomaantalousministeriön mukaan itse tullitariffeja on tarkoitus alentaa, mutta lisätä valmiste- ja arvonlisäveroa. Viron ulkoministeriön mukaan Venäjä on jo jonkin aikaa ilmaissut halunsa luopua vapaakaupasta ja palata valtioiden välisiin kauppasopimuksiin, joista Viro on jo luopunut.

Venäjä on suurin ulkomainen investoija Latviassa ja Liettuassa. Latviassa on tällä hetkellä 1300 yritystä, joissa on ulkomaista pääomaa. Venäjän jälkeen eniten yhteis- ja muita yrityksiä Latviaan ovat perustaneet Saksa, Yhdysvallat ja Puola. Liettuassa on maan talousministeriön mukaan noin 2000 yhteisyritystä ja 400 ulkomaista yhtiötä. Eniten yhteisyrityksiä on venäläisten lisäksi perustettu Puolan ja Saksan kanssa. Vuoden alkuun mennessä tehtyjen ulkomaisten investointien yhteenlaskettu arvo Liettuassa oli 220 milj. dollaria.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 8

Kiistely Venäjän sisäpolitiikassa kiristyy. Parlamentin puhe-
miehen Ruslan Hasbulatovin ehdotuksesta Venäjän korkein neu-
vosto ei aloittanut presidentti Jeltsinin perustuslakia koskevan
sopimusehdotuksen käsittelyä. Korkein neuvosto ei ole myöskään
myöntänyt toimivaltuuksia edustajilleen perustuslakiluonnosta
suunnittelevassa työryhmässä, joka aloitti toimintansa viime viikol-
la. Venäjän korkein neuvosto päättää ensi torstaina, 4. maaliskuuta,
milloin kansanedustajien kongressin ylimääräinen istunto järjeste-
tään. Hasbulatov on ehdottanut, että istunto pidettäisiin 9.-10.
maaliskuuta. Hasbulatov haluaa kongressin peruuttavan joulukui-
sen päätöksensä järjestää kansanäänestys perustuslaista.

Aiemmin tällä viikolla Jeltsin varoitti asevoimia pysyttele-
mään "vastuuttomien ryhmien" politiikan ulkopuolella. Samaan
aikaan uudelleenjärjestäytyneet Venäjän kommunistit järjestivät
tiistaina 23.2. Moskovassa noin 15 000 hengen mielenosoituksen
Jeltsiniä vastaan.

Ruplan lasku jatkuu. Torstaina 25.2. ruplalle noteerattiin uusi
ennätysalhainen arvo Moskovon valuuttapörssissä. Virallinen kurssi
laski 593 ruplaan dollarilta. Vielä tammikuun alussa kurssi oli 417
ruplaa dollarilta. Moskovon mustassa pörssissä dollarista sai mak-
saa 685 ruplaa.

Venäjän keskuspankki tiukentaa pankkivalvontaa. Venäjän
keskuspankin antaman asetuksen mukaan liikepankkien ja muiden
luottolaitosten juridiset asiat tarkastetaan säännöllisesti. Pankki-
lainsäädäntöä rikkovissa tapauksissa pankilta voidaan viedä toimi-
lupa tai sen toimintoja voidaan rajoittaa. Helmikuun alusta lähtien
keskuspankki on jo vienyt toimiluvan yhdeltä pankilta ja ottanut
useita pankkeja valvontaansa.

Venäjän keskuspankki on lisäksi myöntänyt kahdelle uudelle
ulkomaiselle pankille oikeuden tytäryhtiön perustamiseen Venäjälle.
Dresdner Bank ja Banque Nationale de Paris pyrkivät toimittamaan
tytäryhtiöiden rekisteröintiin vaadittavat asiakirjat keskuspankkiin
maaliskuun loppuun mennessä.

Venäjälle perustetaan uusi verotutkimusyksikkö. Venäjän val-
tion veroviraston alaista verotutkimushallintoa täydennetään uudel-
la erikoisyksiköllä, jonka tehtävänä on tehostaa valtion verojen
keräämistä. Laki ns. veropoliisin perustamisesta on tulossa kor-
keimman neuvoston käsittelyyn lähiaikoina. Veropoliisin työntekijät
kootaan sisä-, turvallisuus- ja puolustusministeriöiden työntekijöistä
ja heille annetaan laajat valtuudet sekä mm. aseenkanto-oikeus.
Virallisten tietojen mukaan Venäjän valtiolta jäi viime vuonna
saamatta 30 prosenttia verotuloista, mutta luku voi olla huomatta-
vasti suurempi. Viime vuoden aikana verotutkimushallinnon työnte-
kijät joutuivat useasti uhkausten ja väkivaltaisuuksien kohteeksi.

Venäjä lopettaa 1 ruplan setelin painamisen. Ruplan arvoisen setelin painamiskustannukset ylittävät setelin arvon.

Venäjä ja Ukraina kiistelevät kaasutoimituksista. Venäjä on uhannut lopettaa maakaasun toimitukset Ukrainaan, koska Ukraina ei ole maksanut tammikuun kaasulaskua. Venäjän valtion kaasuyhtiön Gazpromin johtaja Rem **Vjahirev** totesi, että Ukraina on Venäjälle velkaa 165 miljardia ruplaa ja Gazprom on joutunut tämän vuoksi lykkäämään palkanmaksuja. Aiemmin viime viikolla Venäjä ilmoitti kolminkertaistavansa Ukrainalle toimitettavan kaasun hinnan maailmanmarkkinatasolle. Vastauksena Ukraina ilmoitti korottavansa Länsi-Eurooppaan vietävän kaasun välityspalkkiota. Mahdolliset toimituskatkokset haittaisivat etenkin saksalaisia, sillä kaikki Venäjältä Keski-Eurooppaan menevä kaasu kulkee Ukrainan kautta.

Idea Baltian maiden vapaakauppa-alueesta lykkääntyy. Latvia ja Liettua käyvät keskenään neuvotteluja maiden välisestä vapaakaupasta. Sopimus on tarkoitus allekirjoittaa maaliskuun puolivälissä. Myös Viro on suhtautunut varauksellisesti koko Baltiaa koskevaan vapaakauppavyöhykkeeseen. Viron viranomaisten mielestä on tarkoituksenmukaisempaa solmia yksittäisiä vapaakauppasopimuksia, jollainen on jo vireillä Viron ja Latvian välillä. Virolaisten mukaan sekä poliittinen että taloudellinen tilanne eri Baltian maissa on niin erilainen, että yhteisymmärryksen löytäminen on toistaiseksi vaikeaa. Baltian maat ovat solmineet aktiivisesti vapaakauppasopimuksia länsimaiden kanssa.

Viron talousministeriö organisoitu uudelleen. Viron kauppaja teollisuus-, rakennus- ja energiaministeriöt yhdistettiin viime vuonna yhdeksi talousministeriöksi. Hiljattain nimitetyn talousministerin **Toomas Sildmäen** mukaan talousministeriö vastaa em. ministeriöiden tehtävistä ja lisäksi perustetaan kaksi uutta osastoa: liiketoiminta- ja talouspolitiikan osasto. Liiketoimintaosasto vastaa mm. valtionomaisuuden vuokraamiseen ja yksityistämiseen liittyvistä kysymyksistä sekä valtionyhtiöiden johtamisesta.

Latvian parlamentti ei hyväksynyt keskuspankkilain muutosta. Muutosehdotuksen mukaan maan valtionvarainministeri istuisi keskuspankin hallintoneuvostossa ja hänellä olisi veto-oikeus neuvoston päätöksiin. Latvian valtionvarainministeriön mukaan keskuspankin hallintoneuvosto tarvitsisi asiantuntijoita, jotka tuntisivat maan talouden todellisen tilan. Keskuspankki aikoo kuitenkin pitää kiinni itsenäisyydestään ja politiikastaan, jolla se on onnistunut hillitsemään inflaatiota sekä vakauttamaan maan rahataloutta.

Liettuan inflaatiovauhti hidastui. Vielä viime vuoden joulukuussa laukannut 27.7 % kuukausitason inflaatio laski 9.5 prosenttiin/kk tammikuun aikana. Liettuan inflaatiovauhti kiihtyi loppuvuodesta keskuspankin lisättyä huomattavasti rahaemissiota. Liettuan inflaatiovauhti on edelleen suurempi kuin Virossa ja Latviassa.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 9

Venäjän presidentti Boris Jeltsin tiukentaa otettaan valtataistelussa. Puhuessaan tiistaina 2. maaliskuuta Demokraattinen vaihtoehtoliikkeen kokouksessa Jeltsin varoitti, että demokratian ja talousuudistuksen puolustamiseksi saatetaan tarvittaessa käyttää koviakin keinoja. Jeltsin vihjasi ns. "viimeisestä vaihtoehdosta". Keskiviikkona 3.3. puolustusneuvoston kokouksessa asevoimien korkeat edustajat kehottivat päivälehti Izvestijan mukaan presidenttiä ryhtymään tehotoimiin poliittisen kriisin hillitsemiseksi. Aiemmin viime viikolla Jeltsin arvosteli voimakkaasti parlamenttia keskustaoppositiota edustavan Kansalaisliiton kokouksessa ja vaati poliittisia voimia sopimaan vallan jakamisesta.

Korkein neuvosto ei kyennyt torstaina 4.3. tekemään päätöstä kansanedustajien kongressin kutumisesta ylimääräiseen kokoukseen ensi viikolla, sillä puolet edustajista jätti äänestämättä. Parlamentin konservatiivit suhtautuivat epäilevästi puolustusneuvoston keskiviikkoiseen kokoukseen ja syyttivät Jeltsinin lähipiiriä vallankaappaushankkeista.

Ruplalle uusi ennätysalhainen arvo. Ruplan kurssiksi noteerattiin tiistaina 2.3. Moskovan valuuttapörssissä 649 ruplaa dollarilta. Viime viikon kurssi oli 593 ruplaa dollarilta. Viranomaisten mukaan lasku johtuu huhuista, joiden mukaan Venäjän keskuspankki siirtyisi takaisin ruplan kiinteään kurssiin. Torstaina lasku pysähtyi ja dollarista maksettiin 648 ruplaa.

Venäjän budjettivajeesta ennustettua suurempi. Venäjän finassiministeri Vasili Bartshuk kertoi korkeimman neuvoston istunnossa 26. helmikuuta, että liittovaltion ja tasavaltojen yhdistetty budjettivaje vuonna 1993 nousee 3 800 miljardiin ruplaan eli kahdeksaan prosenttiin bruttokansantuotteesta. Finassiministerin mukaan valtion pitäisi säätää uusia veroja vajeen kattamiseksi.

Venäjä suunnittelee ylimääräistä vientiveroa. Venäjän hallitus on esittänyt parlamentille kymmenen prosentin vientiveron määräämistä kaikelle viennille. Vero peritään ulkomaan valuutassa. Verotulot on tarkoitus käyttää ulkomaanvelkojen takaisinmaksuun. Venäjä jatkaa neuvotteluja Pariisin klubin kanssa entisen Neuvostoliiton noin 80 miljardin dollarin velan uudelleenjärjestelyistä.

Venäjän viejät joutuvat jo nyt maksamaan vientiveroja, arvonlisävero ja voittoveroja tuotteesta riippuen. Venäjän hallitus kuitenkin arvioi, että viime vuonna valtiolta jäi runsaat 10 miljardia dollaria vientiveroja saamatta yritysten jättäessä vientitulojaan kotiuttamatta.

Venäjän hiilikaivostyöläiset varoituslakkoon. Maanantaina 1. maaliskuuta Venäjän hiilikaivostyöläiset pitivät päivän varoituslakon kahdella tärkeällä kaivosalueella. Kaivosmiehet vaativat korkeampaa palkkaa ja tukeaa hiiliteollisuudelle. Jos vaatimuksia ei kuunnella, seuraa virallinen lakko ensi viikolla.

IVY-maat sopivat yhteistyöstä energiahuollon turvaamiseksi. Entisten neuvostotasavaltojen hallitusten päämiehet allekirjoittivat sopimuksen, jolla pyritään estämään Venäjän öljyntuotannon romahtaminen ja turvaamaan polttoainepulasta kärsivien alueiden energiahuolto. Kaikki entiset neuvostotasavallat Latviaa ja Turkmenistania lukuunottamatta liittyivät sopimukseen, jolla perustetaan valtioiden pääministereiden öljy- ja kaasuneuvosto sekä pysyvä sihteeristö. IVY-maiden kokous järjestettiin Surgutin kaupungissa, joka on Venäjän tärkeimpiä öljy- ja kaasualueita.

Venäjän ja Ukrainan kiista maakaasun hinnasta kuitenkin jatkuu. Noudatettavat hinnat ovat myös laajempi kiistanaihe IVY-maiden energiakaupassa.

Viron keskuspankki tehostaa maan rahoitusmarkkinoiden kehittämistä. Viron keskuspankin pääjohtaja Siim Kallas ilmoitti pankkien ja asiakkaiden välisen luottamuspuolan johtaneen paikallisten sijoittajien häviämiseen ulkomaisille markkinoille. Hänen mukaansa maan luottoresurssien käyttöä tulisi tehostaa, ja myös keskuspankki suunnittelee aktivoivansa toimiaan luottomarkkinoilla. Keskuspankki aikoo alentaa liikepankeilta vaadittavien vähimmäisreservien määrää vähentääkseen rahoitusmarkkinoilla vallinnutta jännitystä. Keskuspankki tekee myös muutoksia valuuttalainsäädäntöön, mikä sallisi ulkomaankauppaa käyvien yritysten avata valuuttatilejä sekä kotimaisissa että ulkomaisissa pankeissa.

Latvia ottaa tänään käyttöön oman rahan latin. Latvia siirtyy omaan rahaan toisena Baltian maana Viron jälkeen. Latvian ainoa laillinen maksuväline on viime vuoden heinäkuusta lähtien ollut ns. Latvian rupla, joka otettiin käyttöön neuvostoruplan rinnalle ja joka syrjäytti sen vähitellen. Latvian ruplan onnistunut vakauttaminen ja sen vahvistuminen vaihdettaviin valuuttoihin nähden puolsivat latin käyttöönottoa, ilmoittaa maan keskuspankki tiedotteessaan. Latin käyttöönottoa puolsi keskuspankin pääjohtajan Einars Repsen mukaan myös se, että Latvian rupla ei ole väliaikaisena rahana herättänyt riittävää luottamusta väestön keskuudessa ja liikkeellä on ollut paljon väärennettyjä seteleitä.

Latvian ruplia voi vaihtaa rajattomasti lateiksi kurssiin 200:1 ilman tarkempaa aikarajaa, ja siirtyminen Latvian ruplasta lateihin onkin tarkoitus toteuttaa vähitellen. Latin kurssia ei sidota Viron kruunun tapaan mihinkään muuhun valuuttaan, vaan se kelluu vapaasti. Latin kurssi dollariin nähden on tällä viikolla 1 lati: 1.32 USD. Aluksi otetaan käyttöön vain 5-latin seteli ja muut setelit ehkä vasta ensi kesänä, jolloin Latvian rupla poistuneen kierrosta.

Liettuaan muodostetaan uusi hallitus. Liettuan presidentti Algirdas Brazauskas ehdottaa maan uudeksi pääministeriksi entistä varamaatalousministeriä Adolfas Slezeviciusta. Samassa yhteydessä Bronislovas Lubysin johtamalle hallitukselle myönnettiin ero. Uusi hallitus nimitetään lopullisesti 10. maaliskuuta, kun parlamentti aloittaa työskentelynsä.

Parlamentti joutuu myös ensi töikseen käsittelemään Liettuan Keskuspankin pääjohtajan Vilius Baldisisin eroanomuksen.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 10

Jeltsinin ja Hasbulatovin valtataistelu kärjistyi kansanedustajien kongressin ylimääräisessä kokouksessa Moskovassa. Venäjän 1033-jäseninen ylin lainsäädännöllinen elin, kansanedustajien kongressi, kokoontui ylimääräiseen kokoukseen keskiviikkona 10. maaliskuuta. Kongressi kutsuttiin koolle ratkaisemaan Venäjän perustuslakikiistaa sekä huhtikuuksi suunnitellun kansanäänestyksen kohtalo. Lähinnä kysymys on kärjistyneestä valtakiistasta presidentti Boris **Jeltsinin** ja parlamentin puhemies Ruslan **Hasbulatovin** välillä sekä samalla talousuudistuksen jatkamisesta.

Torstaina 11.3. kongressi hyväksyi alustavasti julkilausuman, jolla presidentistä tulisi vain muodollinen valtion päämies ilman todellisia valtaoikeuksia. Jeltsin syytti kongressia viime joulukuussa saavutetun sovinnon rikkomisesta, mutta ilmoitti olevansa valmis kompromissiratkaisuun. Kongressissa puhunut pääministeri Viktor **Tshernomyrdin** antoi koko hallituksen tuen presidentille. Puhemies Hasbulatov esiintyi kongressissa poikkeuksellisen aggressiivisesti, hyökkäsi presidenttiä ja hallitusta vastaan sekä vaati yksityistämistä vastaavaan varapääministeri Anatoli **Tshubaisin** erottamista. Kongressi hylkäsi myös presidentin ehdotuksen, jonka mukaan maan keskuspankki olisi siirretty parlamentin alaisuudesta hallituksen valvottavaksi.

Perjantaina 12.3. Jeltsin vetosi kongressiin joulukuussa sovitun vallanjaon säilyttämiseksi. Samalla Jeltsin uhkasi poikkeustoililla, mikäli sopimusta ei syntyisi. Kongressi kuitenkin hylkäsi presidentin vetoituksen ja perui huhtikuuksi suunnitellun kansanäänestyksen. Äänestyksen jälkeen Jeltsin ja hallitus kannattajineen poistuivat kongressista, mutta Jeltsinin sanotaan edelleen aikovan järjestää kansanäänestys ensi kuussa. Kongressin on tarkoitus vielä käsitellä parlamentin komitean laatimaa loppujulkilausumaa, jonka uskotaan leikkaavan presidentin oikeuksia.

Presidentti Jeltsin on Venäjän vallanpitäjistä ainoa, joka on valittu vapailla vaaleilla viisivuotiskaudeksi kesäkuussa 1991. Sekä kansanedustajien kongressi, korkein neuvosto että niiden puhemies Hasbulatov edustavat Neuvostoliiton aikaisia rakenteita. Myös Venäjän perustuslaki on neuvostoperua vuodelta 1977. Kansanedustajien kongressi on jakautunut lähinnä kolmeen ryhmittymään: vanhoillisiin, uudistusmielisiin ja niihin, jotka eivät ole ilmaisseet kantaansa. Ryhmittymistä suurin on vanhoilliset.

Venäjän valtakriisin kiristyessä **länsimaat ovat osoittaneet tukeaan** presidentti Jeltsinille. Etenkin Yhdysvaltain presidentti Bill Clinton on kiirehtinyt konkreettisen avun antamista Venäjälle ja G 7-maiden kutsumista hätäkokoukseen ennen heinäkuun huipukokousta Venäjän tilanteen vuoksi.

Ruplan kurssi heikkeni 653 ruplaan dollarilta Moskovan valuuttapörssissä torstaina 11.3.

Venäjä keskeyttää Neuvostoliiton velkojen maksun. Venäjän velkaneuvottelija johtava varapääministeri Aleksandr Shohin sanoi viime viikolla Moskovassa, että Venäjä lopettaa entisen Neuvostoliiton velkojen maksun, kunnes velkojamaat sopivat takaisinmaksuaikataulun pidentämisestä. Venäjä maksaa kuitenkin ne velat, joita sille on myönnetty Neuvostoliiton hajottua joulukuussa 1991. Neuvottelija velkojavaltioita edustavan Pariisin klubin kanssa on hidastanut Venäjän ja Ukrainan kiista noin 80 miljardin dollarin neuvostovelan jakamisesta.

Venäjällä toimivat ulkomaiset yritykset vaarassa menettää etuisuuksiaan. Kansanedustajien kongressin komitean ehdotuksen mukaan Venäjällä toimivat ulkomaiset yritykset tulisi saattaa samaan asemaan venäläisten yritysten kanssa. Toteutuessaan ehdotus merkitsee, että ulkomaisella pääomalla toimivat yritykset menettävät lisenssi- ja veroetunsa ja joutuvat mm. maksamaan vientiveroa. Erityisesti luonnonvaroja vieviltä ulkomaisilta yrityksiltä tulisi komitean mukaan poistaa erityiskohtelu.

Venäjä aikoo myydä kultavarantojaan. Varapääministeri Boris Fjodorovin mukaan Venäjä aikoo myydä kultakolikoita ja jalokiviä valtion varastoista useiden miljardien ruplien arvosta. Maan hallitus perustaa myyntiä varten kaupan Moskovon keskustaan.

Venäjän tärkeimmän kultatuotantoalueen Magadan tuotanto laski muutaman prosentin verran runsaaseen 43 tonniin vuonna 1992. Venäjän viranomaiset arvioivat viime vuonna, että maan kultavarat olivat noin 100 tonnia.

Karjalan tuotantoluvut laskevia. Karjalan tasavallan tilastokomitean julkaisun mukaan tasavallan teollisuustuotanto laski vuonna 1992 runsaat 16 prosenttia. Etenkin tilanne maataloustuotannossa on vaikea. Investoinnit laskivat 30 prosenttia ja työn tuottavuus putosi yli 12 prosenttia. Tasavallan väkiluku laski ensimmäistä kertaa 20 vuoden aikana ja oli vuoden 1993 alussa 800 200 henkeä eli 300 henkeä alempi kuin vuotta aikaisemmin. Tilastokomitean yhteenvedossa todetaan, että yksityistäminen eteni myös Karjalassa viime vuonna, vaikka kehitys oli hieman hitaampi kuin Venäjällä keskimäärin.

Ulkomaisia investointeja houkutellessaan Liettuaan perustetuille erityistalousalueille. Liettuan hallituksen tekemällä päätöksellä perustetaan kuusi erityistalousaluetta mm. entisille sotilaslentokentille eri puolille Liettuaa. Alueille pyritään sijoittamaan ulkomaankaupan ja teollisuustuotannon lisäksi pankki- ja rahoituslaitoksia sekä tutkimustoimintaa harjoittavia yrityksiä. Lähiaikoina hyväksyttäneen alueilla sovellettavat tullimääräykset sekä tuonti- ja vientiverot. Tarkoituksena on antaa esim. usean vuoden verovapaus ulkomaisille sijoittajille. Myös Liettuan vastavallittu pääministeri Adolfas Slezevičius ilmoitti uuden hallituksen yhdeksi tärkeimmistä tavoitteista ulkomaisten investointien määrän lisäämisen Liettuassa.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 11

Kansanedustajien kongressin ylimääräinen kokous syvensi Venäjän valtakiistaa. Perustuslaillista vallanjakokiistaa selvittämään kutsuttu kahdeksas kansanedustajien kongressi kumosi joulukuussa tehdyn vallanjakosopimuksen ja perui seitsemännen kongressin päätöksen järjestää kansanäänestys. Samalla presidentti **Jeltsinin** ehdottama sovitteluratkaisu hylättiin. Kongressi, joka on valittu Neuvostoliiton aikana vuonna 1990, korosti asetuksissaan Venäjän perustuslain ja liittovaltiosopimuksen noudattamista. Venäjän perustuslaki on vuodelta 1978. Kongressin päätöksen mukaan perustuslain kanssa ristiriitaiset vallanjakosopimukset tai -määräykset eivät ole voimassa. Kongressi määräsi myös presidentin, korkeimman neuvoston ja perustuslakikomitean sopimaan kolmen kuukauden ajasta, jonka puitteissa tehdään luonnos uuden perustuslain pääpiirteistä.

Kongressi kasvatti hallituksen valtaa suhteessa presidenttiin. Hallitukselle keskitettiin valtion omaisuuden hoito sekä talousuudistuksen suunnittelu ja toteutus. Kongressin asetuksen mukaan keskuspankin pääjohtajasta ja tärkeiden valtion rahastojen johtajista voi tulla hallituksen jäseniä, mikäli nämä säilyvät korkeimman neuvoston alaisina. Presidentti nimitti tällä viikolla kyseiset henkilöt hallitukseen.

Korkeimman neuvoston tehtäväksi annettiin mm. valmistella ja säätää lait presidentin- ja parlamenttivaaleista, poliittisista puolueista, valtiollisesta televisiosta sekä kansanäänestyksistä.

Käytännössä kongressin päätökset merkitsevät yritystä rajoittaa presidentin toimintamahdollisuuksia ja siirtää valtaa parlamentille ja hallitukselle. Selvyttä Venäjän korkeimpien valtiielinten väliseen valtakiistaan kongressi ei tuonut. Presidentti Jeltsinin on kerrottu jatkavan kansanäänestyksen valmisteluja. Moskovassa odotetaan nyt Jeltsinin vastinetta kongressissa kärsimilleen tappioille.

IVY-maat mukaan Venäjän valtataisteluun. Presidentti Boris **Jeltsin** esitteli keskiviikkona 17.3. laajan suunnitelman Itsenäisten valtioiden yhteisön vahvistamiseksi. Suunnitelmassa painotetaan sisäisten kriisien ratkaisua ja kiirehditään IVY-maiden rauhanturvajoukkojen luomista. Venäjän valtataistelun vastapuoli, parlamentin puhemies Ruslan **Hasbulatov**, ilmoitti lähtevänsä neljän IVY-maan kiertomatkalle. Osa entisistä neuvostotasavalloista on ilmaissut huolensa vanhoillisten vallan kasvusta Moskovassa.

Jeltsin etsii tukea myös länsimailta. Venäjän presidentti pyysi tiistaina 17.3. länsimailta pikaista talousapua Venäjän demokratian pelastamiseksi. Jeltsin totesi, että Venäjä ei voi odottaa heinäkuuksi Tokioon suunniteltuun teollisuusmaiden huippukokoukseen asti. Jeltsin puhui Moskovassa Ranskan presidentin **Mitterrandin** päivän kestäneen pikavierailun yhteydessä.

Japani on vastustanut G 7-maiden huippukokouksen aikaistamista. Japani myönsi kuitenkin viime viikolla Venäjälle 100 miljoonan dollarin halpakorkoisen lainan, jolla Venäjä voi ostaa ruokaa ja lääkkeitä Japanista. Japani on jo yli kaksi vuotta sitten sopinut 2.5 miljardin dollarin apupaketista Venäjälle, mutta nyt myönnetty laina oli ensimmäinen konkreettinen toimi.

Dollarimääräisiä obligaatiota venäläisille yrityksille. Venäjän hallitus tarjoaa dollarimääräisiä obligaatioita yrityksille, joiden tilit jäädytettiin Neuvostoliiton entiseen ulkomaantalouspankkiin. Pääministeri Viktor Tshernomyridinin allekirjoittaman asetuksen mukaan obligation korko on kolme prosenttia ja niitä lasketaan liikkeelle yhteensä kahdeksan miljardin dollarin arvosta.

Valtion tilaukset suurin osa Venäjän valuutalla käytävästä öljykaupasta. Vuonna 1992 Venäjän valtion tilausten osuus valuutalla käytävästä öljykaupasta oli 80 prosenttia. Loppuosaa valuuttaviennistä haittaavat korkeat verot ja maksut. Etenkin länsimaiset investoijat ovat arvostelleet erilaisten verojen ja muiden maksujen tekevän sijoituksista kannattamattomia. Vientivero valuuttamääräisessä öljykaupassa on 30 ecua tonnilta.

Maaliskuun alussa Venäjän pääministeri Tshernomyrdin allekirjoitti kaksi asetusta, joilla tähdätään öljyntuotannon tehostamiseen. Venäjän öljylähteistä yli 30 000 on tällä hetkellä käyttämättä laitteistopulan vuoksi, mikä aiheuttaa vuodessa noin 30 miljoonan öljytonnin tuotantotappiot.

Virossa entisen Neuvostoliiton suurin konkurssi. Viron valtion omistama paperia ja selluloosaa tuottava Kehra Paber on ajautunut konkurssiin. Kehra Paberilla oli 700 työntekijää ja sen velat olivat yli 5.53 miljoonaa kruunua eli noin 425 000 dollaria. Kehra Paber on suurin konkurssin tehnyt yritys koko entisen Neuvostoliiton alueella. Virossa säädettiin ensimmäisenä neuvostotasavaltana konkurssilaki ja konkurssien virallinen rekisteröinti aloitettiin syyskuussa 1992. Myös Liettuassa ja Venäjällä on säädetty konkurssilait.

Liettuaan presidentti Brazauskas nimitti hallituksen ja keskuspankin pääjohtajan. Maan pääministeriksi nimitettiin odotetusti entinen varamaatalousministeri Adolfas Slezevicius. Liettuan ulkoministerinä jatkaa Povilas Gyls, talousministerinä Julius Veselka ja finanssiministerinä Eduardas Vilkelis. Liettuan hallitus aloittaa virallisesti toimintansa parlamentin hyväksyttyä sen ohjelman.

Presidentti Brazauskas nimitti lisäksi Liettuan keskuspankin pääjohtajaksi Romualdas Visokaviciuksen. Visokavicius on 49-vuotias Liettuan liikepankki Litimpex Bankin pääjohtaja. Visokavicius sanoi Liettuan parlamentissa 16.3., että oma valuutta otetaan käyttöön kolmen kuukauden sisällä. Tällä hetkellä käytössä väliaikaisena rahana olevat kupongit ovat huonolaatuisia ja helposti väärennettävissä. Liettuan parlamentin on vielä vahvistettava Visokaviciuksen nimitys.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 12

Kansanedustajien kongressi uudestaan koolle. Venäjän kansanedustajien kongressi kokoontuu tänään, perjantaina 26.3., hätäistuntoon käsittelemään presidentti **Jeltsin**in viimeaikaisia toimia. Presidentti ilmoitti viime lauantaina 20.3. pitämässään televisiopuheessa antaneensa asetuksen, jolla Venäjä siirtyy erikoishallintoon. Tarkoituksena oli siirtyä presidentinvaltaan siten, että presidentin vastaisilla päätöksillä ei ole lainvoimaa. Myöhemmin julkaistussa asetuksessa ei enää ollut mainintaa erityistoimista. Siinä todetaan ainoastaan, että muiden viranomaisten presidentin valtaa rajoittavat päätökset tulevat voimaan vain jos perustuslakituomioistuimien ne hyväksyy. Asetuksessa Jeltsin ilmoitti järjestävänsä kansanäänestyksen presidentin nauttimasta luottamuksesta, uudesta perustuslaista ja kansanedustajien vaalilaista.

Korkein neuvosto kutsuttiin hätäistuntoon Jeltsinin ilmoituksen jälkeen ja se määräsi perustuslakituomioistuimen tutkimaan presidentin ilmoituksen laillisuuden. Perustuslakituomioistuimien totesi Jeltsinin rikkoen perustuslakia, mutta ei vaatinut presidentin asettamista syytteeseen. Samalla tuomioistuimien totesi, että Jeltsin voi pitää luottamusäänestyksen. Perustuslakituomioistuimen puheenjohtajaa Valeri **Zorkinia** on syytetty puolueellisuudesta hänen otettuaan avoimesti parlamentin puheimesta Ruslan **Hasbulatovia** myötäilevän kannan.

Tänään kokoontuvan kansanedustajien kongressin odotetaan päättävän, ryhdytäänkö presidenttiä vastaan syytetoimiin. Presidentin erottamiseen tarvitaan kahden kolmasosan enemmistö eli 1033 kongressin jäsenestä 689. Tähän ei uskota kongressin voimien riittävän. Puhemies Hasbulatov on kuluneen viikon aikana hyökännyt voimakkaasti presidentti Jeltsiniä vastaan ja vaatinut presidentin ja parlamentin vaalien aikaistamista. Tähän vaatimukseen yhtyi myös Zorkin puhuessaan tänään kongressille. Pääministeri **Tshernomyrdin** ja maan hallitus ovat antaneet tukensa Jeltsinille. Myös 25 000 Kuzbassin kaivosmiestä on uhannut mennä lakoon, jos Jeltsin haastetaan oikeuteen.

Ministerimuutoksia Venäjällä. Venäjän presidentti Boris **Jeltsin** on erottanut talousministeri Andrei **Netshajevin** ja finanssiministeri Vasili **Bartshukin**. Uudeksi finanssiministeriksi presidentti nimitti talousasioista vastaavan varapääministerin Boris **Fjodorovin**.

Venäjän viralliset yksityistämisluvut vuodelta 1992. Venäjän valtionomaisuuskomitean lukujen mukaan vuonna 1992 yksityistettiin 46 800 valtion tai kunnan yritystä, mikä vastaa runsasta 20 prosenttia julkisomisteisista yrityksistä. Tästä saadut tulot olivat lähes 160 miljardia ruplaa. Pienten yritysten yksityistämishjelma on kuitenkin tapahtunut ainakin kolmanneksen suunniteltua hitaammin.

Vuoden 1993 tammi-helmikuussa on Venäjällä yksityistetty yli 300 suurta tai keskisuurta teollisuusyritystä huutokaupoilla. Koko vuoden tavoite on myydä 15 000 teollisuusyritystä.

Venäjän keskuspankin pääjohtajan vuoden 1992 luottoemissiolut. Venäjän keskuspankin pääjohtajan Viktor Geraschenkon mukaan 53 prosenttia vuonna 1992 annetuista luotoista myönnettiin hallituksen pyynnöstä. Yhteensä luottoja myönnettiin lähes 3 000 miljardin ruplan arvosta. Geraschenko ilmoitti, että valtion budjettivaje kohosi viime vuonna 2 500 miljardiin ruplaan, mikä on noin 17 prosenttia bruttokansantuotteesta.

Venäjän alkuvuoden öljyvienti kasvanut. Valtion tilastokomitean ilmoituksen mukaan tämän vuoden tammi-helmikuun öljyvienti oli yli 60 prosenttia suurempi kuin vastaavana ajankohtana vuonna 1992. Kaasuvienti kasvoi noin neljänneksellä viime vuoden tammi-helmikuuhun verrattuna. Tilastokomitean mukaan viennin kasvu johtuu lisääntyneestä ulkomaanvaluutan kysynnästä ja ruplan arvon laskusta. Vastaavasti öljyntuotanto on edelleen laskenut tänä vuonna.

Samaan aikaan tuonti on vähentynyt puoleen tämän vuoden kahden ensimmäisen kuukauden aikana ulkomaantalousministeriön tietojen mukaan. Etenkin viljaa on tuotu huomattavasti vähemmän kuin alkuvuonna 1992.

Venäjällä yksityisiä viljakauppiaita. Venäjän valtion viljanhankintavirasto joutuu ensimmäistä kertaa kilpailemaan kaupallisten viljakauppiaiden kanssa. Kilpailutilanteen sanotaan olevan erittäin edullinen yksityisille kauppiaille tuottajien myydessä varastojaan. Samaan aikaan valtio on korottanut viljasta tuottajille maksamaansa hintaa 30 000 ruplaan tonnilta.

Venäjän tuontitulleista presidentin asetus. Presidentti Jeltsinin allekirjoittaman asetuksen mukaan kaikki Venäjälle 1.4.1993 jälkeen tapahtuva tuonti on tullien alaista riippumatta kaupan sopimispäivästä. Asetuksen mukaan Venäjän asukkaat saavat tuoda maahan tullitta 5 000 dollarin arvosta tavaraa. Asetuksessa määrätään myös eri tuoteryhmien tullien suuruus.

Liettuan hallitusohjelman päälinjat. Liettuan uusi hallitus on ilmoittanut pyrkivänsä luomaan suotuisat olosuhteet ulkomaisille investoinneille ja tuotannolle, lisäävänsä länsivientiä ja uudistavansa talouden rakenteita. Tarkoitus on perustaa Virossa ja Latviassa toimivien investointipankkien tyyppisiä rahoituslaitoksia, joihin houkuteltaisiin ulkomaisia pankkeja mukaan ja jotka tukisivat merkittävästi talouden vakauttamista. Oma raha liti otetaan käyttöön, kun on sovittu rahan käyttöönottoon liittyvistä kysymyksistä sekä on luotu litin vakautusrahasto. Hintojen vapauttamista jatketaan, mutta elintarvikkeiden ja tiettyjen palveluiden hintasäännöstelyä jatketaan pidempään. Tuonti- ja vientiverojärjestelmä uudistetaan. Lisäksi uusi hallitus aikoo uusia maatalouslainsäädäntöä, koska nykyinen tilakokoa rajoittava lainsäädäntö pirstoaa maatilat liian pieniksi. Ulkosuhteista tärkeimpinä Liettua pitää Baltian ja IVY:n lisäksi EY:tä. Suhteet Venäjään rakennetaan taloudellisen intressien pohjalta.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 13

Kansanedustajien yhdeksäs kongressi ei tuonut selvyyttä Venäjän valtakiistaan. 26.-29.3. kokoontuneessa kongressissa aluksi orastanut sopu vaihtui äänestyksiin presidentin ja parlamentin puhemiehen erottamisesta. Presidentin erottamiseen olisi vaadittu kahden kolmasosan enemmistö ja **Jeltsin** vältti tämän 72 äänellä. **Hasbulatovia** kannatti kongressin selvä enemmistö.

Kongressi päätti myös kansanäänestyksen järjestämisestä 25. huhtikuuta, mutta presidentin ja kongressin välillä on erimielisyyttä esitettävistä kysymyksistä. Todennäköisesti äänestyksessä tiedustellaan ainakin presidentin ja hallituksen luottamusta sekä ennen aikaisten parlamentti- ja presidentinvaalien välttämättömyyttä. Lisäksi kongressi päätti, että saadakseen kansan luottamuksen Jeltsinin tulee saada 50 prosenttia kaikkien äänioikeutettujen kansalaisten äänistä eikä vain annetuista äänistä.

Kongressi sai farssinomaisia piirteitä päättäessään, että Jeltsin on yksin henkilökohtaisesti syyllinen Venäjän yhteiskunnalliseen ja poliittiseen tilaan. Päätös ottaa valtion televisio- ja radioyhtiöt kongressin valvontaan on herättänyt vastustusta. Jeltsinin kannatuksen sanotaan nousseen valtataistelun aikana.

Venäjän korkein neuvosto hyväksyi vuoden 1993 budjetin. Budjetin alijäämään arvioidaan nousevan ainakin 6 500 miljardiin ruplaan korkeimman neuvoston ehdottamien lisäysten myötä. Korkein neuvosto velvoitti hallituksen raportoimaan budjetin toteutumisesta neljännesvuosittain.

Venäjän hallitukselta talouden prioriteettisuunnitelma maaliskuulle. Ohjelma käsittää konkreettisia ehdotuksia yksityistämisestä sekä sosiaali-, raha- ja finanssipolitiikasta. Ohjelmassa käsitellään mm. yksityisten kansalaisten säästöjen turvaamista ja maapalstojen myynnin aloittamista. Varapääministeri **Georgi Hizha** arvosteli ohjelmaa puutteellisuudesta ja varoitti inflaation kiihtymisestä hiilen hinnankorotusten myötä.

Venäjälle uusi talousministeri. Venäjän talousasioista vastaavaksi ministeriksi on nimitetty **Andrei Shapovaljants**, joka aiemmin oli ensimmäinen varatalousministeri.

Venäjän läntiset velkojamaat koolla. Venäjän läntisistä velkojamaista koostuva Pariisin klubi kokoontui keskiviikkona 31.3. Pariisin klubin odotetaan aloittavan neuvottelut entisen Neuvostoliiton velan uudelleenjärjestelystä lähipäivinä. Neuvotteluja noin 80 miljardin dollarin neuvostovelasta on haitannut Venäjän ja Ukrainan kiista velan jakamisesta.

Venäjän varapääministeri Boris Fjodorov on vaatinut maan keskuspankin pääjohtajan erottamista. Talousasioista vastaava varapääministeri Fjodorov syytti keskuspankkia talouspolitiikan ja kansanvälisen valuuttarahaston kanssa käytyjen neuvottelujen sabotoinnista. Venäjän presidentille, pääministerille ja parlamentin puhemiehelle osoittamassaan kirjeessä Fjodorov vaati keskuspankin pääjohtaja Viktor **Geraschenkon** erottamista.

Fjodorov, josta viikko sitten tehtiin myös Venäjän finassiministeri, vaati lisäksi keskuspankin johtokunnalle lähettämässään kirjeessä keskitettyjen luottojen rajoittamista ja korkojen nostamista. Samoin muille IVY-maille annettavaa luototusta pitäisi Fjodorovin mukaan rajoittaa.

Ruplalle noteerattiin uusi alhaisin arvo 692 ruplaa dollarilta.

Osa Venäjän öljynviejistä vapautetaan valuuttatulojen pakkomyynistä. Presidentti **Jeltsinin** asetus koskee sellaisia öljyä ja maakaasua vieviä yrityksiä, jotka myydessään energiaa Venäjän valtiolle menettävät valuuttatuloja. Normaalisti viejäyritysten tulee myydä 30 prosenttia valuuttatuloistaan Venäjän Keskuspankille ja 20 prosenttia valuuttapörssien kautta markkinoille. Maaliskuun 9. päivä annettu asetus on voimassa vuoden 1993 ja jatkuu, kunnes nykyiset säännökset energian pakkomyynistä valtiolle voidaan poistaa.

Viron tuotantoluvut ovat laskusta huolimatta muita Baltian maita valoisampia. Viron tuotanto on laskenut vähemmän kuin muiden Baltian maiden. Viron tilastoviranomaisten mukaan maan teollisuustuotanto laski 42 prosenttia, Latvian lähes 45 prosenttia ja Liettuan noin 57 prosenttia tammi-helmikuussa 1993 viime vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Tämän vuoden alun tilastoissa tuotanto laski 82 prosentissa tutkituista 290 yrityksestä, ja lähes kolmanneksessa yrityksistä tuotannon lasku oli yli 70 prosenttia. Myös kuluttajahintaindeksi on noussut Virossa vähemmän kuin Latviassa ja Liettuassa viime vuoteen verrattuna. Tilastojen mukaan Virossa oli työttömiä maaliskuun alussa lähes 20 000 henkeä, Latviassa noin 43 000 ja Liettuassa runsaat 27 000 työtöntä.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 14

Yhdysvaltojen tukipaketti Venäjälle 1.6 miljardia dollaria. Yhdysvallat ilmoitti avustuksista Vancouverissa 3.-4.4. pidetyssä huippukokouksessa, jossa tapasivat Venäjän presidentti Boris **Jeltsin** ja Yhdysvaltain presidentti **Bill Clinton**.

Yhdysvaltojen tuki koostuu 932 miljoonan dollarin luotoista ja luottotakuista sekä suorasta tuesta, jonka arvo on noin 690 miljoonaa dollaria. 700 miljoonaa dollaria käytetään amerikkalaisten viljatoimitusten luottotakuisiin, 224 miljoonaa dollaria elintarvikke- ja lääkeapuun sekä 215 miljoonaa dollaria ydinaseriisuntaan. Pienempiä summia myönnettiin mm. yksityistämiseen, uusien yritysten tukemiseen, demokratian edistämiseen ja energiasektorille. Clintonin mukaan suurin osa avusta on tarkoitus ohjata Moskovan ohi suoraan tarvitseville.

Odotettua suurempi taloudellinen avustus on tarkoitettu myös virikkeeksi läntisille G 7 -maille. Ryhmän ulko- ja valtiovarainministerit kokoontuvat huhtikuun puolivälissä Tokioon päättämään Venäjän avusta.

Läntiset velkojamaat sopivat Venäjän velkajärjestelyistä. Entisen Neuvostoliiton 19 läntisen velkojamaan muodostama Pariisin klubi sopi viime viikolla Venäjän erääntyneiden velkojen uudelleenjärjestelystä. Tänä vuonna erääntyvistä 20 miljardin dollarin velanhoidokuluista 15 miljardia dollaria siirrettiin maksettavaksi kymmenen vuoden kuluessa. Venäjän puolesta asiakirjan allekirjoitti varapääministeri **Aleksandr Shohin**.

Jeltsin hyväksyy kansanedustajien kongressin kysymykset kansanäänestyksessä 25.4. Venäjän presidentti on päättänyt hylätä vaihtoehdon, jonka mukaan hän olisi esittänyt omat kysymyksensä. Jeltsin olisi halunnut tiedustella kansan mielipidettä myös uuden perustuslain tarpeellisuudesta sekä kansanedustajien luottamuksesta. Lisäksi kongressin kysymysten muotoilu on Jeltsinille epäedullinen.

Kansanäänestyksessä kysytään seuraavat neljä kysymystä, joihin vastataan kyllä tai ei:

1. Luotatteko Venäjän presidenttiin?
2. Hyväksyttekö Venäjän presidentin ja hallituksen vuodesta 1992 noudattaman yhteiskunta- ja talouspolitiikan?
3. Pidättekö välttämättömänä ennen aikaisia presidentinvaaleja?
4. Pidättekö välttämättömänä ennen aikaisia kansanedustajien kongressin vaaleja?

Venäjän korkein neuvosto korotti minimipalkkaa. Huhtikuun alusta lähtien minimipalkka on 4 275 ruplaa. Uusi palkka otetaan kuitenkin käyttöön vasta 1. toukokuuta hallituksen tehtyä muutoksia Venäjän federaation yleiseen palkkataulukkoon ja joihinkin budjetista tapahtuviin maksuihin.

Korkoja nostettiin Venäjällä. Venäjän keskuspankki on korottanut liikepankeilta perimänsä diskonttokoron 80 prosentista 100 prosenttiin. Venäjän Säästöpankki ja keskuspankin johto päättivät myös korottaa talletuksille maksettavia korkoja huhtikuun alusta lähtien. Säästötilien vuosikorko nousi 40 prosenttiin, määräaikaistalletusten 100 prosenttiin ja lasten tavoitetalletuksien korko 120 prosenttiin. Venäjän inflaatio on noin 20 prosenttia kuukaudessa.

Baltian talousviranomaiset sopivat ulkomaisia investointeja ja informaation vaihtoa koskevasta yhteistyöstä. Kyse on lähinnä ulkomaisiin investointeihin liittyvästä keskustelusta ja projektiyhteistyöstä sekä teollisuutta koskevasta tiedonvaihdosta. Ministeriöiden edustajat allekirjoittivat kyseiset sopimukset Mare Balticum -ohjelman puitteissa Riiassa.

Latvian keskuspankki alentaa huhtikuun alusta liikepankeille myönnettävien luottojen korkoja 60 %. Tämän vuoden alusta alkaen Latvian keskuspankki on laskenut asteittain 120 prosentista liikepankeille annettavien luottojen korkoa. Uudesta koron alennuksesta ilmoitti keskuspankin varapääjohtaja **Ilmars Rimševics**, joka kertoi Latvian ruplan onnistuneen vakauttamisen edistäneen päätöksen syntyä.

Itäisen Keski-Euroopan maiden talousennusteet varovaisen optimistisia. Kaksi kansainvälistä tutkimuslaitosta arvioi, että itäisen Keski-Euroopan siirtymätalouksista positiiviseen kasvuun (4-5 %) vuonna 1993 yltävät Puola, Unkari ja Tšekinmaa. Vuonna 1992 Puolan oli ainoa siirtymätalous, jonka BKT kasvoi (1.2 %). Myös Bulgarian osalta laskun pysähtyminen saattaa toteutua, joskin toinen tutkimuslaitos arvioi tuotannon edelleen hieman laskevan. Romaniassa, Slovakiassa sekä Sloveniassa tuotannon laskun arvioidaan edelleen jatkuvan (vuonna 1993 lasku 2-3 %), mutta myös niiden tuotannon odotetaan kääntyvän kasvuun vuonna 1994.

Tuotannon kasvu ei kuitenkaan pysty estämään työttömyyden kasvua. Työttömyysaste saattaakin nousta Unkarissa ja Puolassa lähes 20 %:iin vuonna 1993. Puolan inflaatioksi ennustetaan 40-50 % ja Unkarin 15-20 %. Tšekinmaan inflaatiovauhdin odotetaan asettuvan kuluvana vuonna 10 %:n tietämille. Muita uhkakuvia alueen talouksien elpymiselle ovat mm. Balkanin alueen kriisi, entisten neuvostotasavaltojen talouskriisi sekä Saksan talousvaikeudet.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 15

Länsimaat sopivat Venäjän talousavusta. Läntisistä teollisuusmaista koostuvat G 7 -ryhmän ulko- ja talousministerit kokoontuivat 14.-15.4. Tokioon päättämään Venäjän lisäavusta. Myönnetty apupaketti on yli 43 miljardia dollaria, josta 15 miljardia koostuu helpotuksista velkajärjestelyissä, noin 13 miljardia tulee Kansainväliseltä valuuttarahastolta ja 4.5 miljardia dollaria Maailmanpankilta.

Monenkeskisen avun lisäksi useat länsimaat lisäävät kahdenkeskistä apuaan Venäjälle. Yhdysvallat, Euroopan yhteisö ja Japani lupasivat kukin lisäapua 1.8 miljardia dollaria. Lisäksi Yhdysvallat ehdotti neljän miljardin dollarin rahaston perustamista tukemaan Venäjän yksityistämistä. Kokouksen yhteydessä G 7 -maat ilmoittivat tukevansa Venäjän uudistuspyrkimyksiä ja presidentti Boris Jeltsiniä.

Avustuspaketti on määrä jaksottaa niin, että varoja toimitetaan Venäjän uudistusten etenemisen mukaan. Kansainvälisen valuuttarahaston rahoituksen ehtona on lisäksi järjestön ja Venäjän välinen stand-by sopimus, jonka Venäjä toivoo valmistuvan puolen vuoden sisällä.

Venäjän keskuspankki ja hallitus sopivat luottoekspansion rajoittamisesta. Keskuspankin johtokunnan jäsenet myöntivät hallituksen ehdotukseen, jonka mukaan keskuspankkiluotto voi kasvaa tämän vuoden toisella neljänneksellä vain 30 prosenttia ensimmäiseen neljänneeseen verrattuna. Luottorajat asetetaan keskuspankin päälainansaajille, joita ovat suuret teollisuusyritykset, liikepankit, valtio ja entiset neuvostotasavallat. Toimenpiteellä on tarkoitus hillitä inflaatiota, joka talousasioista vastaavan varapääministerin Boris Fjodorovin mukaan maaliskuussa oli 18 prosenttia kuukaudessa.

Fjodorov luonnehti sopimusta historialliseksi ja piti sitä tärkeänä merkinä Venäjän talousapua lisänneille länsimaille. Keskuspankin pääjohtajan Viktor Geraschenkon mukaan sopimus on kuitenkin väliaikainen kokeilu ja hän epäili, että hallitus ei pysy kasvavan budjettivajeen myötä omissa luottorajoissaan.

Venäjän presidentti Boris Jeltsin ei suostu parlamentin äänestysehtoihin kansanäänestyksessä 25.4. Kansanedustajien kongressi päätti, että presidentin on saatava 50 prosenttia kaikkien äänioikeutettujen äänistä, jotta tulos on hänelle myönteinen. Jeltsinin mukaan äänestystulos on laskettava kansanäänestystä koskevan lain perusteella, jonka mukaan myönteiseen tulokseen riittää enemmistö annetuista äänistä. Perustuslakituomiosituin käsittelee presidentin valitusta äänenlaskutavasta 20. huhtikuuta.

Venäjän hallituksen puhemiehistö on hyväksynyt teollisuusviennin edistämishjelman. Tarkoituksena on elvyttää vientiä ja vientiteollisuutta sekä kehittää tarvittavaa infrastruktuuria. Tänä vuonna vienti- ja tuontitulleista vapautetaan sellaiset tuotteet ja materiaalit, joiden toimitukset tapahtuvat kansainvälisen tuotannollisen yhteistyön puitteissa. Kesällä on tarkoitus perustaa Venäjän Federaation vienti- ja tuontipankki. Ohjelma tähtää teollisuusviennin tasaiseen, 5-10 prosentin vuosikasvuun.

Venäjän keskuspankilta tiukemmat säännöt ulkomaisille pankeille. Keskuspankin varapääjohtaja **Tulinin** mukaan ulkomaiset pankit voivat Venäjällä perustaa vain yhden haarakonttorin pääkonttorinsa lisäksi. Myös ulkomaisten pankkia pääomia rajoitetaan.

Ruplan lasku jatkuu. Tiistaina 13.4. ruplan kurssiksi noteerattiin 766 ruplaa dollarilta.

Viron yksityistämismääräykset valmistelevat uutta yritysmyyntilistää. Viron valtion omaisuusvirasto ja yksityistämismääräysvirasto valmistelevat myytäväksi listaa suuryrityksistä yksityistämisen toisella kierroksella. Listan tehtyään omaisuusvirasto pyytää eri ministeriöitä kommentoimaan myytäväksi tarjottavien yritysten listaa. Ensimmäisellä kierroksella myynissä olleiden 38 yrityksen tarjouskilpailu keskeytyi osittain yritysten entisten omistajien esittäessä vaateitaan myytäviin yrityksiin. Viron lainsäädännön mukaan entisillä omistajilla on oikeus saada takaisin neuvostovallan aikana takavarikoitu omaisuus. Maan parlamentissa on keskusteltu mm. siitä, että yksityistämisestä saaduilla varoilla korvattaisiin neuvostovallan aikaisia omaisuuden menetyksiä.

Viron ja Latvian ulkomaisesta velasta. Viron ulkoministeriön osastopäällikkö **Priit Kolbre** varoittaa ulkomaisen lainanoton voimakkaasta lisäämisestä, joka johtaa maan velkakierteeseen. Kolbren mukaan näin käy erityisesti silloin, kun ulkomaisella velalla rahoitetaan investointikohteiden sijaan lyhytaikaisia tarpeita. **Viron** ulkomainen velka on nyt 120 milj. dollaria eli noin 16 prosenttia bkt:stä.

Latvian valtionvarainministeriön mukaan maan ulkomainen velka nousee tänä vuonna 300 milj. dollariin eli 12-15 prosenttiin bkt:stä.

80 % Latvian teollisuusyrityksistä konkurssin partaalla. Latvian teollisuus- ja energiaministeri **Aivars Millers** ilmoitti, että 80 prosenttia maan teollisuusyrityksistä on konkurssikypsiä viime vuonna hyväksytyyn konkurssilain mukaan. Yritykset eivät ole kyenneet maksamaan palkkoja ja työntekijät ovat jo järjestäneet varoituslakkoja tämän vuoksi. Millersin mukaan maan hallitus on talvikauden ajan pidättäytynyt painostamasta yrityksiä konkurssiin, mutta konkurssiaalto alkaa huhti-toukokuussa, mikä tietää voimakasta työttömyyden kasvua. Millersin mukaan tällä hetkellä vain 13 prosenttia Latvian teollisuusyrityksistä, jotka ovat lähinnä vientiteollisuusyrityksiä, kykenee suoriutumaan palkan ja verojen maksuista.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 16

Venäjän perustuslakituomioistuimien muutti kansanedustajien kongressin määräämää kansanäänestyksen tulosten tulkintaa. Perustuslakituomioistuimen mukaan presidentin ja hallituksen luottamusta koskevissa kysymyksissä äänestäneiden yksinkertainen enemmistö riittää myönteiseen tulokseen, edellyttäen että puolet äänioikeutetuista käy äänestämässä. Päätöksen katsotaan huomattavasti parantavan presidentin mahdollisuuksia voittaa äänestys. Ennenaikaisten presidentin- ja parlamenttivaalien järjestämiseen tarvitaan tuomioistuimen mukaan enemmistö kaikista äänioikeutetuista, koska kyseiset elimet nauttivat perustuslain erityissuojaa. Kansanedustajien kongressi määräsi kyseisen tulosten tulkintatavan kaikille kysymyksille.

Venäjän kansanäänestys järjestetään tulevana sunnuntaina 25.4.

IVY-johtajien tuki Jeltsinille. Venäjän talousuudistus ja presidentti Boris Jeltsin saivat IVY-maiden johtajien selvän tuen Minskissä pidetyssä huippukokouksessa 16.4. IVY-johtajien mukaan Venäjän kansanäänestys vaikuttaa ratkaisevasti Itsenäisten Valtioiden Yhteisön tulevaisuuteen ja jäsenmaiden uudistusten kehitykseen. Varsinainen keskustelu IVY-yhteistyön tiivistämisestä jäi presidentti Jeltsinille annetun tuen varjoon.

Tammikuussa allekirjoitettu IVY-maiden perusasiakirja on ratifioitu vasta kolmen maan parlamentissa. Venäjän parlamentti ratifioi asiakirjan torstaina 15.4.

Tuotannon lasku jatkuu Venäjällä. Venäjän tilastokomitean tietojen mukaan teollisuustuotanto laski tämän vuoden ensimmäisellä neljänneksellä 20 prosenttia viime vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Öljyn tuotanto aleni 16 prosenttia. Tuotanto on laskenut selvästi nopeammin kuin viime vuonna.

Korotuksia eläkkeisiin, palkkoihin ja stipendeihin Venäjällä. Venäjän korkein neuvosto nosti minimieläkettä 15. huhtikuuta. Toukokuun alusta minimieläke nousee 4 275 ruplasta 8 122 ruplaan. Maksimieläkkeeksi määrättiin 20 000 ruplaa. Valtion valmistelevissa ja toimeenpanevissa elimissä työskentelevien palkat lähes kaksinkertaistetaan huhtikuusta alkaen. Myös opiskelijoille maksettavia stipendejä korotetaan.

Korotusten myötä hintatason pelätään uudelleen nopeutuvan. Inflaatio on alkuvuodesta hieman hidastunut. Presidentti Jeltsinin mukaan inflaatio laski 17 prosenttiin maaliskuussa. Helmikuussa luku oli 25 prosenttia.

Venäjän keskuspankin interventiot tehottomia ruplan laskun pysäyttämisessä. Venäjän keskuspankin pääjohtajan Viktor Geraschenkon mukaan keskuspankin interventiot ovat viimeaikoina vastanneet yli puolta valuuttakaupan volyymin Moskovan valuuttapörssissä. Tästä huolimatta ruplan lasku jatkuu. Torstaina 22. huhtikuuta dollari maksoi 795 ruplaa. Rupla on vuoden 1993 alusta heikentynyt noin 90 prosenttia.

Azerbaidžan valmistautuu lähtemään ruplavyöhykkeestä. Azerbaidžanin valtiovarainministerin Saleh **Mamedovin** mukaan ruplan käytöstä luovutaan ja omasta valuutasta **manatista** tulee maan ainoa valuutta kahden kuukauden kuluessa. Manatin tukena on 120 miljoonan dollarin suuruinen valuuttavaranto ja valuutan kurssi sidotaan dollariin. Manatia, joka painetaan Ranskassa, on käytetty ruplan rinnalla jo elokuusta 1992.

Viro antaa ulkomaalaisille maanosto-oikeuden. Viron parlamentti hyväksyi ensimmäisenä entisistä neuvostotasavalloista ulkomaalaisten maanomistuksen. Lakimuutos sallii sekä yksityisen ja yrityksen maanoston silloin, kun ne voivat osoittaa tekevänsä maa-alueelle investoinnin. Ulkomaalaiset voivat ostaa esim. rakennusmaata avoimissa huutokaupoissa. Päätöksen odotetaan lisäävän ulkomaisten sijoittajien kiinnostusta, koska ulkomaalaisrajoitusta on pidetty merkittävänä syynä alhaiseen investointikiinnostukseen entisissä neuvostotasavalloissa. Tähän saakka Virosta on voinut ostaa kiinteistöjä ja teollisuusrakennuksia, muttei maapohjaa niiden alta. Maanostoa varten ulkomaalaisten on kuitenkin saatava paikallisviranomaisten hankintalupa, jolla valvotaan ennen neuvostovaltaa omistaneiden virolaisten oikeuksia menetettyihin maaosuuksiin.

Viron keskuspankki keskeyttää uusien toimilupien myöntämisen liikepankeille. Viron keskuspankki julkisti ensivuoden tammikuuhun asti kestävä "rauhotusajan" pankkitoiminnassa, jolloin uusia toimilupia ei myönnetä. Keskuspankki myöntää kuitenkin lupia valuuttaoperaatiolle ja uusien toimipisteiden avaamista varten. Uusia toimilupia aletaan myöntää uudelleen sen jälkeen, kun laki rahoituslaitoksista on valmis.

Itä-Euroopan maiden kansantulo per capita dollareissa ostovoimapariteettivertailuun perustuen vuonna 1992:

Maa	GDP per capita (USD)
Venäjä	4 900
Ukraina	4 000
Viro	6 000
Latvia	5 100
Liettua	4 300
Tšekinmaa	6 400
Unkari	5 500
Slovakia	5 300
Puola	4 200
Bulgaria	4 200
Romania	2 700
Slovenia	8 800
Kroatia	4 100

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 17

Venäläisten tuki presidentti Jeltsinille ja talouspolitiikalle. Venäjällä 25.4. järjestettyyn kansanäänestykseen osallistui lähes 65 prosenttia äänioikeutetuista. Heistä noin 58 prosenttia vastasi myönteisesti kysymykseen presidentti Jeltsinin luottamuksesta ja lähes 53 prosenttia ilmoitti kannattavansa presidentin ja hallituksen talouspolitiikkaa. Ennen aikaisten presidentinvaalien järjestämistä kannatti lähes 33 prosenttia ja aikaistettuja parlamenttivaaleja noin 41 prosenttia äänestäneistä.

Läntiset johtajat uskovat, että Venäjän äänestystulos mahdollistaa luvattun länsiavun aloittamisen.

Venäjän presidentiltä luonnos uudeksi perustuslaiksi. Presidentti Jeltsin julkaisi luonnoksen uudeksi perustuslaiksi torstaina 29.4. laajennetussa hallituksen istunnossa. Luonnoksen mukaan Venäjältä tulisi presidenttijohtoinen valtio, jossa noudatetaan vallan kolmijakoa. Kansanedustajien kongressi ja korkein neuvosto lakkautettaisiin. Tilalle muodostettaisiin kaksikamarinen pysyvä parlamentti, joka valitaan nelivuotiskaudeksi. Toisella kamarilla, duumalla, on lainsäädäntövalta. Kansanedustajat duumaan valitaan alueittain. Jokainen Venäjän federaatiosopimuksen allekirjoittanut alue valitsee edustajansa toiseen kamariin, federaationeuvostoon, jonka tarkoituksena on vahvistaa alueiden valtaa. Parlamentti nimittää pääministerin presidentin ehdotuksesta.

Venäjän federaatiosopimus on keskeinen osa perustuslakiluonnosta. Perustuslakia säätämään on tarkoitus jo kesäkuussa kutsua koolle erityinen kansalliskokous, joka muodostuu federaatiosopimuksen allekirjoittaneiden alueiden edustajista. Alueiden johtajat voivat kommentoida perustuslakiluonnosta toukokuun 20. päivään mennessä.

Presidentti yrittää siis ohittaa kansanedustajien kongressin vetoamalla suoraan alueisiin. Vastavetona korkein neuvosto päätti valmistella oman perustuslakiesityksensä toukokuun 20. päivään mennessä.

Ruplan arvo heikkeni 823 ruplaan dollarilta Moskovan valuuttapörssissä torstaina 29.4.1993.

Itä-Euroopan kehitys pankki voimakkaan arvostelun kohteena. Itä-Euroopan kehitys pankin EBRD:n vuosikokouksessa pankin perustajamaat vaativat kehitys pankkia tehostamaan rahoitustoimintaansa ja tukemaan etenkin yksityisen sektorin hankkeita. EBRD:tä on viime aikoina kritisoitu voimakkaasti pankin käyttöä huomattavasti enemmän rahaa omiin perustamiskustannuksiinsa kuin varsinaiseen rahoitustoimintaan.

Öljynhinnan säännöstelyä jatketaan Venäjällä. Presidentti Jeltsinin allekirjoittaman asetuksen mukaan öljytuotteiden hinta pidetään tämän vuoden maaliskuun ensimmäisen päivän tasolla. Öljyntuotannon valmistevero jäädytetään huhtikuun 1993 alun tasolle. Samalla öljyteollisuuden laite- ja materiaalityöntä vapautetaan tulleista.

Lisää tukea Venäjän maataloussektorille. Venäjän hallituksen antamassa asetuksessa todetaan, että investoinnit maataloussektoriin nousevat 3 000 miljardiin ruplaan tänä vuonna. Maataloustukisysteemiä muutetaan siten, että jokainen tuottaja tietää heti satovuoden alussa tuotteidensa hinnan. Valtio haluaa jatkaa maataloustuotteiden hintasäännöstelyä ja tukee tuottajia subventioilla kannustavien hintojen sijaan.

Latvian keskuspankki julkaisi taseensa. Latvian keskuspankki oli viimeinen Baltian keskuspankeista, joka julkaisi omat tasetietonsa. Taseen mukaan maan keskuspankin valuutta- ja kultavarannon arvo oli vuoden 1993 alussa noin 90 milj. dollaria. Summa ei sisällä Englannista palautettavaa 6 tonnin kultaerää, jonka arvo on noin 60 milj. dollaria. Viron kulta- ja valuuttavarannon arvo oli huhtikuun alussa noin 238 milj. ja Liettuan noin 100 milj. dollaria.

Liettua pyrkii vakauttamaan rahaansa. Liettuan hallitus ja keskuspankki valmistelevat Liettuan rahan vakautustoimia. Luotettaviin lähteisiin nojaten liettualaislehti Lietuvos Rytas kertoo, että viranomaiset aikovat myydä 15 milj. dollaria maan valuuttavarannosta liikepankeille. Tällä toimenpiteellä hallitus ja keskuspankki pyrkivät poistamaan kierrosta noin 8 miljardia kuponkia. Tämän toimenpiteen vakauttavien vaikutusten arvellaan näkyvän valuuttakursseissa ja inflaatiotasossa jo kuukauden sisällä. Tällä hetkellä Liettuassa kierrossa olevien vaihdettavien valuuttojen määrän arvioidaan vastaavan 70 - 80 % kierrossa olevien kuponkien määrästä.

Itä-Euroopan maiden luottokelpoisuusluokitus maaliskuussa 1993:

	Maaluokitus (paras 1)	Luottopisteet (maksimi 100)
Tšekinmaa	42	44.6
Unkari	43	44.3
Slovakia	57	31.0
Puola	69	26.9
Romania	73	24.2
Slovenia	75	22.6
Viro	81	21.4
Venäjä	87	20.2
Latvia	89	19.5
Bulgaria	91	18.9
Liettua	91	18.9
Ukraina	95	18.2
Valko-Venäjä	98	17.4
Kazakstan	101	15.8
Uzbekistan	105	14.5
Kroatia	106	14.2

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 18

Venäjän länsiavulle selkeät ehdot. Läntiset G 7 -ryhmän maat valmistautuvat aloittamaan Venäjälle myönnetyn avun toteutuksen kesäkuun loppuun mennessä. Venäjälle on asetettu neljä pääehtoa avun saamiseksi:

- tiukat rajat luottoekspansiolle
- huomattava tukiaisten rajoitus
- korkojen nostaminen
- budjettisuunnitelma, jossa sitoudutaan alhaiseen inflaatioon.

Länsiapu toteutetaan lähinnä Kansainvälisen Valuuttarahaston luottojen muodossa. Luottojen ehtoja pidetään kuitenkin normaalia IMF-rahoitusta lievempinä. 1.5 miljardia dollaria eli puolet ns. järjestelmämuutosluotosta on tarkoitus myöntää kesän aikana. Myös runsaan 4 miljardin dollarin valmiusluotto tullaan myöntämään tänä vuonna.

Venäjän tilastokomitealta ensimmäisen neljänneksen tilastotiedot. Venäjän valtion tilastokomitean mukaan tämän vuoden ensimmäisellä neljänneksellä Venäjällä on yksityistetty 11 000 yritystä. Suurin osa yrityksistä on vähittäismyynti- ja palveluyrityksiä. Yksityistämisestä saadut tulot nousivat lähes 50 miljardiin ruplaan, mikä vastaa vain noin puolta prosenttia vuoden 1993 budjetin suunnitelluista tuloista.

Teollisuustuotannon lasku on tilastokeskuksen mukaan pysähtynyt. Vuoden 1993 ensimmäisen neljänneksen tuotanto on pysynyt edellisen vuoden lopun tasolla.

Muutoksia Venäjän hallitukseen. Venäjän presidentti Boris Jeltsin on nimittänyt maan hallitukseen kaksi uutta ensimmäistä varapääministeriä. Oleg Lobov vastaa taloudesta ja Oleg Soskovets hallituksen teollisuuspolitiikasta. Molemmat ministerit tunnetaan teollisuuden edustajina ja vain varovaisen talousuudistuksen kannattajina.

Presidentti Jeltsin on lisäksi vapauttanut varapresidentti Aleksandr Rutskoin maatalousuudistuksen johdosta.

Euroopan Yhteisö nopeuttaa Itä-Euroopan maiden integraatiota. Euroopan Yhteisön komissio on päättänyt nopeuttaa Puolan, Tšekin, Slovakian, Unkarin, Bulgarian ja Romanian taloudellista ja poliittista integroitumista EY:hyn. Uuden ohjelman keskeisenä sisältönä on poistaa teollisuustuotteiden tullit vuoden 1994 loppuun mennessä. Ns. herkillä aloilla tullit poistetaan vähitellen viiden vuoden kuluessa. Lisäksi tiettyjen alojen tuontikiintiöitä ja -kattoja nostetaan. EY pyrkii myös lisäämään elintarvikkeiden tuontia Itä-Euroopan maista.

IVY-maat valmistautuvat lähtemään ruplavyöhykkeestä. Kirgisian parlamentti on päättänyt ottaa käyttöön oman rahayksikön **somin**. Valuutan tukena on 90 miljoonaa dollaria länsiapua. Oma rahayksikkö, jota on jo painettu Englannissa, on tarkoitus ottaa käyttöön kesäkuussa.

Huhtikuun lopulla **Azerbaidžan** ilmoitti luopuvansa ruplasta kahden kuukauden kuluessa. Omaa rahayksikköä **manatia** on käytetty ruplan rinnalla jo elokuusta 1992. Myös **Valko-Venäjä** on ilmoittanut olevansa teknisesti valmis ottamaan käyttöön oman rahayksikön tämän vuoden aikana. Omien valuuttojen käyttöönottoa on vauhdittanut Venäjän vaatimus joko luopua ruplasta tai sitoutua yhteiseen rahapolitiikkaan. Myös kansainvälinen valuuttarahasto on suositellut omien rahayksiköiden käyttöä.

Viroon aletaan luoda interbank-markkinoita. Viron keskuspankki on laskenut liikkeelle 100 000 kruunun arvoisia sijoitustodistuksia. Liikepankeille tarjottavilla sijoitustodistuksilla keskuspankki haluaa luoda maahan interbank-markkinat. Pankit voivat siis myydä sijoitustodistuksia takaisin keskuspankille tai edelleen muille pankeille. Keskuspankin ilmoituksen mukaan sijoitustodistusten tuotolla tuetaan liikepankkien likviditeettitarvetta. Myytyjen sijoitustodistusten keskikorko on 8,9 prosenttia eli huomattavasti alhaisempi kuin tällä hetkellä 30 - 60 prosentissa liikkuvat lainakorot. Keskuspankin pääjohtaja **Siim Kallas** uskoo interbank-markkinoiden vauhdittavan korkojen laskua lähitulevaisuudessa niin, että ne laskevat noin 20 prosentin tienoille. Kuitenkin uudesta interbank-markkinoilla muodostuvasta Talibor-korosta voidaan Kallasin mukaan alkaa puhua aikaisintaan tämän vuoden toisella puoliskolla.

Liettuan rahauudistuskomitea ilmoitti oman valuutan litin käyttöönottoon liittyvistä peruseriaatteista. Nykyisin käytössä olevat kupongit eivät komitean mukaan ole korvikerahaa vaan Latvian ruplan tapainen virallinen rahayksikkö. Kupongit tullaan vaihtamaan liteiksi tiettyyn kiinteään kurssiin. Keskuspankille ja liikepankeille annetaan valtuudet vaihtaa asiakkaidensa talletukset litimääräisiksi. Komitean mukaan yritysten ja yksityisten koti- ja ulkomaisissa pankeissa olevia valuuttatalletuksia ei kuitenkaan automaattisesti muuteta liteiksi. Toisaalta ei kerrottu, vaihdetaanko nyt käytössä olevat kupongit liteiksi yhdellä kertaa vai vähitellen. Komitea ilmoitti, että litin kurssi on tarkoitus sitoa johonkin vaihdettavaan valuuttaan Viron kruunun tapaan. Komitea ei kertonut tarkkaa päivämäärää, jolloin oma valuutta on tarkoitus laskea liikkeelle.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 19

Venäjän presidentti kutsui koolle perustuslakia valmistelevan kokouksen. Kokous aiotaan järjestää 5. kesäkuuta ja sen on tarkoitus käsitellä Venäjän perustuslakiuudistusta presidentti **Jeltsin**in tekemän ehdotuksen pohjalta. Presidentin 12.5. antaman asetuksen mukaan kokoukseen osallistuu kaksi edustajaa jokaisesta Venäjän 88 hallinnollisesta alueesta sekä hallituksen ja parlamentin edustajat. Asetuksessa ei kuitenkaan mainita, mikä taho perustuslain lopullisesti hyväksyy. Aiemmin presidentti Jeltsin on ilmoittanut, että perustuslakiluonnoksen tulisi olla valmis hyväksyttäväksi 10. kesäkuuta.

Venäjän korkein neuvosto on laatinut oman perustuslakiluonnoksensa, joka huomattavasti rajoittaisi presidentin valtaa. Alueellisten neuvostojen on määrä käsitellä luonnosta kesäkuun alkuun mennessä. Parlamentin laatima perustuslaki aiotaan julkaista lokakuun puolivälissä. Kansanedustajien kongressin on määrä kokoontua 17. marraskuuta päättämään uudesta perustuslaista.

Venäjän nykyisen lainsäädännön mukaan ainoastaan Kansanedustajien kongressilla on oikeus muuttaa perustuslakia. Presidentti Jeltsin on kuitenkin kääntynyt suoraan alueiden puoleen uuden perustuslain hyväksymiseksi.

Kaksi talousuudistuksen vastustajaa vapautettiin tehtävistään Venäjällä. Venäjän presidentti on erottanut Venäjän turvallisuusneuvoston sihteerin **Juri Skokov**in ja sotateollisuudesta vastanneen varapääministeri **Georgi Hizhan**. Sekä Skokov että Hizha ovat vastustaneet nopeaa talousuudistusta. Ministerivaihdokset vahvistavat teollisuuspiirien edustusta Venäjän hallinnossa. Huhti-toukokuun vaihteessa hallitukseen nimitetyt ensimmäiset varapääministerit, **Soskovets** ja **Lobov** ovat molemmat suurteollisuuden edustajia.

Ruplan arvon lasku jatkuu. Torstaina 13.5. dollari maksoi 886 ruplaa Moskovan valuuttapörssissä.

Venäjän hallituksen arvio vuoden ensimmäisen neljänneksen budjettivajeesta. Venäjän pääministerin **Viktor Tshernomyrdin**in mukaan valtion budjettivaje oli tämän vuoden ensimmäisellä neljänneksellä 10 prosenttia BKT:sta. Vastaavasti ensimmäinen varapääministeri **Vladimir Shumeiko** arvioi budjettivajeen suuruudeksi 1 300 miljardia ruplaa. Pääministerin mukaan budjettivaje johtuu suuresta luottoekspan-siosta.

Valuuttapako Venäjältä 4 miljardia dollaria vuonna 1992. Venäjän tilastokomitean ja keskuspankin tietojen mukaan valuuttoja pakeni Venäjältä viime vuonna yhteensä 4 miljardia dollaria. Valuuttapako koostui ulkomaille piilotetuista voitoista sekä laittomasta vaihtokaupasta ja vientituotteiden alihinnoittelusta.

Venäjän viranomaiset ovat pyrkinet viime aikoina tiukentamaan vientikontrollia rajoittamalla vientikiintiöitä ja vientilupien myöntämistä. Myös Venäjän ulkomaankauppapankin **Vneshtorgbankin** osakepääoman korotus on tulkittu keskuspankin yrityksenä keskittää suuri osa maan valuuttaliikenteestä keskuspankin alaisuuteen.

Venäjän keskuspankki tehostaa liikepankkien valvontaa. Venäjän keskuspankki on perustanut uuden hallinnollisen elimen liikepankkien ja niiden sivukonttorien valvontaan. Uuden hallinnon tehtävänä on valvoa paikallistasolla liikepankkien ja muiden luottolaitosten toimien laillisuutta sekä kirjanpidon ja rahoitustoiminnan toteutusta. Tarkoituksena on taata luottolaitosten vakaa toiminta ja välttää näin massakonkurssit. Uusi virasto työllistää alkuvaiheessa noin 350-400 asiantuntijaa. Toimivallan takaamiseksi sille annetaan tarvittaessa oikeus perua liikepankkien toimilupia ja vaatia pankkien johdon erottamista.

Kansainvälisen valuuttarahaston ja Maailmanpankin edustajat eri linjoilla G7 -maiden viranomaisten kanssa Venäjän rahoittamisen ehdollisuudesta. IMF:n ja Maailmanpankin edustajien mukaan G7 -maat pyrkivät pakottamaan IMF:n sopimukseen Venäjän kanssa liian löysin ehdoin. Pankkiryhmittymän edustajien mukaan on ennenkuulumatonta, että järjestöjen asiantuntemus ja uskottavuus saatetaan tällä tavalla kyseenalaiseksi. Pankkiryhmittymässä pelätään, että Venäjälle annettava rahoitus menee hukkaan ja vastuu tästä tullaan langettamaan heille. G7 -maiden Venäjän-politiikan epäillään aiheuttavan suuria vaikeuksia rahoituslaitosten toiminnalle myös kolmannessa maailmassa.

G7 -maiden edustajat eivät myönnä helpottaneensa ehdollisuutta, vaan ovat vain kiinnittäneet huomiota sen parempaan kohdentamiseen. Heidän mukaansa rahoituslaitokset panevat liikaa painoa taloudellisille tekijöille ja unohtavat poliittisten tekijöiden merkityksen. Maailmanpankkiryhmän politiikan arvostelijoiden mielestä uudella rahoituksella pyritään venäläisiä kannustamaan etukäteen tekemään "oikeita" asioita eikä rahoituslaitosten tapaan palkitsemaan jälkikäteen ehtojen täyttämistä.

Viro ja Venäjä solmivat alustavan kauppasopimuksen. Sopimus antaa suosituuksien maille niiden välisessä kaupassa. Viron edustajan mukaan sopimuksella on tärkeä merkitys virolaistuotteiden viennille. Sopimus korvaa jo viime vuonna allekirjoitetun vapaakauppasopimuksen, joka ei kuitenkaan poliittisista syistä ole astunut voimaan.

Virosta Euroopan neuvoston uusin jäsenmaa. Euroopan neuvosto hyväksyi Viron jäsenekseen torstaina 13.5. pidetyssä kokouksessaan. Yleiskokouksessa tuomittiin Venäjän yritykset painostaa EN:a hylkäämään Viron jäsenhakemus.

IMF vaatii pienempiä palkankorotuksia Liettuaan. Liettuan budjet-tirahoitteisten organisaatioiden palkkoja nostetaan keskimäärin 15 % alunperin suunnitellun 40 % korotusten sijaan. Kansainvälinen valuuttarahasto IMF on vaatinut hitaampaa tempoa palkankorotuksiin inflaation hillitsemiseksi. IMF:n ja muiden läntisten asiantuntijoiden kritiikin vuoksi Liettuan hallitus päätti olla rahoittamatta palkankorotuksia ulkomaisilla lainoilla, niin kuin se oli aluksi suunnitellut. Rahat palkankorotuksiin etsitään valtion budjetista. Liettuan inflaatio kiihtynyt alkuvoden 10 prosentista runsaaseen 20 prosenttiin kuukaudessa. Virossa ja Latviasa inflaation on selvästi alle 5 prosenttia kuukaudessa.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 20

Venäjän presidentin perustuslakiehdotukselle lisää tukea. Venäjän parlamentin puhemies Ruslan **Hasbulatov** on ilmoittanut osallistuvansa presidentin esittämään perustuslakikokoukseen kesäkuun alussa. Hasbulatov totesi myös, että kompromissi presidentin ja parlamentin välillä on väistämätön. Sekä presidentti että parlamentti ovat laatineet omat perustuslakiluonnoksensa. Aiemmin viime viikolla parlamentin varapuhemies Nikolai **Rjabov** asettui selvästi tukemaan kesäkuun perustuslakia valmistettavaa kokousta. Rjabov totesi kansanäänestyksen vahvistaneen presidentin valtaa. Hasbulatovin mukaan Rjabovin kanta merkitsee parlamentin johdon hajaantumista.

Presidentti **Jeltsin**in ehdotuksen mukaan kesäkuun 5. päivä pidettävään perustuslakia valmistettavaan kokoukseen ottaisivat osaa presidentin ja parlamentin edustajien lisäksi tasavaltujen ja alueiden edustajat. Lisäksi kokoukseen osallistuu puolueiden ja järjestöjen edustajia.

Venäjän pankkijärjestelmä kaipaa kaikenkattavaa uudelleenjärjestelyä. Euroopan komission rahoittaman Venäjän pankkijärjestelmää koskevan uuden tutkimuksen mukaan nykyinen lainsäädäntö ei turvaa pankkijärjestelmän toimintaa tai estä väärinkäytöksiä. Tutkimuksen mukaan Venäjällä on liikaa liian pienellä pääomalla toimivia pankkeja, jotka keskittyvät vain varojen ohjaamiseen omistajayritystensä kannattamattomaan liiketoimintaan. Käytännössä keskuspankki ei juurikaan valvo liikepankkeja. Pankkitarkastuksen puutteellisuuden lisäksi toinen vakava pulma on maksujärjestelmä, sillä maksujen siirto saattaa kestää viikkoja, maksuihin liittyviä asiakirjoja katoaa ja koko maksujärjestelmä on altis väärinkäytöksille.

Tutkimuksen mukaan keskuspankin pitäisi yksinkertaistaa byrokraattista valvontatapaansa ja valvoa tehokkaammin liikepankkeja. Ensivaiheessa sen pitäisi vähentää ylenmääräistä tietojen keruuta liikepankeilta ja keskittyä muutamiin keskeisiin indikaattoreihin. Tutkimus ehdottaa myös keskuspankin ylläpitämää arviointijärjestelmää, joka palkitsee ohjeita noudattavia liikepankkeja. Tutkimus toivoo keskuspankin antavan myös ohjeet laittomia maksuja ja rahanpesua koskien sekä yhtenäistävän maksuasiakirjat. Venäjän keskuspankkia konsultoi viisi länsimaista keskuspankkia ja joitakin uudistuksia on jo ulkopuolisen avun turvin aloitettu.

Ruplan kurssiksi noteerattiin 940 ruplaa dollarilta Moskovan valuuttapörssissä 20.5.93.

Venäjän rahapolitiikassa käyttöön uusia menetelmiä. Tiistaina 11. toukokuuta Venäjän keskuspankki laski ensimmäisen kerran liikkeelle valtion obligaatioita. Keskuspankki on yhdessä Kansainvälisen valuuttarahaston kanssa suunnitellut myös keskuspankkiluottojen huutokauppaamista, jotta keskuspankkirahoitus kohdentuisi tehokkaammin. Luottojen huutokauppaamiseen suhtaudutaan osin epäilevästi. Ensinnäkin keskuspankki voi valita huutokauppaan osallistuvat pankit, mikä mahdollistaa korrupcion, ja toiseksi ei ole selvää, johtaako luottojen huutokauppaaminen käytännössä niiden tehokkaampaan käyttöön.

IVY-maat kohti talousliittoa. Yhdeksän Itsenäisten valtioiden yhteisön maata allekirjoitti julistuksen taloudellisen liiton perustamisesta Moskovassa 14.5. IVY-maiden johtajien ylimääräisessä huippukokouksessa. Allekirjoittaneet maat olivat Venäjä, Ukraina, Armenia, Kazakstan, Kirgisia, Moldova, Tadžikistan, Uzbekistan ja Valko-Venäjä. Voimakkaimmin talousliittoa on ajanut Venäjä, joka pitää ensimmäisenä tavoitteena aiemmin sovitun osavaltioiden välisen pankin perustamista. Venäjä kannattaa myös yhteistä valuuttaa, tulliliittoa, yhteistä hintapolitiikkaa ja yhteistoimintaa kaupassa kolmansien maiden kanssa.

Mikäli IVY-maat pääsevät sopuun talousliiton yksityiskohdistta, lopullinen sopimus on määrä allekirjoittaa Armenian pääkaupungissa Jerevanissa 16. heinäkuuta.

Ukrainan pääministeri eroaa. Ukrainan pääministeri Leonid Kutshma pyysi torstaina 20.5. eroa virastaan. Kutshma jätti eronpyyntönsä Ukrainan parlamentin torjuttua hänen pyyntönsä jatkaa hallituksen erityisvaltuuksia talousuudistuksen toteutuksessa.

Ukrainan presidentti Leonid Kravtshuk pyysi parlamenttia muuttamaan perustuslakia niin, että presidentistä tuisi myös hallituksen johtaja. Samalla hän pyysi parlamenttia valitsemaan varapresidentin.

Viron parlamentti hyväksyi lain keskuspankista. Laki määrittelee keskuspankin laillisen perustan, tehtävät sekä keskuspankin itsenäisyyden ja pankkia valvovat elimet.

Viron liikepankeille uusi pääomavaatimus. Viron keskuspankki määräsi liikepankkien osakepääoman uudeksi minimivaatimukseksi 15 milj. kruunua nykyisen 6 milj. kruunun sijasta. Vaatimus tulee voimaan vuoden 1993 lopussa ja nykyisten pankkien pitää täyttää uusi velvoite huhtikuuhun 1995 mennessä. Huhtikuuhun 1996 mennessä liikepankkien osakepääoma pitää nostaa 25 milj. kruunuun. Uusille pankeille ei myönnetä toimilupia ennen ensi vuoden tammikuun lopussa päättyvää vakautusperiodia. Euroopan yhteisön vaatimusten täyttäminen saattaa virolaisilta pankeilta kestää 8-10 vuotta.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 21

Venäjän hallitus ja keskuspankki sopivat rahapolitiikan linjoista. Venäjän pääministeri Viktor Tshernomyrdin, keskuspankin pääjohtaja Viktor Geraschenko ja finassiministeri Boris Fjodorov sopivat yhteisestä tavoiteohjelmasta, jolla rajoitetaan keskuspankkiluototuksen ja valtion budjettivajeen kasvua. Rahan määrän kasvu pyritään laskemaan 7-10 prosenttiin kuukaudessa vuoden 1993 loppuun mennessä. Keskuspankin subventoidut lainakorot nostetaan lähemmäksi markkinakorkoja. Toimenpiteillä on tarkoitus hidastaa kuukausittainen inflaatio 10 prosenttiin kuluvan vuoden loppuun mennessä.

Hallituksen ja keskuspankin välinen sopimus helpottaa Venäjän neuvotteluja Kansainvälisen valuuttarahaston ja Maailmanpankin kanssa. Ulkomaisista taloussuhteista vastaava varapääministeri Aleksandr Shohin sanoo odottavansa ensimmäistä 1.5 miljardin dollarin luotto-osuutta IMF:ltä kuukauden kuluessa. Sopimus parantaa Venäjän uskottavuutta myös muissa lainaneuvotteluissa.

Monet asiantuntijat Moskovassa kuitenkin epäilevät keskuspankin pääjohtajan halua tai kykyä noudattaa tehtyä sopimusta.

Venäjältä tiukat ehdot IVY-maiden luottojen takaisinmaksulle. IVY-maiden kanssa käymissään neuvotteluissa Venäjä on vaatinut velkojaan takaisin seuraavilla ehdoilla:

- lyhennysten on käynnistytävä vuonna 1994
- veloista maksetaan korko, joka on 2 prosenttia korkeampi kuin kulloinenkin pankkien keskinäinen korkotas
- lyhennykset maksetaan dollareissa, jonka kurssi määräytyy vuoden 1992 puolivälin mukaan.

Takaisinmaksuehtoja pidetään tiukkoina, varsinkin kun Venäjän on hyötynyt viiden vuoden lykkäyksestä korkojen ja lyhennysten maksussa Pariisin ja Lontoon klubeille. Lisäksi ruplan dollarikurssi oli huomattavasti nykyistä korkeampi vuonna 1992. Toisaalta vaatimukset kertovat Venäjän ja IVY-maiden siirtymisestä kaupallisiin ehtoihin kaupassaan.

Venäjä vähentää tuontitukea. Venäjän finassiministerin Boris Fjodorovin ilmoituksen mukaan Venäjä pienentää tuonnin subventoimista kesäkuun 1993 alusta 40 prosentilla.

Ruplan lasku jatkuu. Ruplan kurssiksi noteerattiin 994 ruplaa dollarilta Moskovan valuuttapörssissä torstaina 27.5. Moskovan valuutanvaihtopisteissä dollarista saa jo yli 1 000 ruplaa. Vielä vuoden vaihteessa dollari maksoi 415 ruplaa.

Venäjän tasavaltojen enemmistö tukee presidentin perustuslakiehdotusta. Tasavaltojen johtajien enemmistö asettui keskiviikkona 26. toukokuuta pidetyssä istunnossa tukemaan presidentti **Jeltsinin** kutsua perustuslakineuvotteluun kesäkuun 5. päivä. Tasavaltojen johtajat sopivat, että Jeltsinin perustuslakiehdotus otetaan neuvottelukokouksen pohjaksi. Presidentti Jeltsinin mukaan uusi perustuslakiehdotus siirtää valtaa Moskovasta tasavalloille, mutta lisää myös niiden vastuuta. Osa tasavaltojen johtajista vastustaa sekä presidentin että parlamentin perustuslakiehdotusta, koska niissä ei riittävästi oteta huomioon viime vuonna allekirjoitettua Venäjän federaatiosopimusta.

Viro yhtenäistää yksityistämislainsäädäntöä. Viron hallitus valmistelee uutta yksityistämislakia, johon kootaan yksityistämistä annetut asetukset. Lailla on tarkoitus muodostaa uusi valtion virasto, joka yhdistää nykyisin toimivat valtion omaisuusviraston ja yksityistämisviraston. Laki määrittelee yksityistämisen säännöt sekä toimeenpanevat elimet.

Viron hallitus on hyväksynyt listan 56 suuryrityksestä, jotka myydään yksityistämisen toisella kierroksella. Lista koostuu lähinnä kevyen teollisuuden yrityksistä. Tarkoituksena on myös tarvittaessa myydä yritysten tontit.

Latvian ottaa käyttöön valtion tuloveron. Latvian parlamentti on hyväksynyt suunnitelman aloittaa tuloverotus vuoden 1994 alusta. Lain mukaan kuukausitulosta, joka on 20 kertaa korkeampi kuin minimipalkka, tulee tehdä veroilmoitus. Hallitus määrittää minimipalkan ensi vuoden alussa. Eläkkeet ja stipendit eivät kuulu tuloverotuksen piiriin.

Liettua pyrkii vahvistamaan väliaikaista rahaansa. Liettuan keskuspankki pyrkii parantamaan väliaikaisten kuponkien arvoa ennen oman valuutan litin käyttöönottoa. Keskuspankin pääjohtajan Romualdas **Visokaviciuksen** mukaan liikepankkien tulee korkeilla koroilla houkutella säästämistä ja kerätä näin ylimääräisiä kuponkeja kierrosta. Keskuspankki on lisäksi korottanut liikepankkien kassavarantovelvoitteen 12 prosenttiin. Keskuspankissa on myös keskusteltu ulkomaanvaluuttojen myynnistä liikepankeille valuutan vahvistamiseksi ja inflaation hillitsemiseksi.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 22

Venäjän perustuslakia valmisteleva kokous koolle. Presidentti Boris Jeltsinin kutsuma perustuslakia valmisteleva kokous kokoontuu Moskovassa lauantaina 5. kesäkuuta. Kokoukseen osallistuu Venäjän hallituksen, parlamentin ja hallinnollisten alueiden edustajat. Presidentin mukaan neuvottelukokous ei säädä perustuslakia, vaan viimeistelee lakiehdotuksen presidentin esityksen pohjalta. Toistaiseksi on epäselvää, mikä elin perustuslain säätää. Venäjän korkein neuvosto nimitti puhemies Ruslan Hasbulatovin viralliseksi edustajakseen perustuslakineuvotteluun. Presidentin tavoitteen mukaan kokous päättyy 16. kesäkuuta.

Venäjä etsii tukea neuvostotasavaltojen väliselle kaupalle. Venäjän hallitus painostaa G 7 -ryhmän teollisuusmaita perustamaan rahaston avustamaan entisiä neuvostotasavaltoja. Venäjä on itse luvannut lahjoittaa rahastolle miljardi dollaria. Rahaston tarkoituksena olisi edistää entisten neuvostotasavaltojen välistä kauppaa ja etenkin niiden kauppaa Venäjän kanssa. Konstantin Kagalovski, joka edustaa Venäjää Kansainvälisen valuuttarahaston johtokunnassa, totesi, että Venäjä on jo avustanut entisiä neuvostotasavaltoja huomattavasti mm. subventoitujen energiahintojen muodossa. Kagalovskin mukaan rahastolla pyritään estämään entisten tasavaltojen täydellinen eristäytyminen toisistaan. Rahaston avulla Venäjä voisi lisätä valuuttatulojaan ilman, että sen pitäisi ottaa luottoja omiin nimiinsä ja maksaa niistä korkoja.

Venäjän yksityistämistiedot ristiriitaisia. Venäjän valtion tilastokomitean mukaan tämän vuoden kolmen ensimmäisen kuukauden aikana yksityistettiin 15 000 yritystä. Venäjällä oli huhtikuun alussa runsaat 60 000 yksityistä yritystä. Hallituksen kokoonpanon muutosten pelätään kuitenkin hidastavan yksityistämistä. Yhä enemmän korostetaan ns. neljättä vaihtoehtoa eli työntekijöiden kollektiivista omistusta. Radikaalia yksityistämislinjaua ajava varapääministeri Anatoli Tshubais on voimakkaasti vastustanut tätä vaihtoehtoa.

Iso-Britannian valtiovarainministeriön julkaiseman tutkimuksen mukaan yksityistämisellä on ollut vain vähän vaikutusta yritysten johtorakenteisiin ja liiketoimiin. Vuonna 1992 yksityistettyjä pieniä ja keskisuuria yrityksiä kartoittaneen tutkimuksen mukaan yritykset jatkavat toimintaansa samanlaisena - investoinnit ovat vähäisiä ja rakenteita ei muuteta.

Dollarista maksetaan jo yli tuhat ruplaa. Ruplan kurssi suhteessa dollariin heikkeni koko viikon ja torstaina 3. kesäkuuta dollarista maksettiin 1 072 ruplaa. Venäläisten pankkiereiden mukaan lasku on odotettua, koska Venäjän keskuspankki on sitoutunut vähentämään voimakkaita interventioitaan, joilla ruplan kurssia on tuettu. Moskovan valuuttapörsissä käydään nyt dollarikauppaa neljänä päivänä viikossa aiemman kahden päivän sijaan. Valuuttapörssi ja keskuspankki toivovat näin voivansa tasoittaa kurssimuutoksia.

Ukraina poliittisessa umpikujassa. Ukrainan parlamentin päättämätömyys on johtanut epäselvään poliittiseen tilanteeseen maan presidentin, pääministerin ja parlamentin välillä. Kriisi alkoi toukokuun lopulla parlamentin torjuttua pääministeri Leonid **Kutshman** pyyntö jatkaa hallituksen erityisvaltuuksia talousuudistuksen toteutuksessa. Päätöksen seurauksena Kutshma pyysi eroa virastaan. Parlamentti kuitenkin kieltäytyi hyväksymästä pääministerin eronpyyntöä. Ukrainan presidentti Leonid **Kravtshuk** ei vastoin odotuksia tukenut pääministeriä vaan pyysi parlamenttia muuttamaan perustuslakia, jotta presidentistä tulisi myös hallituksen johtaja. Parlamentti ei kuitenkaan myöntänyt presidentille lisävaltuuksia.

Poliittiset epäselvyydet ovat johtamassa myös taloudelliseen umpikujaan. Venäjä on ilmoittanut nostavansa Ukrainaan viedyn energian hinnan maailmanmarkkinatasolle, ja Ukrainan tulisi nostaa kotimaisen energian hintaa vastaavasti. Parlamentti ei kuitenkaan pystynyt tekemään kipeitä hinnankorotuspäätöksiä vaan äänesti eläkkeiden ja minimipalkan korotuksista. Pääministeri Kutshma on varoittanut maan olevan jo hyperinflaatiokierteessä ja vaatinut tiukkoja toimia talousuudistuksen jatkamiseksi.

Viron liikepankit tehostavat yritystietojen keruuta. Kymmenen Virolaista liikepankia on perustanut yhteisen yrityksen, jonka tehtävänä on kerätä informaatiota asiakasyrityksistä. Perustetun AS Krediidiinfon tarkoituksena on vähentää luotonantoon liittyvää riskiä ja koota tiedot yrityksistä keskitetysti. Informaatio kerätään yritysrekisteristä ja yrityksille lähetettävistä kyselyistä.

Latvia poistaa ruplat käytöstä. Latvian hallituksen päätöksen mukaan maan virallisena valuuttana siirrytään käyttämään pelkästään latia. Latvian valuuttana ovat olleet käytössä sekä lati että Latvian rupla. Ruplia aletaan kerätä pois käytöstä 28. kesäkuuta alkaen. Tästä päivästä lähtien kauppojen tulee ilmoittaa hinnat ainoastaan lateissa. Ruplien käytölle ei ole kuitenkaan asetettu takarajaa. Heinäkuun alusta valtion ja kuntien verot ja maksut kerätään lateissa. Yksi lati vastaa 200 Latvian ruplaa.

Liettuan presidentille lisää valtaa suhteessa maan keskuspankkiin. Liettuan parlamentti on hyväksynyt lisäyksiä lakiin maan keskuspankista. Muutoksilla kasvatetaan presidentin nimitysoikeutta. Parlamentti nimittää edelleen keskuspankin pääjohtajan viisivuotiskaudeksi presidentin ehdotuksesta. Presidentti nimittää kuitenkin varapääjohtajan ja keskuspankin johtokunnan jäsenet viisivuotiskaudeksi. Aiemmin kyseisistä nimityksistä vastasi parlamentti. Muutokset tapahtuivat presidentti Algirdas **Brazauskas**in ehdotuksesta. Päätöstä on arvosteltu presidentin vallan liiallisena lisäämisenä, sillä maan perustuslain mukaan keskuspankki on parlamentin alainen.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 23

Venäjän perustuslakia valmisteleva kokous on aloittanut työnsä. Verraten myrskyisän avausistunnon jälkeen kokous hajaantui viiteen työryhmään, jotka muokkaavat perustuslakiesitystä presidentin ehdotuksen pohjalta. Parlamentin puhemies Ruslan **Hasbulatov** poistui kannattajineen avausistunnosta, koska Hasbulatoville ei myönnetty puheenvuoroa. Hasbulatovin kannattajat palasivat kuitenkin työryhmiin. Parlamentin puhemiehelle annettiin tilaisuus puhua kokouksen ylimääräisessä täysistunnossa torstaina 10.6., mutta sairastuminen esti puhemiehen saapumisen.

Monet Venäjän keskeisistä poliittisista vaikuttajista ovat asettuneet tukemaan vahvaa presidenttiä. Kansalaisliiton puheenjohtaja Arkadi **Volski**, perustuslakituomioistuimen puheenjohtaja Valeri **Zorkin** ja parlamentin varapuhemies Nikolai **Rjabov** ovat tukeneet presidentti **Jeltsin**in ehdotusta. Tasavaltojen ja muiden Venäjän federaatioon kuuluvien alueiden ja piirien samantarvoisuus on muodostunut ongelmakohtaksi. Avoin kysymys on lisäksi miten perustuslaki hyväksytään. Osa kokouksen osanottajista on ehdottanut tyytymistä uuden vaalilain muokkaamiseen ja parlamenttivaalien järjestämistä ensi syksynä. Perustuslain lopullinen valmistelu jätettäisiin tulevalle parlamentille.

Venäjän keskuspankki nostaa diskonttokorkoaan. Venäjän keskuspankki korottaa liikepankeilta perimänsä diskonttokoron 110 prosenttiin vuodessa. Tämän vuoden huhtikuussa korko nostettiin 80 prosentista 100 prosenttiin. Diskonttokorko on kuitenkin selvästi alempi kuin markkinakorot, jotka ovat noin 150-160 prosenttia vuodessa. Venäjän keskuspankki on luvannut nostaa diskonttokorkonsa tälle tasolle heinäkuun puoliväliin mennessä. Venäjän inflaatio on noin 15-20 prosenttia kuukaudessa.

Venäjän presidentiltä asetus inflaation hillitsemiseksi. Venäjän presidentti Boris **Jeltsin** on antanut asetuksen, joka kieltää valtiollisia elimiä lisäämästä menojaan yli vuoden 1993 budjetin. Hallituksen tulee antaa esitys keinoista, joilla hillitään budjettimenojen kasvua. Asetuksessa todetaan kuitenkin, että sosiaalisesti tärkeät menoerät indeksoidaan ja budjetin ylittävät menoerät toteutetaan elokuusta 1993 alkaen.

Venäjän budjettivajeen hallitseminen on keskeistä inflaation hillitsemiseksi. Varapääministeri Boris **Fjodorovin** mukaan yritysten toisilleen myöntämien velkojen voimakas kasvu vaarantaa kuitenkin budjettitalouden. Fjodorovin mukaan yritysten välinen nimellinen velka kohosi lähes yhdeksään miljardiin ruplaan 1.3.1993.

Ulkomaalaisille oikeus osallistua Venäjän valuuttakauppaan. Venäjän varapääministerin Boris Fjodorovin mukaan ulkomalaiset saavat myydä valuuttoja Moskovon valuuttapörssissä 1.7. alkaen ja ostaa valuuttoja syyskuusta lähtien. Tarkoituksena on kasvattaa Venäjän kapeita valuuttamarkkinoita. Valuuttakauppaan voivat osallistua ulkomalaiset, joilla on tili valuuttapörssin jäsenliikpankissa.

Venäjä keskittää pankkitoimintaa investointien tukemiseksi. Venäjän hallituksen asetuksen mukaan maahan on tarkoitus luoda muutama suuri pankki ja pankkiyhtymä investointien toteuttamista varten. Tarkoituksena on turvata etenkin valtiollisten ohjelmien rahoitus. Asetuksessa puhutaan useista pankeista, mutta nimeltä mainitaan ainostaan Promstroibank, jolle myönnetään 15 miljardia ruplaa toiminnan kehittämiseen. Promstroibankin pääjohtajan Jakov **Dubenetskin** mukaan pankilla on tällä hetkellä parhaat edellytykset toteuttaa valtion hankkeita. Uusista pankeista esim. Inkobankilla, Tokobankilla ja Kredobankilla on valmiuksia osallistua hallituksen suunnitelmaan. Osa pankeista ei halua osallistua suunnitelmaan.

Venäjän pankkijärjestelmä kärsii hajanaisuudesta. Pankit ovat liian pieniä, eikä niillä ole riittävästi pääomaa suuryritysten palvelamiseen. Etenkin laajoihin valtiollisiin ohjelmiin on vaikea löytää rahoitusta. Lisäksi maksujärjestelmä on hidas ja epäluotettava.

Latvian keskusta-oikeistolle selvä enemmistö maan parlamenttivaaleissa. Latvian tie-vaaliliitto sai runsaat 32 prosenttia annetuista äänistä Latvian ensimmäisissä itsenäisyyden ajan monipuoluevaaleissa. Parlamentin 100 paikasta 36 menee Latvian tielle. Latvian tie on keskusta-oikeistolainen vaaliliitto, jossa on mukana presidentti Anatolijs **Gorbunovs** ja ulkoministeri Georgs **Andrejevs**. Toiseksi suurin ryhmä on Latvian kansallisen itsenäisyyden liike LNNK, joka sai 15 paikkaa. LNNK on kansalliskonservatiivinen ryhmä, joka ajaa tiukkaa kansalaisuuspolitiikkaa. Äänestysprosentti nousi lähes 90:een, mutta vain 66 prosentilla maassa asuvista on äänioikeus. Äänioikeus on Latviassa ennen vuotta 1940 asuneilla ja heidän jälkeläisillään.

Hallitusneuvottelut ovat Latviassa vielä kesken. Todennäköisesti Latvian tie muodostaa hallituksen keskustalaisten ryhmien kanssa.

Liettua rakentaa oman öljyterminaalin. Liettuan hallitus on päättänyt rakentaa oman öljyterminaalin Suomenlahdelle tuontiöljyn vastaanottamista varten. Tarkoituksena on pikaisesti luoda vaihtoehto Venäjältä tulevalle öljylle. Terminaali rakennetaan avomerelle ja yhdistetään rannikolle putkistolla. Terminaalin on arvioitu valmistuvan vuoden 1994 loppuun mennessä ja sen uskotaan toimivan väliaikaisena satamana noin 25 vuotta. Liettuan hallitus ei halua käyttää Latvian öljyterminaalia, koska latvialaisten ehdot ovat hallituksen mielestä kohtuuttomat.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 24

Venäjän perustuslakia valmisteleva kokous pitkittyy. Kokous pitää kymmenen päivän tauon, jonka aikana asiantuntijat yrittävät viimeistellä perustuslakitekstin. Edustajat kokoontuvat uudelleen täysistuntoon 26. kesäkuuta. Alustavan suunnitelman mukaan 700 edustajan kokous olisi päättynyt 16. kesäkuuta. Hankalimmaksi kysymykseksi näyttää nousevan vallan tasa-arvoinen jakaminen federaation tasavaltojen ja alueiden kesken. Useat tasavallat vastustavat presidentti Jeltsinin esitystä federaation kaikkien 88 jäsenen samanvertaisuudesta. Presidentin esityksen mukaan runsaat 60 aluetta ja piiriä, yksi autonomia ja kaksi federaation kaupunkia ovat talous- ja lainsäädäntötasoltaan yhtäläisiä maan 21 tasavallan kanssa.

Venäjän ensimmäisen varapääministerin Vladimir **Shumeikon** mukaan presidentin tukijoiden päämääränä on uudet parlamenttivaalit. Tätä varten presidentin tukijat ovat perustaneet vaaliliiton, jonka tarkoituksena on yhdistää Venäjän uudistukselliset voimat parlamenttivaaleissa. Nykyisen perustuslain mukaan kansanedustajien kongressin tulee hyväksyä parlamenttivaalien järjestäminen. On kuitenkin epätodennäköistä, että vanhoillinen kongressi hyväksyisi oman hajoittamisensa. 315 uudistusmielistä kansanedustajaa on allekirjoittanut ilmoituksen, jossa uhataan joukkoerolla ellei kongressi hyväksy uusia vaaleja.

Venäjä hakee Gattin jäsenyyttä. Venäjän presidentti Boris **Jeltsin** jätti Venäjän virallisen jäsenhakemuksen Kansainväliselle tulli- ja vapaa-kauppajärjestölle Gattille perjantaina 11. kesäkuuta. Hakemuksessaan Venäjä lupaa noudattaa Gattin sääntöjä ja sopimuksia. Gattin pääjohtaja Arthur **Dunkel** ilmoitti, että Venäjän hakemus tulee käsittelyyn 16.-17. kesäkuuta. Jäsenyysneuvottelujen uskotaan kestävän kahdesta kolmeen vuotta. Jäseneksi haluavan on esitettävä ns. protokolla eli nykyiset kaupapoliittiset säännöksensä ja lisäksi keinot, joilla säännökset saatetaan vastaamaan Gattin sääntöjä. Presidentti Jeltsin uskoo, että Gattin jäsenyys nopeuttaa Venäjän siirtymistä markkinatalouteen.

Venäjän yhteisyritykset öljynvientikiellossa. Venäjän viranomaiset ovat asettaneet Venäjällä toimivat ulkomaiset yhteisyritykset öljynvientikieltoon kesäkuun ajaksi. Valtion öljyputkistosta vastaavat viranomaiset ovat sulkeneet yhteisyrityksiltä öljyputkistojen käytön. Venäjän ulkomaantaloussuhteista vastaavan varapääministerin Aleksandr **Shohinin** mukaan kyseessä on yritys todistaa, että yhteisyritysten viemä öljy on niiden itsensä tuottamaa. Yhteisyrityksiä on joskus käytetty laittomaan öljynvientiin. Tarkoituksena saattaa myös olla yhteisyritysten pakottaminen öljynmyyntiin Venäjän sisäisillä markkinoilla. Öljynvientikielto aiheuttaa kuitenkin vakavia uskottavuusongelmia Venäjän pyrkimyksille houkutellessa ulkomaisia investointeja öljyteollisuuden kunnostamiseen.

Toukokuun lopulla presidentti **Jeltsin** antoi asetuksen, jolla kumottiin huhtikuinen päätös bensiinin hinnan jäädyttämisestä. Uuden asetuksen myötä bensiinin hinta nousee. Asetus on myös tulkittu ensimmäisenä askeleena energian hinnan vapauttamiseen. Hallitus hylkäsi kuitenkin kesäkuun alussa suunnitteleman hiilen kotimaisen hinnan vapauttamista.

Venäjän keskuspankki rajoittaa liikepankkien valuuttakauppaa. Keskuspankki asettaa päivittäiset rajat liikepankkien valuuttaostoille ja -myynnille. Rajat asetetaan pankin koon mukaan. Kyseessä on keskuspankin yritys tehostaa valuuttamarkkinoiden valvontaa ja hidastaa ruplän kurssin laskua. Venäjällä on noin 1 600 liikepankkia, joita keskuspankki valvoo puutteellisesti.

Venäjä ja Ukraina jakavat Mustanmeren laivaston. Venäjän presidentti Boris **Jeltsin** ja Ukrainan presidentti Leonid **Kravtshuk** päättivät torstaina 17.6. Mustanmeren laivaston jakamisesta vuoteen 1995 mennessä. Noin 300 suuren aluksen jako aloitetaan tämän vuoden syyskuussa ja tarkoituksena on jakaa laivasto tasan. Venäjälle myönnetään pääsy Ukrainan alueella sijaitsevan Sevastopolin satamaan, joka säilyy laivaston kotisatamana. Vuosi sitten Venäjä ja Ukraina päättivät laivaston kohtalon lykkäämisestä. Nyt tehdyn päätöksen odotetaan herättävän vastarintaa molempien maiden parlamenteissa. Kravtshukin mukaan sopimus avaa mahdollisuuden myös muulle yhteistyölle Venäjän ja Ukrainan välillä. Keskeinen kysymys on Ukrainan riippuvuus Venäjältä tuodusta öljystä.

Ukrainaan kansanäänestys presidentin ja parlamentin luottamuksesta. Parlamentti taipui pitkällisen väittelyn seurauksena kansanäänestyksen järjestämiseen tämän vuoden syyskuussa. Kansanäänestystä ovat äänekkäimmin vaatineet Donin lakkoilevat hiilikaivosmiehet. Lakossa on itäisen Ukrainan 250 hiilikaivoksesta noin 220, ja kaivoksia tukee noin sata suurteollisuuslaitosta. Lakkolaiset ovat vaatineet palkankorotusten lisäksi pikaisten parlamenttivaalien järjestämistä. Hiilikaivoslakko on erittäin raskas Ukrainan horjuvalle taloudelle.

Epäselvä poliittinen tilanne Ukrainan presidentin ja parlamentin välillä jatkuu edelleen. Presidentti **Kravtshuk** antoi tällä viikolla asetuksen, jolla suuri osa hallituksen asioista siirrettiin suoraan presidentille. Samalla perustettiin laajavaltuuksinen kansantalouden hätätilakomitea, jonka johtoon presidentti asetti pääministeri Leonid **Kutshman**.

Toukokuun inflaatiolukemat Baltian maissa. Virossa hinnat nousivat 1.7 prosenttia toukokuussa. Inflaation hidastui maaliskuun 3.6 ja huhtikuun 2.3 prosentista selvästi. Latviassa hinnat laskivat toukokuussa. Ensimmäistä kertaa päästiin negatiivisiin inflaatiolukuihin, kun hinnat putosivat huhtikuuhun verrattuna lähes puoli prosenttia. Liettuassa hinnat nousivat 12.7 prosenttia toukokuussa. Inflaatio kuitenkin hidastui aikaisemmista kuukausista.

Liettua ottaa oman valuutan litin käyttöön kesäkuun 25. päivä. Sen jälkeen liti on Liettuan ainut laillinen maksuväline. Maksu vaihdettavilla valuutoilla on kielletty syyskuun alun jälkeen. Tähän asti käytössä olleet kupongit voidaan vaihtaa liteihin kurssiin 100:1. Kupongit on tarkoitus poistaa käytöstä heinäkuun 20. päivään mennessä. Käyttöön otetaan 10, 20 ja 100 litin setelit sekä 1, 2 ja 5 litin kolikot. Lisäksi laskeaan liikkeelle 1, 2, 5, 10, 20 ja 50 pennin kolikot.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 25

Venäjä vapauttaa hiilen hinnan. Venäjän presidentin Boris Jeltsinin antaman asetuksen mukaan hiilen hinta vapautetaan heinäkuun alusta. Samalla hiileltä poistetaan vientimaksut. Koksin vientikiintiöt ja -maksut poistetaan ensi vuoden alusta. Lisäksi hiilikaivosten valuuttatuloja pyritään lisäämään pienentämällä valuutta-ansioiden pakkomyyntivaatimusta valtiolle. Pääsääntöisesti yritysten tulee myydä 30 prosenttia valuuttatuloista Venäjän valuuttarahastoon ja 20 prosenttia vapailla markkinoilla.

Venäjä vapautti vuoden 1992 alussa suurimman osan hinnoista, mutta energian hintasäännöstelyä jatkettiin. Päätös hiilen hinnan vapauttamisesta nähdään Venäjän hallituksen radikaalin talousuudistuksen kannattajien voittona. Teollisuuspiirien kannattajat vastustavat energian hinnan vapauttamista.

Venäjän keskuspankilta uusi korotus diskonttokorkoon. Keskuspankin diskonttokorko nostettiin 120 prosenttiin vuodessa. Aiemmin kesäkuussa vuosikorko oli nostettu 110 prosenttiin. Diskonttokoron nostaminen on osa keskuspankin ja hallituksen toukokuussa allekirjoitettua ohjelmaa rahapolitiikan linjoista. Keskuspankki on luvannut nostaa diskonttokoron markkinakorkojen tuntumaan heinäkuun 15. päivään mennessä. Reaalinen diskonttokorko on edelleen selvästi negatiivinen, sillä inflaation on ennustettu tänä vuonna nousevan 900 prosenttiin. Toukokuussa inflaatio oli 19 prosenttia.

Venäjän alkuvuoden ulkomaankauppaluvut. Venäjän valtion tilastokomitean tietojen mukaan tuonti Venäjälle laski tämän vuoden tammi-huhtikuussa 52 prosenttia vuoden 1992 vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Tuonnin vähentyminen johtuu heikentyneestä ruplasta ja uusista tuontimaksuista. Lisäksi valtion keskitetty tuonti on pienentynyt. Vienti laski tilastokomitean tietojen mukaan noin 21 prosenttia vuonna 1992, mutta tämän vuoden alkukuukausina viennin lasku on pysähtynyt.

Bank of Chinalle toimilupa Venäjällä. Venäjän keskuspankki on myöntänyt kiinalaiselle Bank of Chinalle yleislisenssin, joka oikeuttaa lähes kaikkien pankkitoimintojen hoitamiseen Venäjällä. Bank of China on neljäs ulkomainen pankki, jolle on myönnetty yleislisenssi. Muista ulkomaisista pankeista toimiluvan ovat saaneet ranskalaiset Société Général ja Crédit Lyonnais ja itävaltalainen Z-Laenderbank Austria AG. Ulkomaalaisille pankeille on asetettu 5 miljoonan dollarin peruspääomavaatimus. Myös useat muut ulkomaiset pankit ovat anoneet yleislisenssiä – heidän joukossaan mm. suomalainen Postipankki.

Alkoholin myynti uudelleen Venäjän valtion monopoliksi. Venäjän presidentin asetuksen mukaan alkoholia sisältävien tuotteiden myynnistä tehdään uudelleen valtion monopoli. Alkoholin myynti ja tuonti vapautettiin vuoden 1992 alussa. Uuden asetuksen mukaan alkoholin tuotanto ja myynti kiintiöidään. Valtio rekisteröi yritykset, jotka tuottavat, varastoivat tai myyvät alkoholia sisältäviä tuotteita.

Viron parlamentti hyväksyi uuden yksityistämislain. Uusi yksityistämislaki yhdistää valtion omaisuusviraston ja yksityistämismviraston yhdeksi valtion virastoksi. Lain mukaan vain yksityiset henkilöt ja yritykset, joissa valtion omistusosuus on alle kolmannes, voivat ostaa valtion yksityistettävää omaisuutta. Laki määrittelee aikaisempaa joustavammin yksityistämistavat. Huutokauppojen lisäksi yrityksiä on mahdollista myydä tarjousten perusteella tai osakkeiden avulla. Laillisia maksuvälineitä ovat raha ja yksityistämiskuponit. Valtion yksityistämismvirasto päättää myytävien yritysten listasta. Myytäväksi määrätyt yritykset siirtyvät yksityistämismviraston hallintaan. Uusi yksityistämismvirasto rahoitetaan valtion budjetista ja yritysten myynnistä saaduilla tuloilla. Uusi laki ei periaatteessa estä ulkomaalaisia osallistumasta Viron yksityistämiseen, mutta ulkomaisille investoijille asetetaan joitain rajoituksia.

Viro ja Suomi allekirjoittivat taloudellisen yhteistyösopimuksen. Viron ulkoministerin Trivimi Vellisten ja Suomen ulkoministerin Heikki Haaviston allekirjoittamalla sopimuksella pyritään luomaan hallinnollinen kehikko maiden väliselle taloudelliselle ja tekniselle yhteistyölle. Lisäksi halutaan parantaa Suomesta Viroon menevän avun koordinoitua. Sopimuksen mukaan Viro vapauttaa Suomesta tulevan avun tullimaksuista ja veroista. Suomi on länsimaista eniten auttanut Baltian maita. Suomen Baltia-avusta 80 prosenttia menee Virolle.

Latvian parlamentti vahvistaa uudelleen vuoden 1922 perustuslain. Perustuslaki on ensimmäisen kerran säädetty 15. helmikuuta 1922. Perustuslain mukaan 100-jäseninen parlamentti valitsee presidentin kolmivuotiskaudeksi. Presidentti voi hajottaa parlamentin, jonka jälkeen kansanäänestyksellä mitataan presidentin ja parlamentin luottamus. Vastaavasti parlamentti voi erottaa presidentin. Presidentti nimittää pääministerin, joka muodostaa hallituksen. Presidentti vahvistaa parlamentin säätämät lait ja hänellä on veto-oikeus.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 26

Kansainvälinen valuuttarahasto myönsi 1.5 miljardin dollarin järjestelmämuutosluoton Venäjälle. Luoton tarkoituksena on edistää Venäjän talouden vakauttamista. Luoton myöntämisen ehtona on Venäjän hallituksen talousohjelma, jossa tähdätään inflaation hillitsemiseen ja budjettivajeen pienentämiseen. Venäjä on luvannut pienentää budjettivajeen 10 prosenttiin BKT:sta vuoden 1993 loppuun mennessä. Nyt myönnetty luotto on puolet ns. järjestelmämuutosluotosta, jonka loppuosan myöntämisen ehtona on Venäjän talousuudistuksen eteneminen. Valuuttarahasto myönsi ensimmäisen luottoerän Venäjälle juuri ennen ensi viikolla Tokiossa pidettävää tärkeimpien teollisuusmaiden G 7 -ryhmän huippukokousta. Kokouksen jälkeen G 7 -maiden johtajien on määrä tavata presidentti **Jeltsin** ja keskustella hänen kanssaan Venäjän talousuudistuksesta ja sen tukemisesta.

Venäjän hallitus ja keskuspankki ovat toukokuuisessa talousohjelmassaan luvanneet mm. nostaa keskuspankin diskonttokoron markkinakorkojen tasolle. Korkoa on jo nostettu kahteen otteeseen kesäkuussa. Viime viikolla Venäjän keskuspankki korotti diskonttokoron 120 prosentista 140 prosenttiin vuodessa. Markkinakorot ovat tällä hetkellä 150-170 prosenttia.

Venäjän perustuslakiesityksen valmistelu jatkuu. Perustuslakia valmisteleva kokous kokoontui uuteen täysistuntoon 26. kesäkuuta kymmenen päivän tauon jälkeen. Täysistunnossa puhuneen presidentti Boris **Jeltsinin** mukaan perustuslakiesitys tarvitsee valmistuakseen vielä yhden täysistunnon, joka on määrä järjestää 12. heinäkuuta. Ratkaisematta ovat kuitenkin monet keskeiset kysymykset, mm. päätös siitä, kuka perustuslain lopulta säätää. Monet valmistelevan kokouksen osallistujat uskovat, että perustuslaki voidaan saada hyväksytyksi vasta syksyksi suunniteltujen parlamenttivaalien jälkeen. Kysymys vallanjaosta Moskovan ja autonomisten tasavaltojen ja alueiden kesken on lisäksi edelleen ratkaisematta.

Rupla vahvistunut Moskovan valuuttapörssissä. Rupla saavutti toistaiseksi alhaisimman arvonsa kesäkuun 15. päivä ja on sen jälkeen hieman vahvistunut. Yksi dollari maksoi torstaina 1. heinäkuuta 1 059 ruplaa, kun dollarikurssi muutama viikko aiemmin oli yli 1 100 ruplaa.

Venäjän hallitus kiirehti vuoden 1993 budjetin hyväksymistä. Venäjän finanssiministeri Boris Fjodorov esitteli keskiviikkona 30.6. kuluvan vuoden uudistetun budjettiesityksen. Sen mukaan budjettivaje on tänä vuonna 10.4 prosenttia BKT:sta aiemmin esitetyn runsaan 12 prosentin sijaan. Uusi esitys on inflaatiokorjattu ja siihen on lisätty veroja budjettitulojen keräämiseksi. Yritysten tuloille asetetaan 7 prosentin vero, jonka tuotot käytetään hiiliteollisuuden ja maatalouden tukemiseen. Öljyn valmistevero nostetaan 18 prosentista 30 prosenttiin.

Venäjän parlamentti on hylännyt aiemmat budjettiesitykset ja vaatinut hallitusta selvittämään, miten maan teollisuutta tullaan tukemaan. Venäjän hallitus ei ole kuitenkaan osittain sisäisten ristiriitojen vuoksi kyennyt laatimaan pitkän tähtäimen teollisuuspoliittista ohjelmaa.

Itä-Euroopan kehitys pankin pääjohtaja Jacques Attali eroaa. EBRD:n pääjohtaja ilmoitti eroavansa pankkiin kohdistuneen voimakkaan kritiikin vuoksi, joka Attalin mukaan vahingoittaa pankin toimintaa. Itä-Euroopan taloudelliseksi avustamiseksi perustettua ERBD:tä on arvoiteltu sen kulutettua kahden ensimmäisen toimintavuotensa aikana huomattavasti enemmän rahaa toiminnan käynnistämiseen ja hallintoon kuin Itä-Euroopan maiden avustamiseen.

Viron ulkomaalaislaki on herättänyt voimakasta vastustusta Venäjällä. Viron parlamentin kesäkuun lopulla hyväksymä laki luokittelee ulkomaalaisiksi kaikki Viron kansalaisuutta vailla olevat henkilöt. Tähän ryhmään kuuluvat mm. Virossa pysyvästi asuvat venäläiset, joita on noin kolmannes koko väestöstä. Venäjän korkein neuvosto on antanut maan hallitukselle tehtäväksi laatia paketin poliittisista, taloudellisista ja muista pakotteista Viroa vastaan. Keskeinen pakote on päätös keskeyttää venäläisten joukkojen kotiutus Virossa. Venäjä on lisäksi uhannut katkaista öljy- ja kaasutoimitukset Virossa. Viron presidentti Lennart Meri ei ole vielä allekirjoittanut uutta ulkomaalaislakia. Viron pääministeri Mart Laar ilmoitti torstaina 1.7., että ulkomaalaislaissa ei ole virheitä. Viron hallitus muuttaa kuitenkin asetuksilla täsmentää niitä pykälä, jotka ovat Laarin mukaan herättäneet pelkoa.

Latvia yksityisti neljä keskuspankin haarakonttoria. Kesäkuun aikana Latvian keskuspankin neljä haarakonttoria muuttui liikepankeiksi. Lisäksi suunnitellaan, että 15 muuta haarakonttoria yhtiöitetään ja yhdistetään alueellisesti tai muutetaan liikepankeiksi. 15 keskuspankin haarakonttoria on tarkoitus vielä myydä huutokaupoilla.

Maailmanpankin asiantuntijat ovat neuvoneet muodostamaan haarakonttoreista suuria valtionomisteisia liikepankkeja, jotka yksityistettäisiin myöhemmin. Latviassa on jo nykyisin suuri määrä pieniä pankkeja. Latvialaisten mielestä Maailmanpankin ehdotus on kuitenkin hakala toteuttaa.

Liettua jatkaa suuryritysten yksityistämistä. Liettuan yksityistämiskomitea on julkaissut kuuden yksityistettävän suuryrityksen listan. Yritysten peruspääomasta on määrä myydä 30-70 prosentin suuruisia osuuksia. Heinäkuussa järjestetään myös seitsemän pienemmän yrityksen yksityistämishuutokaupat ja julkaistaan Liettuan suurimman hotellin 70 prosentin osuuden yksityistämisen tulokset.

Yksityistäminen alkoi Liettuassa viime vuoden syyskuussa ja sen jälkeen runsaat 3 600 yritystä eli 65 prosenttia yksityistettävästä valtion omaisuudesta on myyty.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 27

Johtavat teollisuusmaat kiirehtivät Venäjän talousuudistusta. Tokiossa 7.-9. heinäkuuta kokoontuneet tärkeimpien teollisuusmaiden G 7 -ryhmän johtajat sopivat kolmen miljardin dollarin yksityistämisrahaston perustamisesta Venäjälle. G 7 -maat olivat tyytyväisiä Kansainvälisen valuuttarahaston Venäjälle myöntämään 1.5 miljardin dollarin järjestelmämuutosluottoon ja kiirehtivät Venäjän ja IMF:n neuvotteluja 4 miljardin dollarin valmiusluotosta. Julkilausumassaan teollisuusmaat kehittivät Venäjää lisäämään ponnisteluja inflaation ja budjettivajeen hillitsemiseksi sekä jatkamaan yksityistämisen ja rakennemuutosten edistämistä. Läntisistä velkojamaista koostuva Pariisin klubi sopi tämän vuoden huhtikuussa helpotuksista Venäjän velkajärjestelyissä ja G 7 -maat kehittivät länsimaisia pankkeja ja yrityksiä sopimaan vastaavista uudelleenjärjestelyistä Venäjän kanssa.

Venäjän presidentti Boris Jeltsin keskusteli teollisuusmaiden johtajien kanssa Tokiossa perjantaina 9.7. länsiavun yksityiskohdista. Jeltsinin mukaan Venäjä haluaa tulla tasavertaiseksi jäseneksi maailmankaupassa. Venäjä on anonut pikaista Gatt-jäsenyyttä ja kieltäytynyt allekirjoittamasta yhteistyösopimusta Euroopan yhteisön kanssa, koska Venäjän mielestä sen tuotteille myönnetään riittämätön pääsy Länsi-Euroopan markkinoille. EY on Venäjän tärkein kauppakumppani.

Venäjän keskuspankki muutti vientitulojen myyntivaatimuksia. Heinäkuun alusta alkaen vientiyritysten tulee myydä 50 prosenttia valuuttatuloistaan suoraan Venäjän sisäisille valuuttamarkkinoille valuuttapörssien kautta. Aiemmin yritysten on pitänyt myydä 30 prosenttia vientituloistaan keskuspankin valuuttavarantoon voimassa olevaan markkinakurssiin ja 20 prosenttia valuuttapörssiin. Käytäntö on tullut vieraiksi kalliiksi, koska keskuspankki on maksanut valuuttatuloja vastaavan ruplasumman viikkojen viiveellä, jolloin inflaatio on alentanut jäädytettyjen tulojen arvoa. Valuuttapörssin kautta ruplat saadaan lähes välittömästi. Uusien säännösten mukaan yritysten tulee myydä valuuttatulonsa maksutapahtuman jälkeen seitsemän päivän kuluessa.

Uusi säännös kasvattaa valuuttakaupan volyymia vähintään kaksinkertaiseksi, mikä puolestaan tukee ruplan kurssia. Keskuspankki on valtuuttanut kuusi valuuttapörssiä osallistumaan valuuttatulojen pakkomyyntiin. Yritykset voivat myydä vientitulonsa Moskovan, Pietarin, Jekaterinburgin, Novosibirskin, Vladivostokin tai Rostovin valuuttapörssiin.

Rupla on edelleen hieman vahvistunut Moskovan valuuttapörssissä, vaikka Venäjän keskuspankki on ostanut dollareita hillitäkseen ruplan nousua. Torstaina 8.7. yksi dollari maksoi 1 050 ruplaa.

Venäjän keskuspankki jäädyttänyt liikepankkien kirjeenvaihtotilejä. Keskuspankissa sijaitsevassa maksujen selvityskeskuksessa olevat kirjeenvaihtotilit on jäädytetty 22 pankilta, joiden tilin saldo on jo pitkään ollut negatiivinen. Tileille tulevat suoritukset käytetään saldon korjaamiseen. Mitään maksuja jäädytyiltä tileiltä ei suoriteta. Venäjän keskuspankki oli alustavasti uhannut yli 50 moskvalaista pankkia kirjeenvaihtotilin jäädytyksellä, mutta osa pankeista pystyi korjaamaan saldonsa positiiviseksi.

Venäjän satoennuste normaali. Venäjän satoennuste on kuluvana vuonna 106-110 miljoona tonnia. Tämä on hieman enemmän kuin neljänä viime vuonna, vaikka viljelty pinta-ala on pienentynyt. Viljaa viljellään noin 61 miljoonalla hehtaarilla vuonna 1993, mikä on miljoona hehtaaria vähemmän kuin vuotta aiemmin. Venäjän maataloudesta vastaavan varapääministerin **Alexandr Zaverjuhan** mukaan viljan tuonti pienenee tänä vuonna huomattavasti. Viime vuonna viljaa tuotiin 26 miljoonaa tonnia, kun tämän vuoden tuontiennuste on kymmenen miljoonaa tonnia pienempi.

Valko-Venäjä ja Kazakstan harkitsevat omien valuuttojen käyttöönottoa. Valko-Venäjän parlamentti valtuutti maan hallituksen ja keskuspankin tarvittaessa päättämään oman valuutan käyttöönotosta, mikäli neuvottelut yhteisestä rahapolitiikasta Venäjän kanssa epäonnistuvat. Valko-Venäjä sitoisi kuitenkin oman valuuttansa Venäjän ruplaan. Venäjän on vähentänyt Valko-Venäjälle liikkeelle laskettujen ruplien määrää ja suurin osa rahaliikenteestä on hoidettu korvikerahalla. Myös Kazakstan on ilmoittanut ottavansa oman valuutan käyttöön, mikäli Venäjän kanssa ei päästä sopimukseen maiden välisten kauppasuhteiden vahvistamisesta.

Venäjä on vaatinut entisiä neuvostomaita joko sitoutumaan yhteiseen rahapolitiikkaan tai lähtemään ruplavyöhykkeestä. Länsimaiset neuvonantajat kannattavat jälkimmäistä vaihtoehtoja. Kuluvan vuoden aikana sekä Kirgisia että Uzbekistan ovat päättäneet omien valuuttojen käyttöönotosta.

Viro korjasi ulkomaalaislakia. Viron parlamentti korjasi erityisistunossaan 8. heinäkuuta ulkomaalaislakiaan Etykin ja Euroopan neuvoston suositusten mukaisesti. Viron presidentti **Lennart Meri** ei hyväksynyt parlamentin alunperin säätämää ulkomaalaislakia. Korjatussa laissa pienennetään paikallisviranomaisten ehdotonta valtaa päätöksenteossa. Ulkomaalaisille, joilla ei ole mahdollisuutta saada entisen kotimaansa tai muun maan passia, annetaan Virossa ulkomaalaispassi. Ennen heinäkuuta 1990 Viroon muuttanut ja entisen Neuvostoliiton lakien mukaan henkikirjoitettu asukas säilyttää aiemmat oikeutensa. Venäjän sotilaille tai armeijasta reserviin siirtyneille ei kuitenkaan anneta oleskelulupia.

Euroopan neuvosto on kehottanut myös Latviaa hyväksymään valmisteilla olevan ulkomaalaislain ennen kuin Latvia hyväksytään Euroopan neuvoston jäseneksi. Euroopan neuvoston edustajan mukaan Latvian ulkomaalaislakiluonnos on liian tiukka vaatiessaan 16 vuoden oleskelua ennen kansalaisuuden myöntämistä.

Liettua on hyväksynyt ulkomaalaislain jo joulukuussa 1991. Maan kansalaisuutta hakevan tulee osata Liettuan kieltä ja maan perustuslain perusteet ja hänellä tulee olla riittävä toimeentulo. Hakijan tulee olla asunut 10 vuotta Liettuassa ja hänen pitää vannoa uskollisuusvala Liettuan valtiolle.

Guntis Ulmanis Latvian presidentiksi. Latvian parlamentti valitsi 7. heinäkuuta 53-vuotiaan pankinjohtajan Guntis Ulmanisin maan uudeksi presidentiksi. Ulmanis oli maanviljelijöiden puolueen ehdokas. Ulmanis on varsin tuntematon poliitikko Latviassa. Viime vuodet hän on toiminut Latvian keskuspankin johtokunnan jäsenenä.

Latvian parlamentin puhemieheksi valittiin Latvian entisen korkeimman neuvoston puhemies **Anatolijs Gorbunovs**.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 28

Venäjän perustuslakikokous hyväksyi luonnoksen uudesta perustuslaista. Runsas kuukausi sitten koolle kutsutusta noin 700 edustajan perustuslakikokouksesta lopulliseen äänestykseen osallistui 558 valtuutettua, joista yli 70 prosenttia kannatti presidentti Boris Jeltsinin esittämää lakiluonnosta. Luonnos on kompromissi presidentin ja parlamentin esityksistä ja parlamentille annetaan odotettua enemmän valtaa lakialoitteiden tekemisessä ja hallituksen muodostuksessa.

Ongelmallisempi on kysymys vallan jakamisesta Venäjän federaation tasavaltojen ja alueiden kesken. Perustuslakiluonnos antaa kansallisilla perusteilla muodostetuille tasavalloille itsenäisemmän aseman kuin alueille, jotka ovat usein väkiluvultaan tai varallisuudeltaan tasavaltoja merkittävämpiä. Kaksi aluetta on jo julistautunut tasavallaksi, jotta ne saisivat tasa-arvoisen kohtelun uudessa perustuslaissa. Tasavalloiksi ovat julistautuneet Venäjän itäisin alue, jonka keskus on Vladivostok sekä Sverdslovksin alue Uralilla. Presidentti Jeltsinin mielestä tasavalloiksi julistautuminen on turhaa, sillä perustuslakiluonnos antaa presidentin mukaan tasavalloille ja alueille yhtäläiset oikeudet, mutta tasavallat haluavat säilyttää perinteiset etuoikeutensa.

Perustuslakiluonnos siirtyy nyt alueellisten viranomaisten käsittelyyn. Elokuun alussa on määrä pitää perustuslakikokouksen uusi istunto, jossa on tarkoitus hyväksyä lopullinen perustuslakiesitys ja keskustella perustuslain voimaantulosta sekä uudesta vaalilaista. On kuitenkin epätodennäköistä että lopullinen perustuslakiesitys valmistuisi muutamassa viikossa. Mm. varapääministeri Sergei **Shahrai** on ehdottanut väliaikaisen perustuslakisopimuksen aikaansaamista ja uuden vaalilain säätämistä, jotta uudelleen valittu parlamentti voisi perustuslain lopulta säätää.

Venäjän keskuspankin tilit puutteellisia. Venäjän parlamentin Coopers & Lybrand -tilintarkastusyhtiöltä tilaaman raportin mukaan keskuspankin tileissä on virheitä sekä tahallisia laiminlyöntejä. Keskuspankin tuottama informaatio on puutteellista, eikä tilinpito vastaa kansainvälisiä standardeja. Vuoden 1991 tilitiedot ovat vajavaiset, sillä niihin sisältyy useita salaisia tilejä, eikä voida varmuudella sanoa, sisältävätkö tilit kaikki keskuspankin transaktiot. Sekä Venäjän sisäisiltä että IVY-maiden keskeisiltä tileiltä puuttuu huomattavia summia ruplia ja vaihdettavia valuuttoja.

Venäjän yleinen syyttäjä Valentin **Stepankov** arvostelee pankkijärjestelmää korruptiosta. Yleisen syyttäjän mukaan 160 liikepankilla on yhteistyötä rikollisten kanssa. Keskuspankki ei valvo liikepankkeja riittävästi ja monet liikepankit toimivat ilman keskuspankin lisenssiä. Liikepankit syyllistyvät veropetoksiin, eivät maksa valtion luottoja takaisin ja niiden kirjanpito on vajavaista puutteellisen lainsäädännön vuoksi. Yleisen syyttäjän virasto aikoo ryhtyä asiassa syytetoimiin.

Venäjä, Ukraina ja Valko-Venäjä sopimukseen talousliitosta. Kolmen entisen neuvostotasavallan pääministerit sopivat talousliiton luomisesta syksyllä 1993. Tulliliiton ohella kysymys on tavaroiden, pääomien ja työvoiman vapaasta liikkumisesta sekä maiden hinta- ja veropolitiikan yhtenäistämisestä. Slaavimaiden talousliitto on vastine entisen Neuvostoliiton Keski-Aasian maiden ilmoitukselle talousliitosta eteläisten musliminaapureittensa kanssa. Venäjän varapääministerin Aleksandr **Shohinin** mukaan Keski-Aasian maiden on valittava, haluavat ne taloudellisesti lähentyä Venäjää vai Turkkia, Irania ja Pakistania. Shohinin mukaan IVY-maat eivät voi pelkästään hyötyä Venäjän toimittamasta edullisesta energiasta ja samalla perustaa talousliittoa muiden valtioiden kanssa.

Viron valuuttavaranto kasvaa alijäämäisestä kauppataaseesta huolimatta. Viron kauppataase oli toukokuussa selvästi alijäämäinen tuonnin ylittäessä viennin 217 miljoonalla kruunulla. Huhtikuussa kauppataaseen alijäämä oli 115 miljoonaa kruunua. Tästä huolimatta maksutase on positiivinen ja valuuttavaranto kasvoi touko-kesäkuussa yhteensä runsaalla 400 miljoonalla kruunulla. Valuuttavarannon kasvulle ei ole annettu selkeää selitystä, mutta sen on sanottu johtuvan palveluiden ja työvoiman viennin lisääntymisestä.

Venäjä ja Baltian maat sopivat kaasovelkojen maksamisesta. Kesäkuun lopulla Venäjä katkaisi väliaikaisesti Baltian maiden kaasutoimitukset, koska edellisiä toimituksia ei oltu maksettu. Venäläisten mukaan Viron kaasovelat olivat kesäkuun lopussa seitsemän miljoonaa, Latvian 4.4 miljoonaa ja Liettuan 43.5 miljoonaa dollaria. Venäjä vaati Latviaa ja Liettuaa maksamaan lisäksi 20 ja 17 miljoonaa dollaria sakkoina. Baltian maat ovat kuitenkin nyt päässeet sopimukseen kaasovelkojen maksamisesta ja toimituksia jatketaan. Kaasovelat hoidetaan lähinnä ulkomaisten lainojen turvin.

Perimmäinen ongelma on kuitenkin ratkaisematta, sillä Baltian maiden maksuongelmat johtuvat niiden sisäisten markkinoiden maksuvaikeuksista. Venäjä onkin ilmoittanut, että tulevaisuudessa se toimittaa kaasua vain maksukykyisille asiakkaille. Liettua, jonka kaasovelat ovat suurimmat, on luvannut toimittaa kaasua vain kotitalouksille ja maksukykyisille yrityksille. Päätöksen jälkeen Liettuan valtion kaasuyhtiöllä on 115 asiakasyritystä aiemman 6000 sijaan. Liettua on lisäksi nostanut kaasun hintaa heinäkuun alusta.

Venäjä on Baltian maiden ainoa kaasuntoimittaja. Viro, Latvia ja Liettua ovat pyrkineet hankkimaan energiansa muualta kuin entisistä neuvostomaista poliittisen epävarmuuden vuoksi, mutta ne ovat edelleen riippuvaisia venäläisestä maakaasusta.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 29

Ruplan nousu jatkuu. Ruplan kurssi on tasaisesti vahvistunut Moskovan valuuttapörssissä kesäkuun puolenvälin jälkeen. Keskiviikkona 21.7. dollari maksoi 1 008 ruplaa. Venäjän keskuspankki on hillinnyt ruplan nousua ostamalla dollareita. Länsimaisten asiantuntijoiden mukaan keskuspankki on kesäkuun alun jälkeen ostanut yli 1 miljardia dollaria. Ruplan kurssia on viime aikoina vahvistanut uusittu säännös valuuttatulojen pakkomyynnistä, jonka mukaan 50 prosenttia valuuttatuloista tulee myydä suoraan valuuttapörssien kautta markkinoille. Myös keskuspankin päätös avoimen valuuttaposition rajoittamisesta edistää ruplan vahvistumista. Jatkossa valuuttakaupan volyymia kasvattaa keskuspankin päätös sallia ulkomaisten osallistuminen Venäjän valuuttakauppaan 1.9. alkaen. Tähän liittyen Venäjän keskuspankki antoi ohjeen, jonka mukaan ulkomaalaiset voivat avata ruplatilejä venäläisissä liikepankeissa.

Moskovassa uskotaan, että rupla jatkaa nousuaan. Ruplan kurssi on kuitenkin erittäin riippuvainen valtion myöntämien luottojen määrästä. Finanssiministeriö on onnistunut viime aikoina vähentämään yrityksille myönnettyjä luottoja ja yritykset ovat joutuneet myymään valuuttojaan palkkojen ja verojen maksua varten. Venäjän hallituksen arvioiden mukaan yrityksillä on noin 10 miljardin dollarin arvosta valuuttatalletuksia venäläisissä pankeissa.

Samalla lainarahan hinta kallistuu Venäjällä. Keskuspankki nosti diskonttokorkonsa 170 prosenttiin 15. heinäkuuta. Diskonttokorkoa on nostettu useaan otteeseen huhtikuun 80 prosentista. Diskonttokoron korotus markkinakorkojen tuntumaan sisältyy Venäjän keskuspankin ja hallituksen toukokuuiseen sopimukseen rahapolitiikan linjoista.

Venäjän parlamentti jarruttaa yksityistämistä. Venäjän parlamentti jäädytti presidentin 8.5.1993 antaman asetuksen yksityistämisen nopeuttamisesta ja lähetti sen perustuslakituomioistuimen käsittelyyn. Asetuksen mukaan yksityistämishuutokaupoissa täytyy myydä vähintään 29 prosenttia yksityistettävän yrityksen osakkeista. Teollisuusyritysten johtajat ovat vastustaneet säännöstä, koska se rajoittaa heidän mahdollisuuttaan kontrolloida yrityksiä. Asetuksessa todetaan myös, että pienyritysten yksityistäminen tulee saada päätökseen 1.8.1993 mennessä. Venäjän yksityistämisestä vastaavan varapääministerin Anatoli Tshubaisin mukaan parlamentin päätös on isku miljoonille ihmisille, jotka osallistuvat yksityistämiseen. Samalla parlamentti muutti omaa yksityistämislainsäädäntöään siirtämällä vastuun yksityistämisestä Tshubaisin johtamalta valtion omaisuuskomitealta eri ministeriöille. Tshubais totesi kuitenkin, että valtion omaisuuskomitea etsii keinoja kiertää parlamentin päätös.

Parlamentissa on ollut myös valmisteilla asetukset yksityistämistilien perustamisesta. Sen mukaan venäläisten tulisi perustaa Sberbankiin erityinen tili, jonne talletetaan yksityistämissekit. Suunnitelman mukaan nämä tilit olisivat vuodenvaihteen jälkeen ainoa laillinen yksityistämistäväline. Parlamentti pyrkii uusilla säännöksillään ilmeisesti parantamaan kykyään kontrolloida valtionyritysten yksityistämistä sekä yritysten omistuspohjan muodostumista.

Venäjä nelinkertaisti maakaasun hinnan. Venäjän hallitus korotti maakaasun hinnan yli nelinkertaiseksi 20. heinäkuuta 1993. Hallituksen päämääränä on nostaa kotimaiset hinnat maailmanmarkkinahintojen tasolle.

Venäjä ja Ukraina sopivat Ukrainaan toimitettavan maakaasun hinnasta. Ennen 1.7.1993 toimitettu maakaasu maksaa 15.600 ruplaa tuhannelta kuutiometriltä. Heinäkuun alun jälkeen hinta nousee 42.000 ruplaan. Joulukuun alkuun mennessä kaasun hinta on tarkoitus nostaa 80 dollariin tuhannelta kuutiometriltä. Toimitukset maksetaan ruplissa Venäjän keskuspankin määräämään kurssiin.

Venäjän korkein neuvosto korotti minimipalkkaa. Heinäkuun alusta alkaen minimipalkka on 7 740 ruplaa kuukaudessa. Minimipalkka nostettiin 1,8 -kertaiseksi kompensoimaan inflaation vaikutusta.

Narvan ja Sillamäen kaupungit äänestivät itsehallinnon puolesta. Koillis-Virossa sijaitsevilla Narvan ja Sillamäen kaupungeissa 16.-17.7. pidetyssä kansanäänestyksessä yli 95 prosenttia äänestäneistä kannatti itsehallintoa. Narvassa äänestykseen ilmoitettiin osallistuneen noin 54 ja Sillamäessä noin 59 prosenttia aikuisväestöstä.

Viron hallitus on tuominnut kansanäänestykset laittomiksi. Hallituksen mukaan Narvan paikallisviranomaiset syyllistyivät laajaan vaalivilppiin. Hallituksen tiedotteen mukaan todellinen äänestysaktiivisuus Narvassa jäi alle 50 prosenttiin.

Latvian parlamentti nimitti maan hallituksen. Hallitus koostuu 23 ministeristä ja sen pääministeriksi nimitettiin Valdis **Birkavs**. Varapääministerit ovat rakennemuutoksesta vastaava Maris **Gailis**, talousministeri Ojars **Kehris** ja oikeusministeri Egils **Levits**. Latvian ulkoministeri on Georgs **Andrejevs** ja finanssiministeri Uldis **Osis**. Hallituksen tärkeimmät ministerit edustavat keskusta-oikeistolaista Latvian tie -ryhmää, joka voitti kesäkuiset parlamenttivaalit.

Latvian keskuspankki varoittaa ilman lisenssiä toimivista pankeista. Latvian keskuspankki varoittaa tekemästä talletuksia yrityksiin, joilla ei ole keskuspankin toimilupaa. Viranomaisten mukaan jotkut itseään pankeiksi nimittävät yritykset houkuttelevat tallettajia tarjoamalla jopa 20 prosentin talletuskorkoa. Valtion taloustarkastusvirasto aikoo tutkia yritysten toimintaa elokuussa ja sulkea tai sakottaa yrityksiä, joilla ei ole pankkilisenssiä.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 30

Huonosti valmisteltu seteliuudistus aiheutti sekaannusta Venäjällä. Venäjän keskuspankki ilmoitti lauantaina 24.7., että ennen vuotta 1993 painetut ruplasetelit poistetaan käytöstä. Venäläiset saavat vaihtaa vanhoja seteleitä uusiksi 35 000 ruplan (35 USD) arvosta ja mahdollisesti yli jäävät setelit on talletettava valtion pankkiin kuuden kuukauden tilille. Keskuspankki arvioi, että noin 90 % Venäjällä kierrossa olevista seteleistä on kuluvana vuonna painettu eikä toimenpide vaikuta tavallisten kansalaisten säästöihin.

Vanhoja seteleitä koskeva päätöksen aiheuttaman sekaannuksen ja kritiikin seurauksena presidentti **Jeltsin** antoi jo maanantaina 26.7. asetuksen, jolla lievennetään vanhojen seteleiden vaihtamista koskevia ehtoja. Sallittu käteisvaihtomäärä nostettiin 100 000 ruplaan (100 USD) ja vaihtoaikaa pidennettiin elokuun loppuun. Samoin pidennettiin vanhojen pienten seteleiden kelpoisuusaikaa elokuun loppuun, koska vanhojen seteleiden äkillinen poisveto olisi aiheuttanut vaihtorahapulan.

Jeltsinin tekemät lievennykset eivät kuitenkaan riittäneet parlamentille, vaan parlamentin johto sanoi peruuttaneensa seteliuudistusta koskevat määräykset. Myös talousuudistuksesta vastaava varapääministeri **Fjodorov** hyökkäsi erittäin voimakkaasti keskuspankkia vastaan ja vaati mm. keskuspankin pääjohtajaa eroamaan. Seteliuudistusta koskeva tilanne onkin edelleen ilmeisesti auki, sillä kukaan ei tunnu tietävän kenellä on valtuudet tehdä asiaa koskevat päätökset.

Jos tehtyjä päätöksiä ei peruta, niin vanhojen seteleiden poisvetäminen selkeyttää nykyistä monenkirjavaa setelistöä, mikä helpottaa mm. rahanväärentäjien vastaista toimintaa. Lisäksi seteliuudistuksella voidaan pyrkiä yritysten maksuliikkeen ohjaamiseen pankkeihin (verotusta varten) laajalle levinneen käteismaksukäytännön sijaan sekä mahdollisesti laittomalla toiminnalla saatujen rahojen jäljittämiseen. Jo alkuvuodesta uusien seteleiden liikkeellelaskun yhteydessä niiden painotettiin olevan nimenomaan Venäjän seteleitä (Venäjän lippu Leninin pään tilalle) ja nyt tehty päätös neuvosto-aikaisten seteleiden poisvetämisestä voidaan nähdä loogisena jatkona tälle linjalle. Siten seteliuudistus saattaa, optimistisesti tulkittuna, heijastella keskuspankin pyrkimystä tiukentaa rahapolitiikkaa ja liikkeellä olevan rahan määrän kontrollia. Rahapolitiikan kiristämiseen liittyen vanhojen seteleiden käytön kieltäminen estää tai ainakin vaikeuttaa muissa entisissä neuvostotasavalloissa olevien ruplien käyttöä Venäjällä. Venäjän keskuspankin ilmoitus seteliuudistuksen inflaationvastaisista tavoitteista viitanee juuri tähän, sillä muita vaikutuksia rahan tarjontaan uudistuksella tuskin on. Toisaalta seteliuudistusta koskevan päätöksen pehmentäminen ja aikarajojen venyttäminen helpottavat vanhojen ruplien palauttamista Venäjän markkinoille, mikä puolestaan saattaa nostaa hintoja Venäjällä.

Seteliuudistusta koskeva sekava tilanne ei kuitenkaan välittömästi heijastunut ruplan kurssiin. Rupla jatkoi edelleen lievää vahvistumistaan dollariin nähden. Moskovan valuuttapörssissä dollarista maksettiin torstaina 29.7. 990 ruplaa.

Venäjän ilmoitus seteliuudistuksesta kiihdytti muiden entisten neuvostotasavaltojen kaavailuja omien rahojen käyttöönotosta. Venäjän ilmoituksen seurauksena Georgia ilmoitti luopuvansa elokuun alussa ruplasta. Ihmiset saavat viikon sisällä vaihtaa korkeintaan 100 000

ruplaa jo aikaisemmin liikkeelle laskettuihin kuponkeihin ja omaan rahayksikköön siirrytään myöhemmin. Azerbaidžan ilmoitti vetävänsä ruplat pois markkinoilta mahdollisimman pikaisesti ja siirtyvänsä yksinomaan oman valuutan (manat) käyttöön, jota tähän asti on käytetty ruplan rinnalla. Moldovassa otetaan kupongit käyttöön kaikissa maksuisissa ja oman rahan (leu) käyttöönottoa kiirehditään. Myös Turkmenistan nopeuttaa aikaisempia suunnitelmiaan oman rahan (manat) käyttöönotosta, minkä on määrä tapahtua lokakuussa.

Armenian valtiovarainministeri puolestaan sanoi Venäjän ottaneen käyttöön kansallisen valuutan tavalla, joka rikkoo rupla-aluetta koskevaa sopimusta. Armenia jatkaa vanhojen ruplien käyttöä, mutta Valko-Venäjä, Kazakstan, Tadžikistan ja Uzbekistan suunnittelevat tietävästi Venäjän kaltaista vaihto-operaatiota alueillaan.

Venäjän parlamentin politiikka uhkaa koko talousuudistusta. Heinäkuun 22. päivänä Venäjän parlamentti hyväksyi uuden vuotta 1993 koskevan budjettilain tehtyään sitä ennen budjettiesitykseen muutoksia, jotka kasvattivat bruttokansantuotteeseen suhteutettua budjettivajetta suunnitellusta noin 10 %:sta 25 %:iin. Presidentti **Jeltsin** voi kuitenkin jättää allekirjoittamatta parlamentin hyväksymän budjettilain, minkä jälkeen budjetin kohtalo riippuu seuraavasta parlamentin käsittelystä, jossa parlamentti puolestaan voi pakottaa lain voimaan 2/3 enemmistöllä. Parlamentti hyväksyi myös lain, joka alistaa keskuspankin tiukasti sen kontrolliin. Lisäksi parlamentti teki valtion omaisuuden kontrollia koskevan päätöksen, jonka pelätään hidastavan yksityistämistä.

Venäjän turvallisuusministeri erotettiin. Presidentti Boris **Jeltsin** erotti tiistaina turvallisuusministerinä toimineen Viktor **Barannikovin**. Erottamisen oletetaan liittyvän Keski-Aasiassa riehuvan sodan lisäksi Venäjän johdon poliittiseen taisteluun.

Viron BKT:n lasku on hidastumassa. Viron BKT laski vuonna 1992 13 % edelliseen vuoteen verrattuna. Aikaisemmin BKT:n laskuksi on arvioitu 26 %. Tämän vuoden ensimmäisellä neljänneksellä laskua oli 6 %, mutta loppuvuodeksi ennustetaan enää 2 % laskua. Maan tilastoviranomaiset julkistivat nyt ensimmäistä kertaa lukuja maan BKT:sta.

Liettua aikoo kieltää kaupankäynnin ulkomaan valuutalla elokuun alusta lähtien. Tämän jälkeen kaikki maksut hoidetaan liteinä. Tilanne maan valuuttamarkkinoilla vakautui tällä viikolla sen jälkeen kun väliaikaisena rahayksikkönä toimineet kupongit vedettiin kokonaan pois käytöstä. Liettuan keskuspankki on ilmoittanut jatkavansa rahan määrän tiukkaa kontrollia, vaikka maan teollisuustuotannon odotetaankin laskevan. Liettuan keskuspankin pääjohtajan Romualdas **Visokavicius**in mukaan pankin tiukka rahapolitiikka on onnistunut, sillä inflaatiovauhdin odotetaan olevan heinäkuussa enää 2 - 2.5 %.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 31

Ruplan kurssi pysynyt vakaana. Ruplan kurssiksi noteerattiin 986 ruplaa dollarilta Moskovan valuuttapörssissä torstaina 5. elokuuta. Edellisen kerran ruplan arvo on ollut yhtä vahva toukokuussa. Venäjän keskuspankki on pyrkinyt pitämään ruplan kurssin vakaana, mutta inflaatiopaineita on odotettavissa seteliuudistuksen, energian hinnan korotuksen, parlamentin menoja lisäävän budjettipäätöksen ja maataloussektorille myönnettyjen luottojen myötä.

Venäjä osittaiseen sopuun luottojen uudelleenjärjestelystä länsimaisten velkojapankkien kanssa. Länsimaisista velkojapankeista koostuva Lontoon klubi myönsi Venäjän luotoille pidennetyn maksuajan niin, että vuoden 1993 aikana maksetaan lainanhoitokuluja vain 500 miljoonaa dollaria. Lisäksi 3 miljardille dollarille myönnettiin viiden vuoden pidennetty maksuaika. Venäjä on velkaa liikepankeille yhteensä noin 24 miljardia dollaria. Velkaneuvottelujen alettua joulukuussa 1991 Venäjän velkaa liikepankeille on uudelleenjärjestelty kolmen kuukauden jaksoissa. Venäjän varafinanssiministerin Andrei Vavilovin mukaan ensi vuoden lainanhoitomaksujen järjestelyistä ei ole vielä sovittu. Aiemmin huhtikuussa Venäjä sopi länsimaiden hallitusten edustajien muodostaman Pariisin klubin kanssa luottojen vakauttamisesta. Vavilovin mukaan Venäjä maksaa tänä vuonna lainanhoitokuluja yhteensä 3 miljardia dollaria.

Venäjä sallii ulkomaisille ruplatilien avaamisen. Venäjän keskuspankin antamien ohjeiden mukaan ulkomaalaiset yritykset tai yksityishenkilöt voivat avata ruplatilejä venäläisissä liikepankeissa. Ulkomaalaiset voivat avata joko käyttö- tai investointitilin. Käyttötilin voivat avata ulkomaalaiset yritykset, pankit, kansainväliset järjestöt sekä yritysten edustustot viennin tai tuonnin maksuliikenteen hoitamiseen. Investointitilejä käytetään lähinnä yksityistämiseen liittyvissä toiminnoissa. Yksityishenkilöt voivat avata ruplatilin venäläisessä pankissa vain henkilökohtaisten maksujen hoitamiseen Venäjällä oleskelunsa aikana ja mahdolliset vienti- ja tuontimaksut tulee hoitaa ulkomaisten pankkien venäläisissä pankeissa olevien kirjeenvaihtotilien kautta. Nyt annetut ohjeet liittyvät Venäjän hallituksen ja keskuspankin toukokuiseen päätökseen sallia ulkomaalaisten osallistuminen Venäjän sisäisille valuuttamarkkinoille.

Huomattava osa Venäjän veroista jää maksamatta. Venäjän valtion veroviraston johtajan Vladimir Gusevin mukaan 15 prosenttia veroista jätettiin maksamatta vuonna 1992. Pessimistisempien arvioiden mukaan luku on 30-40 prosenttia. Monet yritykset pyrkivät välttämään verot kiertämällä pankkijärjestelmän ja suorittamalla maksunsa käteismaksuilla suoraan kassasta, jotka ovat lain mukaan kuitenkin kiellettyjä.

Venäjällä on tehty joitakin yrityksiä veronkeräyksen tehostamiseksi. Venäjän presidentti antoi viime vuonna asetuksen ns. veropoliisin perustamisesta, mutta parlamentti on viivästännyt uuden verotutkimusyksikön toiminnan aloittamista. Tällä hetkellä valtion verovirasto työllistää lähes 115 000 ihmistä. Kansainvälinen valuuttarahasto avustaa Venäjää yhdessä saksalaisten yritysten kanssa tietokoneellisen veronkeräyssysteemin luomisessa. Lisäksi kassakoneet tullaan määräämään pakollisiksi jokaiseen myyntipisteeseen.

Maailmanpankin tytäryhtiö myönsi lainan venäläispankille. International Finance Corporation (IFC) lainaa moskovalaiselle International Moscow Bankille (IMB) 15 miljoonaa dollaria kahdeksan vuoden lainaajalla. Tämä on ensimmäinen IFC:n venäläiselle pankille myöntämä laina. Yhteensä IFC aikoo lainata Venäjälle 150-200 miljoonaa dollaria. IFC rahoittaa pääasiassa yksityisiä investointeja kehitysmaissa.

International Moscow Bank on Moskovan suurin rahalaitos. Pankin osakkeista 60 prosenttia on eurooppalaisten pankkien omistuksesta, joista Suomen KOP:lla on 12 prosentin osakkuus. Loput osakkeista on kolmella Venäjän valtion omistamalla pankilla. Aiemmin kesäkuussa IMB sopi yhteistyöstä Euroopan kehitys pankin EBRD:n kanssa Venäjän keskisuurten yritysten rahoittamisessa.

Latvia uusi tullisäännöksensä. Latvian hallitus aikoo yhtenäistää tullipolitiikkaansa luopumalla tullitariffien toistuvista muutoksista. Tullimaksuja pienennetään mutta niitä sovelletaan kaikkiin tuotaviin hyödykkeisiin. Poistamalla tullivapauden esim. raaka-aineilta, puolivalmisteilta ja varaosilta hallitus pyrkii kasvattamaan kotimaista tuotantoa.

Liettualta ja Kansainväliseltä valuuttarahastolta muistio Liettuan tulevasta talouskehityksestä. Liettua ja IMF ovat valmistelleet muistion Liettuan talouskehityksestä seuraavan 18 kuukauden aikana. Muistion mukaan Liettua pyrkii laskemaan inflaation alle kymmeneen prosenttiin vuodessa ensi vuoden loppuun mennessä. Viime vuonna Liettuan inflaatio oli yli 100 prosenttia, mutta asiantuntijat uskovat heinäkuun inflaation laskeneen noin 2,5 prosenttiin. Liettua lupasi myös vapauttaa tuontituloja. Muistio allekirjoitetaan virallisesti syyskuussa.

Liettuan talouspoliisi syytotoimiin maan keskuspankkia vastaan. Liettuan talouspoliisi nostaa syytteen maan keskuspankkia vastaan maataloussektorille myönnetyn lainan johdosta. Liettuan keskuspankki valtuutti Litimpex liikepankin välittämään myönnetyn lainan, mutta talouspoliisin mukaan laina olisi pitänyt myöntää valtion Maatalouspankin kautta. Keskuspankin nykyinen pääjohtaja Romualdas Visokavicius on aiemmin johtanut Litimpex-pankkia.

Liettuan keskuspankin varapääjohtajan Juozas Sinkeviciuksen mukaan keskuspankin toiminta oli täysin laillista. Sinkeviciuksen mielestä ei ole takeita, että Maatalouspankki jakaisi lainan alkuperäiseen tarkoitukseen ja liikepankki on hänen mukaansa näin huomattavasti luotettavampi.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 32

Venäjän presidentti vaatii parlamenttivaaleja syksyksi. Presidentti Boris Jeltsin kertoi torstaina 12.8. Venäjän tiedotusvälineiden johtajien kokouksessa olevansa valmis pakottamaan parlamentin eroamaan, mikäli se ei suostu määräämään uusia parlamenttivaaleja tulevaksi syksyksi. Nykyisen perustuslain mukaan presidentillä ei ole oikeutta hajottaa parlamenttia, jonka toimikausi päättyy vuonna 1995. Presidentti Jeltsin ilmoitti myös määränneensä hallituksen toimimaan presidentin budjetitiehjeiden mukaan ja jättämään parlamentin hyväksymän budjetin huomiotta. Venäjän korkein neuvosto hyväksyi heinäkuun lopussa budjetin, joka kasvattaisi budjettialijäämän 25 prosenttiin bruttokansantuotteesta hallituksen 10 prosentin tavoitteen sijaan.

Venäjän korkein neuvosto päätti puolestaan antaa kansanedustajien kongressille perustuslain muutosesityksen, joka siirtää ministereiden nimitysoikeutta presidentiltä parlamentille. Laki tarvitsee kuitenkin presidentin hyväksynnän tullakseen voimaan. Korkein neuvosto valmistee myös muutosta perustuslakiin, jonka mukaan hallitus tulisi parlamentin alaiseksi ja presidentistä tehtäisiin vain muodollinen valtion johtaja.

Kiista yksityistämisestä jatkuu Venäjällä. Venäjän parlamentti kumosi elokuun alussa presidentti Jeltsinin 26.7.93 antaman asetuksen yksityistämisen nopeuttamisesta. Parlamentti kieltäytyi jo aiemmin tämän vuoden toukokuussa hyväksymästä presidentin asetusta kansalaisten oikeudesta osallistua yksityistämiseen. Presidentti Jeltsin antoi 10. elokuuta uuden asetuksen yksityistämisen nopeuttamisesta, jonka mukaan viranomaisia voidaan rangaista, jos ne hidastavat yksityistämisen täytäntöönpanoa. Lisäksi presidentin asetuksessa todetaan, että yksityistämisohjelma tulee parlamentin käsittelyyn vasta, kun federaation alueet ovat ohjelman hyväksyneet. Tämä hidastaa parlamentin mahdollisuuksia puuttua ohjelmaan. Hallitus julkaisi myös oman päätöslauselmansa, joka nopeuttaa valtionyritysten yhtiöittämistä ja yksityistämistä. Venäjän yksityistämisestä vastaavan varapääministerin Anatoli Tshubaisin mukaan 56 prosenttia Venäjän pienyrityksistä oli yksityistetty 1.7.1993.

Venäjän hallitus lievensi luottoekspansion kasvattamisen rajoja. Hallituksen laajennetussa istunnossa, johon osallistuivat myös maan presidentti sekä 89 alueen ja tasavallan johtajat, päätettiin sallia luottojen kasvu 30 prosentilla tämän vuoden kahdella viimeisellä neljänneksellä. Toukokuussa Venäjän keskuspankki ja hallitus sopivat Kansainvälisen valuuttarahaston hyväksymästä tavoitteesta rajoittaa luottoekspansion kasvu 20 ja 15 prosenttiin tämän vuoden kolmannella ja neljännellä neljänneksellä. Hallituksen kokouksessa vuosille 1993-95 hyväksytyn kolmivaiheisten talousohjelman mukaan tavoitteena on kuitenkin edelleen inflaation laskeminen 5-7 prosenttiin kuukaudessa ja budjettialijäämän kaventaminen 10 prosenttiin BKT:sta ensi vuonna. Pääministeri Viktor Tshernomyrdinin mukaan talouden elpyminen alkaa vuonna 1996.

Ristiriidat hallituksen sisällä käyvät yhä ilmeisemmiksi. Hallitus hylkäsi taloudesta vastaavan varapääministeri Oleg Lobovin laatiman vaihtoehtoisen taloussuunnitelman, jossa pyrittiin palamaan entiseen suunnitelmatalousjärjestelmään. Toisaalta päätös luottoekspansion kasvattamisesta on ristiriidassa radikaalia talousuudistusta ajavan finanssi-ministeri Boris Fjodorovin linjan kanssa.

Parannuksia ulkomaisten investojien asemaan Venäjällä. Venäjän parlamentti on hyväksynyt lain ulkomaisten investojien kanssa solmituista konsessio- ja vuokrasopimuksista. Laki rajaa federaation ja paikallisten viranomaisten valtuuksia suhteessa ulkomaisiin investoijiin erilaisissa vuokrasopimuksissa. Ulkomaisille investoijille turvataan osittainen immuniteetti Venäjän lainsäädännöllisten muutosten suhteen. Laki täydentää aiemmin hyväksyttyä lakia ulkomaisista investoinneista.

Venäjä on lisäksi ryhtynyt käytännön toimiin ulkomaisten investointien vakuutusrahaston luomiseksi. Venäjän valtiontakuuoyhtiö sopi Euroopan vientitakuuviraston kanssa 100 miljoonan dollarin arvoisten jalokivien ja -metallien siirrosta EY-maahan turvaamaan ulkomaiset sijoittajat poliittisilta riskeiltä ja muutoksilta lainsäädännössä. Rahaston pääoma aiotaan nostaa 1 miljardiin dollariin.

Entiset neuvostotasavallat keskustelevat ruplavyöhykkeen kohtalosta. Venäjä, Kazakstan ja Uzbekistan neuvottelivat yhteisen rahajärjestelmän perustamisesta tarkoituksena säilyttää rupla rahayksikkönä. Maiden presidentit allekirjoittivat 7.8. sopimuksen taloudellisesta yhteistyöstä ja kutsuivat muiden IVY-maiden johtajat huippukokoukseen syyskuussa keskustelemaan talousliitosta. Myös Valko-Venäjä, joka on taloudellisesti erittäin riippuvainen Venäjästä, haluaa säilyttää ruplan rahayksikkönään. Venäjän rahauudistus on kiihdyttänyt eräiden entisten neuvostotasavaltojen kaavailuja omien valuuttojen käyttöön otosta, kun taas osa IVY-maista haluaa säilyä ruplavyöhykkeessä. Venäjän keskuspankki on viime päivänä tuntuvasti laskenut muista IVY-maista Venäjän pankkeihin tulevien ruplien kurssia inflaation hillitsemiseksi.

Baltian maiden ulkomaisia valuuttoja koskevasta lainsäädännöstä. Baltian maista Virossa on tiukimmat valuuttalait. Ulkomaan valuuttamääräiset tilit on kielletty sekä virolaisilta että ulkomaisilta ja kaikki maksut pitää suorittaa Viron kruunuilla. Valuuttatilejä saavat pitää vain yritykset, joilla on aktiivista ulkomaankauppatoimintaa. Virolaisilla yrityksillä voi olla tili ulkomaisessa pankissa vain keskuspankin erityisluvalla.

Latvian valuuttalait ovat selvästi Viroa vapaammat. Latviassa sallitaan oman valuutan latin lisäksi sekä käteis- että tilioperaatiot myös ulkomaan valuutoilla. Yritykset ja yksityishenkilöt voivat pitää valuuttatilejä kotimaisissa ja ulkomaisissa pankeissa.

Liettua uusi valuuttalaki tuli voimaan 1. elokuuta 1993, ja sen mukaan maksut tulee pääsääntöisesti hoitaa liteinä. Valuuttojen käyttö maassa toimivien ulkomaisten kanssa käydyssä kaupassa on sallittua, mutta ulkomaan valuutalla suoritettavat maksut täytyy hoitaa Liettuan keskuspankin valtuuttaman liikepankin kautta. Kuten Latviassa myös Liettuassa sallitaan yritysten ja yksityishenkilöiden valuuttatilit sekä kotimaassa että ulkomailla.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 33

Moskovan valtataistelu käynnistymässä uudelleen. Venäjän presidentti Boris **Jeltsin** syytti elokuun epäonnistuneen vallankaappausyrityksen alkamisen kaksivuotispäivä järjestetyssä kansainvälisessä lehdistötilaisuudessa maan parlamenttia vastavallankumouksen linnakkeeksi. Samalla presidentti uudisti vaatimuksensa ennen aikaisten parlamenttien järjestämisestä tämän syksyn aikana. Parlamentin puhemies Ruslan **Hasbulatov** on jyrkästi torjunut ennen aikaisten vaalien mahdollisuuden.

Presidentin johtaman turvallisuusneuvoston alainen rikollisuutta ja lahjontaa tutkiva komitea syytti puolestaan varapresidentti Alexandr **Rutskoita** osallisuudesta dollareiden salakuljetukseen Sveitsiin. Komitea vaati myös yleisen syyttäjän Valentin **Stepankovin** erottamista. Aiemmin tänä vuonna Rutskoi ja Stepankov ovat syyttäneet kahta hallituksen ministeriä korruptiosta ja yleisemmin presidentin avustajia osallisuudesta mafiaan. Pääministeri **Tshernomydinin** mukaan varaministeri **Olhovikov**, joka on hoitanut myös Suomen ja Venäjän välistä kauppaa, on korruptiosyytteiden alainen.

Venäjän alkuvuoden talouskehitys. Venäjän tilastokomitean mukaan maan teollisuustuotanto oli tämän vuoden tammi-kesäkuussa 18 prosenttia alhaisempi kuin vuonna 1992 ja kolmanneksen pienempi kuin vastaavana ajankohtana 1990. Tuotannon lasku on tänä vuonna hieman hidastunut. Investoinnit laskivat alkuvuonna 6 prosenttia viime vuodesta. Ulkomaankauppa supistui vuoden ensimmäisellä puoliskolla 23 prosenttia. Vienti nousi 3 prosenttia ja tuonti putosi 49 prosenttia.

Venäjän verotulot alkuvuonna. Venäjän budjetin verotulot olivat alkuvuonna 11 400 miljardia ruplaa. Yritysten voittoverot olivat budjetin suurin yksittäinen tulonlähde, sillä Venäjän parlamentti alensi arvonlisäveron 28 prosentista 20 prosenttiin vuoden 1993 alusta. Toisella neljänneksellä yritysveroien osuus verotuloista oli lähes puolet ja arvonlisäveroien osuus vajaa kolmannes. Näiden lisäksi muita tärkeitä veroja ovat valmistevero ja yksityishenkilöiden tulovero. Venäjän verohallituksen arvioiden mukaan 15 prosenttia juridisista henkilöistä karttoi veroja alkuvuonna.

Rupla lievässä laskussa. Ruplan arvo laski Moskovan valuutapörssissä torstaina 19. elokuuta ensimmäisen kerran kesäkuun jälkeen. Ruplan kurssiksi noteerattiin 987 ruplaa dollarilta. Venäjän keskuspankki osti ruplia hillitäkseen kurssimuutoksia. Moskovalaisten pankkien edustajat uskovat ruplan arvon nyt kääntyneen laskuun, mutta toisaalta keskuspankin uskotaan intervenoivan laskun estämiseksi. Moskovan valuutanvaihtopisteissä dollarista on jo maksettu 1 200 ruplaa. Ruplan kurssi laski alkuvuonna tammikuun 415 ruplasta alimmillaan 1 116 ruplaan dollarilta kesäkuun alussa.

Venäjä suunnittelee IVY-maiden kanssa käydyn kaupan maksujärjestelmän uudistamista. Venäjän varapääministeri Oleg Soskovetsin mukaan yhden ruplakurssin käyttäminen maiden välisessä kaupassa ei ole enää mahdollista, koska maiden taloustilanteet eroavat toisistaan huomattavasti. Venäjän hallitus aikoo neuvotella lähinnä Kazakstanin, Valko-Venäjän ja Ukrainan kanssa maksu- ja clearingjärjestelmän luomisesta. Venäjän ja Kazakstanin rahayksikkö on rupla. Valko-Venäjä ei ole virallisesti eronnut rupla-alueesta, mutta se käyttää omaa ruplaa, jonka kurssi on viime aikoina laskenut voimakkaasti. Ukrainalla on väliaikainen raha, karbovanets. Venäjän keskuspankki noteeraa nykyisin Ukrainan rahayksikköä, mutta ei Valko-Venäjän ja Kazakstanin ruplaa.

Viron ulkomaankauppaluvut. Viron keskuspankin mukaan maan alkuvuoden kauppataase oli alijäämäinen tuonnin ylittäessä viennin runsaalla 200 miljoonalla kruunulla. Tammi-kesäkuussa 1993 Viron vienti oli yhteensä 4.18 miljardia kruunua ja tuonti 4.42 miljardia kruunua. Kesäkuussa vienti kuitenkin oli tuontia suurempaa, mikä johtuu lähinnä metallien jälleenviennistä. Viron tärkein kauppakumppani on Suomi. Runsaat 20 prosenttia Viron viennistä ja yli 40 prosenttia tuonnista tapahtuu Suomen kanssa.

Alijäämäisestä kauppataaseesta huolimatta Viron valuuttavaranto kasvaa. Heinäkuussa varanto kasvoi 425 miljoonaa kruunua. Viron keskuspankin kulta- ja valuuttavaranto on tällä hetkellä runsaat 4 miljardia kruunua eli noin 300 miljoonaa dollaria.

Liettuan valuutta vahvistunut. Liettuan valuutta liti on vahvistunut voimakkaasti sen jälkeen, kun litit otettiin käyttöön kesäkuun lopulla 1993. Litin on vahvistunut elokuun puoliväliin saakka ja virallisesti yksi dollari maksaa neljä litiä. Liettuan keskuspankin pääjohtajan Romualdas Visokaviciuksen mukaan litin kurssi vakiintuu tälle tasolle. Liettualaisten asiantuntijoiden mukaan litin kurssi on kuitenkin keinotekoisesti vahva suhteessa teollisuuskasvuun ja litin uskotaan heikkenevän 10 litiin dollarilta kuluvan vuoden loppuun mennessä. Toisaalta Paavi Paavali II syyskuun Liettuanvierailun uskotaan vahvistavan litiä valuutan kysynnän kasvaessa paavin suuren seurueen myötä.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 34

Venäjän ministerit korruptiosyytteiden alaisena. Venäjän ulkomaankauppa-, talous- ja energiainistereitä syytetään korruptiosta. Ulkomaankauppaministeri Sergei **Glazjev** jätti eroanomuksen 21.8.93. Syyksi Glazjev ilmoitti vainon, jonka kohteeksi hän joutui tiukennettuaan Venäjän ulkomaankauppaa. Toiseksi syyksi hän ilmoitti ensimmäisen varapääministerin Vladimirin **Shumeikon** päätös keskeyttää Glazjevin Afrikan matka. Myöhemmin samalla viikolla Venäjän hallitus kuitenkin hylkäsi Glazjevin eronpyynnön. Glazjev anoi eroa vain päivä sen jälkeen kun lehdistö- ja tiedotusministeri Mihail **Fedotov** oli eronnut. Fedotov syytti hallitusta pyrkimyksestä kontrolloida lehdistöä. Useita päiviä aikaisemmin oli eronnut varatalousministeri. Venäjän varapresidentti Aleksander **Rutskoi** kiisti itseensä kohdistuneet korruptiosyytteet ja syytti presidentti Boris **Jeltsinä** välinpitämättömyydestä korruptiovaroituksia kohtaan.

Venäjän ulkomaankauppaministeriö vähentää raaka-aineiden vientilupien lukumäärää. Raaka-aineen viejien määrä vähennee nykyisestä 586:sta neljääntoista. Raaka-aineen viennistä tulee suurten valtiollisten organisaatioiden etuoikeus, mikä merkitsee Venäjän vientipolitiikan tiukentamista. Päätös astuu voimaan 1.9.1993.

Venäjän finanssiministeriö ei käytä kaikkea keskuspankilta saatua rahoitusta. Keskuspankin ja hallituksen toukokuisen sopimuksen mukaan keskuspankki oli määrä rajoittaa finanssiministeriön budjettivajeen rahoituksen 3.2 triljoonaan ruplaan ensimmäisen puolen vuoden aikana. Venäjän keskuspankin mukaan vuoden 1993 ensimmäisen puolen vuoden aikana keskuspankki rahoitti finanssiministeriön budjettivajetta 2,6 triljoonalla ruplalla, josta ministeriö on käyttänyt vain 1,74 triljoonaa ruplaa. Finanssiministeriö ei ole kuitenkaan käyttänyt kaikkia keskuspankin myöntämiä varoja. Venäjän keskuspankin mukaan 400 miljardin ruplan investointiluotoista on käyttämättä 228 miljardia ruplaa ja 300 miljardin konversioon tarkoitettusta rahoituksesta on käyttämättä 200 miljardia ruplaa.

Turkmenistan ottaa käyttöön oman valuutan manatin 1.11.93. Kaikki henkilökohtaisilla tileillä olevat varat voi vaihtaa uuteen valuuttaan rajoituksetta. Käteisvaroja voi vaihtaa 30 000 ruplaan asti. Presidentti Saparmurad **Nijazovin** mukaan 1 manat vastaa 1000 ruplaa eli 1 manat vastaa noin yhtä dollaria. Venäjän ilmoitus seteliuudistuksesta on nopeuttanut muiden entisten neuvostotasavaltojen kaavailuja omien valuuttojen käyttöönotosta.

Kuponkiyksityistäminen etenee Venäjällä valtataistelusta huolimatta. Valtion omaisuuskomitean mukaan viimeisen kahdeksan kuukauden aikana 3 500 suurta ja keskisuurta yritystä on yksityistetty. Näissä yrityksissä työskentelee 20 % koko teollisuuden työvoimasta. Huutokauppojen pito on hyvin omaksuttu Venäjän alueilla. Venäjän alueista 77 on pitänyt omia yksityistämishuutokauppoja ja yli 60 on osallistunut yleisvenäläisiin yksityistämishuutokauppoihin, joissa on myyty 20 suurimman yrityksen osakkeita. Hitaimmin kuponkiyksityistäminen on edennyt Venäjän tasavalloissa poliittisesta tilanteesta johtuen. Viimeisen kahdeksan kuukauden aikana yksityistäminen on hidastunut vain toukokuussa, jolloin poliittiset tapahtumat vaikuttivat yksityistämisen vauhtiin.

Viron budjetti alkuvuonna. Viron valtio on saanut alkuvuonna tuloja hieman budjetoitua enemmän. Maan finanssiministeriön ilmoituksen mukaan tuloja kertyi tammi-heinäkuun aikana yhteensä 2.4 mrd. kruunua, kun budjetoitu määrä oli 2.36 mrd. kruunua. Budjettitulojen suurimman osan muodostivat verot (2.1 mrd. kruunua) ja kunnallisista budjeteista kertyi noin 150 milj. kruunua. Yritysten tuloveroista oli elokuun alkuun mennessä saatu lähes 88% koko vuodelle asetetusta tavoitteesta.

Viron valtion budjettimenot olivat tammi-heinäkuussa yhteensä 2.3 mrd. kruunua. Valtion laitosten ja järjestöjen osuus näistä menoista oli 1.98 mrd. kruunua. Budjetoiduista kokonaismenoista käytettiin vuoden seitsemän ensimmäisen kuukauden aikana kaikkiaan 56.6 %.

Latvian maksukyvyttömiä yrityksiä uhkaa lakkauttaminen. Latvian finanssiministeriö suunnittelee lakkauttavansa pahoin velkaantuneet valtionyritykset. Latvian teollisuusyritysten velat muodostavat yli puolet maan 55 milj. latin suuruisesta budjettivaajeesta. Finanssiministeriö laatii parhaillaan listaa velkaantuneimmista tuotantolaitoksista, joiden verot sekä kaasu- ja sähkömaksut ovat jääneet maksamatta. Yritysten kohtalosta päättää viimekädessä maan hallitus, mutta finanssiministeriön suunnitelmissa on maksukyvyttömiä yritysten lakkauttaminen.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 35

Venäjän presidentti erotti toistaiseksi varapresidentti Aleksandr Rutskoin ja varapääministeri Vladimir Shumeikon. Erottaminen perustuu Rutskoin ja Shumeikon välisiin korruptiosyytöksiin. Virantoimituskielto on voimassa kunnes korruptiosyytökset on tutkittu. Jeltsinillä ei ole perustuslaillista oikeutta erottaa vaaleilla valittua Rutskoita. Rutskoi on Jeltsinin pahimpia vastustajia ja kilpailee Jeltsinin kanssa presidentin virasta. Shumeiko on ollut yksi Jeltsinin keskeisistä tukijoista hallituksessa. Rutskoi sekä parlamentin puhemies Ruslan **Hasbulatov** pitävät erottamista yrityksenä hajottaa konservatiivinen parlamentti. Jeltsin on ajanut uutta perustuslakia ja ennenaikaisia vaaleja uuden kaksikamari- sen parlamentin valitsemiseksi. Jeltsin on ilmoittanut, ettei hän asetu ehdokkaaksi seuraavissa presidentinvaaleissa, jotka on määrä pitää vuonna 1995.

Venäjän tuontitullit nousevat 1994. Venäjän Ulkomaankauppaministeriön mukaan useimpien ruokatavaroiden tuontitullit nousevat. Tuontitullien korotusta suunnitellaan myös monille kulutustavaroille. Tuontitullien korotuksella pyritään suojaamaan kotimaista tuotantoa ja lisäämään tiettyjen teollisuuden alojen kilpailukykyä. Tullimaksujen korotus liittyy myös Venäjän tulevaan liittymiseen GATT:iin, jolloin Venäjä ei voi enää itsenäisesti korottaa tariffeja.

Venäjän poliittiset kiistat ja pankkilain muutokset kesällä 1993. Parlamentti hyväksyi heinäkuussa muutoksia sekä keskuspankkia koskevaan että liikepankkien toimintaa säätelevään lakiin. Presidentti **Jeltsin** käytti kuitenkin veto-oikeuttaan eikä vahvistanut lakia vaadittavan määräjän kuluessa. Suurimpana kiistakapulana ovat ulkomaisten pankkien toimintaa koskevat rajoitukset, joita ei ole edes kirjattu itse lakitekstiin vaan korkeimman neuvoston laatimaan lain voimaantuloa koskevaan asetukseen, johon presidentti ei voi suoraan vaikuttaa. Venäläisten pankkien toimintaan Jeltsinin vahvistamatta jättämät pankkilait eivät merkitse kovin mullistavia muutoksia. Ne vahvistavat keskuspankin alistuksen parlamentille ja laajentavat liikepankeille sallittujen operaatioiden määrää. Ne tuovat myös lainsäädännön piiriin rahoitusyhtiöt, jotka saavat harjoittaa yleisötalletusten vastaanottamista lukuunottamatta lähes kaikkea muuta pankkitoimintaa.

Ulkomaisten pankkien toiminnan rajoituksia on ajanut voimakkaasti Venäjän liikepankkien yhdistys, joka pelkää ulkomaisten pankkien ylivoimaisella osaamisellaan keräävän maksukykyisimmät asiakkaat itselleen. Talousuudista ajava hallitus sekä keskuspankki ovat toisaalta edustaneet kantaa, jonka mukaan ulkomaisten pankkien osaamista tarvitaan Venäjän pankkisektorilla luomassa tehokkaita toimintamalleja sekä aitoa kilpailua. Parlamentin jo hyväksymät muutokset liikepankkilakiin rajoittavat ulkomaisten pankkien taseiden osuuden 12 %:iin koko Venäjän liikepankkisektorin yhdistetyn taseen loppusummasta. Lisäksi ulkomaisilta pankeilta vaaditaan vähintään 5 milj dollarin suuruista peruspääomaa kun kotimaisille pankeille vastaava vaatimus on 100 milj. ruplaa (n. 100 000 dollaria). Nämä eivät kuitenkaan nykyisellään muodosta luvan saaneille tai sitä hakeneille pankeille merkittävää rajoitusta, koska venäläistenkin pankkien omia pääomia on kasvatettu huomattavasti kuluvana vuonna.

Korkeimman neuvoston laatimassa pankkilakeja koskevassa voimaantuloasetuksessa, jota ei sellaisenaan ole julkaistu, asetetaan tiettävästi ulkomaisille pankeille 2 vuoden siirtymäkauden (1994-95) ajaksi lisärajoituksia, joiden mukaan ne saisivat toimia vain ns. offshore-pankkeina. Tällöin ne voisivat palvella vain ulkomaisia juridisia ja fyysisiä henkilöitä. Venäläisten yritysten ja organisaatioiden asiakkuus ulkomaisissa pankeissa kävisi mahdottomaksi. Ne ulkomaiset pankit, kuten esim. Moskovassa jo kolme vuotta toiminut International Moscow Bank sekä Pietarissa toimintaansa aloitteleva Credit Lyonnais, jotka ovat jo saaneet keskuspankilta laajemman toimiluvan, joutuvat asetuksen mukaan hakemaan sitä uudelleen. Julkisuudessa on todettu, että ulkomaisia pankeja koskevat rajoitukset saattavat olla ristiriidassa Venäjän sekä ulkomaisia investointeja koskevan lain että joidenkin bilateraalisten investointisuojasopimusten kanssa. Korkeimmassa neuvostossa vaaditaan 2/3 enemmistö lain voimaan saattamiseksi.

Viro sääti tuontimaksun venäläiselle viljalle. Viron hallitus on määrännyt Venäjältä tuotavalle vehnälle ja rukiille 70 % tuontimaksun 19.8. lähtien. Tämä on ensimmäinen määrätietoinen toimenpide, jolla hallitus pyrkii suojaamaan Viron maataloussektoria. Virolaiset maanviljelijät ovat viime aikoina protestoineet voimakkaasti maataloustuella tuotetun venäläisen viljan halpatuontia vastaan. Tähän asti Viro on ollut ainoa Euroopan maa, joka ei ole suojannut maatalousmarkkinoitaan tai maksanut maanviljelijöille tukiaisia.

Länsimaiden osuus Latvian ulkomaankaupasta lisääntynyt. Latvian ulkomaankaupan arvo oli tämän vuoden ensimmäisellä puoliskolla 1.14 mrd. dollaria. Alkuvuoden kauppataase oli 80 milj. dollaria ylijäämäinen. Viime vuoden tärkeimpien kauppakumppaneiden, IVY-maiden osuus Latvian ulkomaankaupasta supistui alkuvuonna huomattavasti. IVY-maiden osuus tuonnista väheni viime vuoden 80 %:sta 49 %:iin ja viennistä 74 %:sta 46 %:iin. Raju pudotus johtuu IVY-maiden heikentyneestä taloudesta ja latvialaisten tuotteiden suhteellisesti korkeasta hinnasta verrattuna IVY-maiden tuotteisiin.

Latvian kauppa länsimaiden kanssa lisääntyi alkuvuonna sen sijaan merkittävästi. Länsimaiden osuus viennistä kohosi viime vuoden vastavan ajankohdan 26 %:sta 48 %:iin. Myös tuonti lännestä on lisääntynyt Latvian talouden kohennuttua. Lännen osuus kokonaistuonnista oli alkuvuonna 36 %, kun se viime vuonna oli 20 %. Venäjä on edelleenkin Latvian tärkein yksittäinen vientikohde 156 milj. dollarin osuudellaan. Muut merkittävimmät kauppakumppanit ovat Hollanti, Ruotsi ja Saksa.

Ukraina korvaa taloudellisia säätelykeinoja hallinnollisilla menetelmillä. Ukrainan hallitus ja keskuspankki ovat sopineet kiinteän karbovantsin ja dollarin välisen vaihtokurssin käyttöönotosta. Kiinteän kurssin mukaan 1 dollari vastaa 5 970 karbovantsia, kun valuuttapörsissä 1 dollarista maksettiin elokuun lopussa 17 000 karbovantsia. Kurssi koskee vain sitä pakollista 50 prosentin osuutta valuuttatuloista, jotka yritysten pitää keskuspankin 12. elokuuta antaman määräyksen mukaan myydä valtiolle. Valuuttaa ei kuitenkaan myydä valuuttamarkkinoilla, vaan se suunnataan suoraan budjettiin. Hallituksen ja keskuspankin tavoitteena on dollari- ja ruplareservien kokoaminen. Ukrainan oman valuutan, grivnan, käyttöönoton odotetaan tapahtuvan vielä tämän vuoden aikana. Ukrainan keskuspankin pyrkimys palata valuuttatulojen hallinnolliseen säätelyyn aiheutti Ukrainan väliaikaisen valuutan, karbovantsin, kurssin jyrkän laskun. Elokuun puolessa välissä paniikki Ukrainan valuuttapörsissä saavutti huippunsa. Ruplasta maksettiin 15 karbovantsia eli kolminkertaisesti viralliseen kurssiin verrattuna.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 36

Uusi puitesopimus ruplavyöhykkeestä. Tiistaina 7. syyskuuta pidetyssä IVY-maiden kokouksessa Venäjä, Valko-Venäjä, Armenia, Kazakstan, Tadžikistan ja Uzbekistan sopivat alustavasti yhteisestä rupla-alueesta. Alustavan sopimuksen mukaan rupla tulee olemaan ainoa maksuväline kyseisten maiden alueella ja ruplien liikkeellelaskusta tulee vastamaan Venäjän keskuspankki. Maiden on määrä myös yhtenäistää budjetti-, luotto-, korko- ja tullipolitiikka.

Venäjän keskuspankki korosti jo kuukausi sitten vanhojen seteleiden poisvetämistä koskeneen keskustelun yhteydessä, että muiden tasavaltojen on tehtävä päätös joko pysyä rupla-alueessa ja mukautua Venäjän rahapolitiikkaan tai siirtyä omien valuuttojen käyttöön. Keskuspankin pääjohtaja Viktor **Geraschenko** toistikin nyt tehdyn puitesopimuksen allekirjoituksen yhteydessä jo aikaisemman keskuspankin kannan, jonka mukaan jokaisen maan pitää puitesopimuksen lisäksi allekirjoittaa kahdenväliset rahapolitiikkaa koskevat sopimukset Venäjän kanssa.

Puitesopimus pitää seuraavaksi vahvistaa kansallisissa parlamentteissa. Tämän jälkeen vuorossa on useita kuukausia kestävä siirtymäjakso, jonka kuluessa maiden tulee sopeuttaa lainsäädäntöään rupla-alueen vaatimusten mukaiseksi ja allekirjoittaa kahdenväliset sopimukset Venäjän kanssa. Seuraava IVY-maiden huippukokous on syyskuun 24. päivänä.

Venäjän inflaatio vauhdittui elokuussa. Kuluttajahinnat nousivat elokuussa 29 %, mikä on nopein kuukausi-inflaatio vuoden 1992 maaliskuun jälkeen. Heinäkuussa inflaatio oli 19 %. Inflaation kiihtyminen elokuussa johtuu pitkälti siitä, että sähkön hinta nostettiin 13 kertaa aikasempaa suuremmaksi. Myös vanhojen ruplaseteleiden poisvetopäätös ja lisääntynyt luototus ovat vauhdittaneet inflaatioita.

Venäjän talousuudistuksen kangertelu jäädyttämässä länsimaisen lisärahoituksen. Läntisten arvioiden mukaan Venäjä ei ole noudattanut sovittua linjaa talousuudistuksessaan eikä sille siten voida myöntää IMF-rahoitusta enää kuluvan vuoden aikana. Myös Maailmanpankki on keskeyttänyt lisäluototusta koskeneet neuvottelut.

Venäjän haparoivan talouspolitiikan pelätään vauhdittavan inflaatiota mm. sovittua suuremman luototuksen ja kasvavan budjettivajeen kautta. Epäluuloa hallituksen talouspolitiikkaa kohtaan lisää se, että varapääministeri **Lobov** on esittänyt nykyisen talouspolitiikan huomattavaa keventämistä ja investointien lisäämistä. Hänen mielestään finanssiministeri **Fjodorovin** tiukka politiikka vähentää tuotantoa ja lisää inflaatiota. Vaikka hallitus pääosin on Fjodorovin politiikan takana, niin parlamentti puolestaan on täysin hallituksen esittämää linjaa vastaan. Näin ristiriitaisessa tilanteessa läntisten rahoittajien on vaikea lähteä tukemaan Venäjän hallituksen politiikkaa lisärahoituksella.

Karjalan tasavallan taloudellinen itsenäisyys laajenee. Venäjän presidentti Boris **Jeltsin** on allekirjoittanut asetuksen Karjalan tasavallan taloudellisen itsenäisyyden lujittamiseksi. Asetuksen mukaan Venäjän hallituksen tulee tukea Karjalan tasavallan viranomaisten tekemiä aloitteita ja ehdotuksia.

Viron keskuspankin entinen johtaja kritisoi kruunun sitomista Saksan markkaan. Svenska Handelsbankenissa työskentelevä pankinjohtaja Bo Kragh, jonka vuoden kestänyt toimikausi Viron keskuspankin apulaispääjohtajana päättyi syyskuussa, sanoo, että Viron kruunun sitominen Saksan markkaan ei välttämättä ollut paras mahdollinen ratkaisu. Kragh kritisoi yhden talouden parametrin - valuuttakurssin - nostamista muita talouden osoittimia tärkeämmäksi. Kragh ei näe lähitulevaisuudessa kruunun vakautta uhkaavia tekijöitä, mutta tilanne riippuu ennen kaikkea maassa noudatettavasta talouspolitiikasta. Kragh toteaa, että Viro on ainoa maa, jossa valuuttakurssi määrätään laissa, ja jossa laki kieltää devalvoinnin. Tämän vuoksi mikä tahansa aloite parlamentille valuuttalain muuttamiseksi käsitettäisiin markkinoilla merkiksi tulevasta devalvaatiosta, ja reaktiot saattaisivat olla arvaamattomat.

Viro aloittaa lokakuussa suuryritysten yksityistämisen kolmannen kierroksen. Kahdella aiemmalla kierroksella viime vuoden syksyllä ja viime keväänä myytävänä oli yhteensä 90 yritystä. Näistä on tähän mennessä myyty 13, ja käsiteltävänä on edelleen useita tarjouksia. Käsitelyä on hidastanut kesän alussa tehty yksityistämiselinten organisatiomuutos, jossa perustettiin uusi valtion virasto yksityistämistä hoitamaan. Kesäkuussa parlamentissa hyväksytty yksityistämislaki on myös osaltaan hidastanut prosessia, sillä lain tulkinnasta on joissakin tapauksissa syntynyt erimielisyyksiä. Yksityistämisvirasto joutui pari päivää sitten peruuttamaan aiemmin tekemänsä päätöksen Rahva Hääl -lehden myynnistä, ja järjestää pian uuden tarjouskilpailun lehdestä.

Työttömyys on vielä vähäistä Liettuassa. Maan virallinen työttömyysaste on pysynyt 1.5 prosentin paikkeilla jo useiden kuukausien ajan. Kaupungeissa työttömyysaste on noin 1 % ja maaseudulla 2.5 %. Viranomaisten mukaan syynä alhaiseen työttömyyteen on, että yrityssektorin rakennemuutokset eivät vielä ole alkaneet eikä konkurssilakia ole ryhdytty toteuttamaan käytännössä. Virossa työttömyysprosentti oli heinäkuussa 2.1, hieman alempi kuin keväällä. Latviassa työttömyys on virallisten tilastojen mukaan Baltian maiden suurinta, heinäkuussa työttömyysaste oli 5.1%.

Puolan talous kasvussa, Unkarissa kasvuun ei päästä vielä kuluvanakaan vuonna. Puolan BKT kasvoi viime vuonna 1 % ja kuluvan vuoden kasvuksi ennakoitaan 3 %. Pitkälti teollisuustuotannon kasvusta johtuva talouden kasvu ei kuitenkaan vielä ole vähentänyt perusongelmia. Vuonna 1993 Puolan budjettivajeen ennustetaan olevan 5 % BKT:sta, työttömyyden 16 % ja inflaation edelleen lähes 40 %. Ulkomaankaupassa ongelmana on viennin lasku ja tuonnin voimakas kasvu. Vuonna 1992 yksityisen sektorin osuus BKT:sta oli 45 % ja osuuden odotetaan nousevan kuluvana vuonna 55 %:iin.

Unkarissa puolestaan BKT:n lasku saattaa edelleen jatkua ja parhaimmillaankin vuonna 1993 päästänee vain laskun pysähtymiseen. Unkarissa ongelmat ovat pitkälti samat kuin Puolassa. Vuonna 1993 budjettivajeen arvellaan olevan 7 % BKT:sta ja työttömyyden jäävän alle 15 %:n. Heinäkuussa Unkarin hallitus sopi IMF:n kanssa uudesta valmiusluottojärjestelystä, mihin liittyen hallitus lupasi nostaa veroja. Veronkorotukset kiihdyttävät hieman laskussa ollutta inflaatiota ja koko vuoden inflaation odotetaan edelleen olevan yli 20 %. Länsi-Euroopan lama on aiheuttanut ongelmia myös Unkarin ulkomaankaupalle, sillä lähes 50 % Unkarin ulkomaankaupasta suuntautuu EY-maihin ja noin 70 % OECD-maihin. Sekä Unkari että Puola ovat pienten devalvaatioiden politiikalla pyrkineet säilyttämään kilpailukykyänsä tässä ilmeisesti kuitenkin onnistumatta. Yksityisten yritysten osuus Unkarin BKT:sta on noin 45-50 % ja ulkomaalaisomisteisten yritysten osuus noin 6 %.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 37

Jegor Gaidar palaa Venäjän hallitukseen ensimmäiseksi varapääministeriksi. Gaidarin tulo hallitukseen vahvistaa uudistajien asemaa hallituksessa. Vanhoilliset ajoivat Gaidarin vt. pääministerin virasta viime joulukuussa. Ristiriitaisista tiedoista huolimatta varapääministeri ja talousministeri Oleg Lobov jää todennäköisesti hallitukseen Gaidarin nimityksestä huolimatta.

Kiista yksityistämisestä jatkuu Venäjällä. Varapääministeri ja talousministeri Oleg Lobov on pyrkinyt muuttamaan varapääministerien Anatoli Tshubaisin ja Boris Fjodorovin ajamaa talousuudistusta ja yksityistämistä. Lobovin mielestä yksityistettävä omaisuus pitäisi myydä eikä lahjoittaa. Lobov lisäisi valtion valvontaa ja rahoitusta teollisuudelle, mitä taas Tshubais ja Fjodorov vastustavat. Lobovin mukaan yksityistämiskuponkien ja valtion omaisuuden arvo tulisi uudelleenarvioida. Omaisuuden uudelleenarviointi kompensoisi heikentyntä ruplaa ja sekä toisi lisärahoitusta budjettiin.

Yksityistämisen eteneminen Venäjällä vuoden 1993 ensimmäisellä vuosipuoliskolla. Venäjän valtioneuvoston mukaan Venäjällä on yksityistetty 72 000 yritystä, joka on 1.5 kertaa enemmän kuin edellisenä vuonna. Parhaiten on edennyt pikkuyksityistäminen: viimeisen puolentoista vuoden aikana on yksityistetty 49 000 yritystä eli 68 % kaikista tänä aikana yksityistetyistä yrityksistä. Pikkuyksityistämisestä on saatu tuloja 43 miljardia ruplaa. Myös suurten yritysten yksityistäminen etenee. Liittovaltion omistuksessa olevista suurista yrityksistä tämän vuoden ensimmäisellä vuosipuoliskolla yksityistettiin 15 %, alueiden omistuksessa olevista 22 %. Yksityistettyjen yritysten kokonaisarvo on 388 miljardia ruplaa.

Venäjän hallitus rahoittaa budjettivajetta myymällä kultaa venäläisille liikepankeille. Venäjän hallitus aikoo myydä kultaa 1 000 miljardin ruplan (1 mrd USD) arvosta saadakseen budjettivajeen rahoitettua. Budjetti on keskeisin kiistakymys Venäjän presidentin Boris Jeltsinin ja parlamentin välillä. Parlamentti olisi valmis lisäämään vajetta huomattavasti ja on hylännyt Jeltsinin hyväksymän budjetin.

Venäjän käyttää ulkomaisen velan hoitoon tänä vuonna 2.5-3.5 miljardia dollaria. Venäjän korkeimman talousneuvoston mukaan tämän ylittäminen on epätodennäköistä, sillä federaation valuuttatulot ovat korkeintaan 500-800 miljoonaa dollaria kuukaudessa. Venäjä pystyy käyttämään ulkomaisen velan maksuun korkeintaan 35 % valuuttareservin tuloista.

Väestö vähenee ja tuotanto laskee Karjalassa. Vuonna 1992 Karjalan tasavallan asukasluku oli 800 200. Karjalan teollisuustuotanto supistui viime vuonna noin 17 % vuoteen 1991 verrattuna. Tämän vuoden ensimmäisellä puoliskolla teollisuustuotannon lasku on jatkunut. Lasku on kuitenkin hidastunut viime kuukausien aikana. Yksityistäminen on edennyt ripeästi ja valtionyhtiöitä on jäljellä enää vähän, lähinnä sotateollisen kompleksin yrityksiä. Yksityisiä yrityksiä on jo tuhansia ja noin 200:ssa on mukana ulkomaista pääomaa.

Viro, Latvia ja Liettua solmivat vapaakauppasopimuksen. Baltian pääministerit - Viron Mart Laar, Latvian Valdis Birkavs ja Liettuan Adolfas Slezevicius allekirjoittivat sopimuksen maanantaina 13.9. Baltian maiden välisen vapaakauppa-alueen tarkoituksena on poistaa tullit ja kaupan esteet maiden keskinäisestä kaupasta.

Baltian maiden pääministerien mukaan vapaakauppa-alue on väli-tappi kohti Euroopan yhteisön EY:n täysjäsenyyttä. Viro, Latvia ja Liettua pyrkivät vielä ennen täysjäsenyyden saavuttamista solmimaan vapaakauppasopimuksen EY:n kanssa.

Latvian rupla poistuu kokonaan käytöstä. Latvian keskuspankin ilmoituksen mukaan Latvian ruplaa ei enää käytetä laillisena maksuvälineenä 18. lokakuuta alkaen. Keskuspankki aikoo kuitenkin jatkaa rupli-en vaihtamista lateiksi myös tämän päivämäärän jälkeen. Kaikkien muidenkin pankkien on keskuspankin ohjeen mukaisesti vaihdettava ruplia lateiksi ilman rajoitusta sekä fyysisille että oikeushenkilöille.

Latvian kansallista rahaa lateja alettiin laskea liikkeelle väliaikaisen Latvian ruplan rinnalle 5.3.93, mistä lähtien kierrossa on ollut molempia rahoja. Kesäkuussa Latvian ruplia alettiin vähitellen vetää pois kierrosta.

Latvian verouudistus IMF-lainan edellytyksenä. Kansainvälinen valuuttarahasto IMF vaatii Latviaa nostamaan liikevaihtoveroa 12 prosentista 18 prosenttiin ennenkuin neuvotteluihin seuraavasta lainaerästä ryhdytään. Latvian pääministeri Valdis Birkavs sopi tällä viikolla IMF:n edustajan kanssa lainaa koskevien neuvottelujen lykkäämisestä. IMF kannattaa liikevaihtoveron korotusta, mutta painottaa, ettei uudistus kuitenkaan tuo valtion budjettiin niin paljon tuloja kuin Latvian finanssi-ministeriön asiantuntijat ovat arvioineet. IMF:n edustajat eivät myöskään kannata Latvian hallituksen suunnitelmia myöntää tukiaisia maatalous-sektorille, sillä se kasvattaisi IMF:n mukaan budjettivajetta 1.1 milj. latin kuukausivauhtia.

Elokuun inflaatiolukemat Baltian maissa. Viron inflaatio hidastui elokuussa hintojen noustessa vain 0.7 % edellisestä kuukaudesta. Keski-määräinen kuukausittainen inflaatiiovauhti on ollut tänä vuonna noin 2.5 %. **Latviassa**, missä toukokuussa päästiin ensimmäistä kertaa negatiivi-siin inflaatiolukuihin, hinnat laskivat elokuussa 1.7 %. **Liettuassa** in-flaatio hidastui elokuussa, jolloin saavutettiin vuoden alhaisin inflaatiolu-ku 0.9 %. Heinäkuussa hinnat nousivat 2.9 % edellisestä kuukaudesta.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 38

Presidentti Jeltsin lakkautti Venäjän lainsäädäntöelimet ja määräsi uudet parlamentti- ja presidentinvaalit. Tiistaina 21. syyskuuta 1993 presidentti Jeltsin ilmoitti lakkauttavansa presidentin asetuksella Venäjän korkeimmat lainsäädäntöelimet kansanedustajien kongressin ja korkeimman neuvoston eli parlamentin. Samalla hän ilmoitti, että vielä valmisteilla olevan uuden perustuslain mukaiset kaksikamarisen parlamentin vaalit järjestetään 11. ja 12. joulukuuta 1993. Jeltsinin päätös lakkauttaa kansanedustuslaitokset on selkeästi perustuslain vastainen, minkä hän myös itse toi esille ilmoittaessaan kansanedustuslaitosten lakkauttamisesta.

Jeltsinin päätöstä edelsi maan ajautuminen lähes täydelliseen poliittiseen umpikujaan: parlamentti ja hallitus eivät päässeet budjetista ja yksityistämisohjelman jatkosta sopuun, presidentti ja hallitus antoivat toistensa ohi ristiriitaisia määräyksiä ja korruptiosyytöksiä esitettiin puolin ja toisin. Elokuussa hinnat nousivat 30 %. Talouspoliittinen tilanne oli niin sekava, että Kansainvälinen valuuttarahasto keskeytti Venäjän rahoituksen.

Kansanedustuslaitoksen hajoittamisen ja uusista parlamenttivaaleista ilmoittamisen jälkeen Jeltsin ilmoitti torstaina 23. syyskuuta, että uudet presidentinvaalit järjestään 12. kesäkuuta 1994. Tämä toimenpide rauhoittanee poliittista tilannetta edelleen ja vahvistanee käsityksiä siitä, että Jeltsinin ei pyri yksinvaltaan ja että hän on toiminut vain pakon edessä poliittisen umpikujan laukaistakseen.

Kansanedustuslaitoksen lakkauttamisen yhteydessä Jeltsin samalla käytännössä lakkautti myös vanhan perustuslain, josta parlamentin käsissä tosin oli jo muodostunut päivänpolitiikan väline (perustuslakiin oli tiettävästi tehty jo yli 300 muutosta). Koska uutta perustuslakia ei vielä ole hyväksytty, aiheuttaa tämä parlamenttivaaleja edeltävällä siirtymäkaudella mm. parlamenttivaalien järjestämiseen ja perustuslain mahdolliseen hyväksymiseen liittyviä ongelmia. Muita vaaleja edeltäviä ongelmia ovat mm. vaalien käytännön järjestäminen, puoluekentän järjestäytyminen ja hallituksen talouspolitiikka vaalien alla.

Jeltsin nimitti Oleg Lobovin Venäjän Turvallisuusneuvoston sihteeriksi. Lobov toimi aikaisemmin talousministerinä ja Ministerineuvoston ensimmäisenä varapuheenjohtajana.

Ruplan arvo laskee jyrkästi. Rupla saavutti alhaisimman arvonsa torstaina 23.9.93. Ruplan kurssiksi noteerattiin 1299 ruplaa dollarilta. Venäjän keskuspankki nosti diskonttokorkoaan 170 prosentista 180 prosenttiin ruplan suojelemiseksi.

Venäjä ja Valko-Venäjä sopivat yhteisestä ruplajärjestelmästä. Sopimuksen mukaan osapuolet luovat vuoden 1994 loppuun mennessä yhtenäisen rahajärjestelmän Venäjän ruplan pohjalta. Siihen saakka Valko-Venäjä voi käyttää sekä ruplia että omia ns. maksulippuja. Valko-Venäjä ja Venäjä luovat yhteisen kulta- ja valuuttareservin, yhteisen tullivyyhykkeen sekä noudattavat samanlaista budjetti-, vero- ja rahapolitiikka. Sopimuksen mukaan Valko-Venäjän pitää sopia luottoemissiosta Venäjän keskuspankin kanssa. Sopimus on ensimmäinen kahdenkeskinen sopimus, joka liittyy kuuden muun tasavallan johtajien allekirjoittamaan puitesopimukseen uudentyyppisestä ruplavyöhykkeestä.

Ukrainan syvä poliittinen ja taloudellinen kriisi. Ukrainan hallitus ei ole lähtenyt nopean talousuudistuksen tielle välttääkseen Venäjän kaltaiset laskut tuotannossa ja elintasossa. Tuotannon laskun estämiseksi hallitus on myöntänyt maataloudelle ja teollisuudelle runsaasti halpakorkoisia luottoja. Näillä toimilla ei kuitenkaan ole pystytty estämään tuotannon laskua, vaan tuotanto on laskenut

jopa enemmän kuin Venäjällä. Laajamittainen luototus on kasvattanut budjettivajetta, joka on rahoitettu seteleitä painamalla. Tämän seurauksena inflaatio on kiihtynyt ja oli elokuussa 50 % eli hyperinflaatiokynnys on saavutettu. Inflaation seurauksena Ukrainan väliaikaisen valuutan, karbovantsin, arvo on heikentynyt rajusti. Ukraina on myös pahassa maksutasekriisissä, jota pahentaa Venäjän päätös siirtyä maailmanmarkkinahintoihin öljyn ja kaasun viennissä. Myös yksityistäminen on edennyt hitaasti.

Ukrainan poliittisista ryhmittymistä nationalistit ovat pyrkineet säilyttämään maansa itsenäisyyden liittoumalla entisten, vielä vallassa olevien kommunistien kanssa. Vanhoilliset ovat estäneet uudistukset ja ovat suostutelleet hallituksen painamaan lisää rahaa välttääkseen vararikon partaalla olevien tehtaiden konkurssit. Erityisesti nationalistit vastustavat Venäjälle tehtyjä myönnytyksiä, kuten Venäjän ja Ukrainan johtajien sopimusta Mustameren laivaston siirtämisestä kokonaan Venäjän alaisuuteen. Mustameren laivaston ja ydinaseiden myynnillä Venäjälle, Ukraina pystyisi maksamaan öljyn tuonnin Venäjältä. Lisäksi nationalistit vastustavat talousliiton luomista Venäjän kanssa.

Ukrainan taloudelliset uudistukset ovat juuttuneet poliittisiin kiistoihin presidentin, pääministerin ja parlamentin välillä. Ukrainan parlamentti myönsi 21. syyskuuta eron pääministeri Leonid **Kutshma**lle ja tämän hallitukselle. Kutshma pyysi eroa, koska parlamentti jatkuvasti jarrutti talousuudistuksia. Presidentti Leonid **Kravtshuk** nimitti virkaatekeväksi pääministeriksi entisen varapääministerin Jefim **Zvjagilskin**, joka kannattaa valtionohjaamaa taloutta.

Ukrainan tilanne on huolestuttava, koska sillä on hallussaan ydinaseita. Sekasortoinen tilanne vaarantaa myös Venäjän ja Ukrainan välisiä suhteita. Se uhkaa myös Ukrainan yhtenäisyyttä, ottaen huomioon maan väestön ja teollisuuden alueittaisen jakautumisen.

Liettuan parlamentti nimitti Juozas Sinkeviciusin keskuspankin väliaikaiseksi pääjohtajaksi. Keskuspankin varapääjohtajana tähän asti toiminut **Sinkevicius** korvaa aiemmin tässä kuussa virantoimituksesta pidätetyn pääjohtaja Romualdas **Visokaviciusin**. **Visokavicius**in epäillään käyttäneen virka-asemaansa väärin valtuuttamalla yksityisen Litimpex-pankin välittämään 20 milj. litin lainan maataloussektorille. **Visokavicius** on itse Litimpexin perustaja ja entinen johtaja. Liettuan talouspoliisin mukaan maatalouslaina olisi pitänyt myöntää valtion Maatalouspankin kautta.

Mikäli Liettuan syyttäjänvirasto toteaa syytökset virka-aseman väärinkäytöstä kuitenkin aiheettomiksi, **Visokavicius** palaa välittömästi takaisin keskuspankin johtoon.

Vasemmistolle murskavoitto Puolan parlamenttivaaleissa. Entisten kommunistien muodostama demokraattisen vasemmiston liitto SLD sai yli kolmanneksen parlamentin alahuoneen sejmin 460 paikasta. Toiseksi suurimmaksi puolueeksi nousi maanviljelijöiden puolue PSL. Sekä SLD että PSL vaativat korjauksia neljä vuotta jatkuneeseen talousuudistukseen. Vaalien suurin häviö oli oikeisto: enemmistö porvallisista ja katolisista ryhmistä putosi sejmistä kokonaan. Hallituksesta putosivat myös Hanna **Suchockan** hallitukseen kuuluneet liberaalit sekä katolinen kansalliskristullisten puolue ZChN. Kolmanneksi eniten ääniä keräsi nopeaa markkinatalousuudistuksia tukeva, Tadeusz **Mazowieckin** johtama demokraattinen unioni. Vasemmistoliiton johdon mukaan markkinatalousuudistukset eivät ole vaarassa. SLD haluaa vain korjata uudistusten suuntaa ja hidastaa vauhtia. Vasemmistoliitto kannattaa demokratiaa ja yksityistämistä. Äänestysprosentti vaaleissa oli 51.5 %.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 39

Venäjän poliittiseen kriisiin ei ole saatu ratkaisua. Pitkin viikkoa eri puolilla maata on käyty neuvotteluja parlamentin hajoittamista ja uusien vaalien järjestämistä koskevan kiistan ratkaisemiseksi. Kiistan osapuolet ovat olleet haluttomia taipumaan kompromisseihin. Perustuslakituomioistuimien ehdotti ns. nollaratkaisua, jonka mukaan sekä parlamentti- että presidentinvaalit pidettäisiin samanaikaisesti joulukuussa ja molemmat osapuolet peruuttisivat kaikki päätöksensä syyskuun 21. päivästä alkaen. Myös tasavallat kannattivat samanaikaisia vaaleja. Sekä presidentti **Jeltsin** että lakkautetun parlamentin puhemies Ruslan **Hasbulatov** hylkäsivät välitysehdotuksen. Torstaina Moskovaan kokoontunut alueneuvostojen kokous vaati Jeltsiniä peruuttamaan omat asetuksensa. Alueneuvostojen edustajat pyrkivät ottamaan vaalialoitteen omiin käsiinsä ja mahdollisesti ohittamaan Jeltsinin ajaman federaationeuvoston. Samana päivänä kiistan molemmat osapuolet hyväksyivät Venäjän ortodoksisen kirkon patriarkan **Aleksi II:n** välitystarjouksen. Lokakuun 1. päivänä presidentti Boris Jeltsinin sekä parlamentin edustajat hyväksyivät sopimuksen osittaisesta Valkoisen talon piirityksen lopettamisesta, jonka parlamentti kuitenkin hylkäsi heti.

Tilanteen sekavuuden seurauksena tasavallat, alueet ja piirit ovat alkaneet korostaa omaa asemaansa suhteessa Moskovaan.

Muutoksia Venäjän hallituksen kokoonpanossa. Venäjän presidentti Boris **Jeltsin** on nimittänyt uudeksi turvallisuusministeriksi Nikolai **Golushkon**, joka on entinen varaturvallisuusministeri ja Ukrainan KGB-johtaja. Uudeksi ulkomaankauppaministeriksi on nimitetty Oleg **Davidov**, joka kuitenkin kieltäytyi ottamasta virkaa vastaan. Entinen ulkomaankauppaministeri Sergei **Glazjev** erosi vastalauseena Jeltsinin päätökselle hajoittaa parlamentti ja järjestää uudet vaalit. Korruptiosyytteiden vuoksi väliaikaisesti erotettu 1. varapääministeri Vladimir **Shumeiko** on vapautettu syytteistä ja hän on palannut entiseen virkaansa.

Periaatesopimus IVY:n uudesta talousliitosta. 10 entisen neuvostotasavallan johtajat sopivat syyskuun 24. päivänä uuden talousliiton muodostamisesta. Sopimuksen mukaan tasavallat poistavat niiden väliset tullimaksut sekä muut kaupan esteet. Sopimuksen avulla pyritään rohkaisemaan yhteisyritysten perustamista luomalla kunkin tasavallan yrityksille yhtäläinen oikeudellinen asema. Lisäksi luodaan rahaliitto tai monivaluuttainen clearing-systeemi, jota johtaa valtioiden välinen pankki. Rupla-alueeseen kuuluvien maiden raha- ja finanssipolitiikkaa ohjaa Venäjä. Kuusi entistä neuvostotasavaltaa sopivat syyskuun alussa uuden rupla-alueen muodostamisesta.

Ukraina tulee talousliittoon mukaan liitännäisjäsenenä. Turkemenistan jätti omalta osaltaan keskeiset pykälät hyväksymättä. Azerbaidzhan liittyi takaisin IVY:ön sekä allekirjoitti sopimuksen talousliitosta.

Kazakstan ja Venäjä sopivat yhteisestä ruplajärjestelmästä. Sopimus on viimeinen kahdenkeskisistä sopimuksista, jotka liittyvät kuuden entisen neuvostotasavallan 7. syyskuuta allekirjoittamaan puitesopimukseen uudesta ruplavyöhykkeestä. Aikaisemmin samanlaisen sopimuksen ovat allekirjoittaneet Valko-Venäjä, Armenia, Tadžikistan ja Uzbekistan.

Viron ja Latvian talousuudistukset saavat Maailmanpankilta hyvän arvosanan. Maailmanpankki pitää Viron uudistuksia hyvänä esimerkkinä muille Baltian tasavalloille ja antaa kiitosta erityisesti Viron uudistetulle raha- ja veropolitiikalle, jota Maailmanpankin mukaan voitaisiin soveltaa myös Latviassa ja Liettuassa.

Latvia on puolestaan Maailmanpankin mukaan onnistunut hyvin inflaatiolukujen hillitsemisessä. Jotta maan talous kehittyisi jatkossa mahdollisimman suotuisasti, Maailmanpankki kehottaa Latviaa keskittymään talouden rakennemuutokseen, nopeuttamaan yksityistämistä, parantamaan pankkijärjestelmää sekä vähentämään tuontitariffeja.

Latvian talousministeri Ojars **Kehrisin** mukaan budjetin tasapainottamiseksi Latviassa pitäisi ottaa käyttöön 18 % liikevaihtovero, kuten Virossa tehtiin noin vuosi sitten hyvällä menestyksellä.

Varjotalouden osuus Viron BKT:sta arvioiden mukaan 12.5 prosenttia. Viron tilastoviranomaiset ovat ensimmäistä kertaa julkistaneet arvionsa maan varjotalouden suuruudesta; vuonna 1992 sen arvioitiin olevan 1.87 mrd kruunua eli n. 12.5 % maan bruttokansantuotteesta. Viranomaisten mukaan varmuudella on pystytty tilastoimaan nyt julkistettu summa, mutta todellisuudessa varjotalouden suuruus saattaa olla jopa kaksinkertainen. Eniten "pimeää" rahaa arvioidaan liittyvän mm. laittomaan metallikauppaan (n. 400 milj. kruunua) ja ilmoittamattomiin tuloihin ulkomailta (n. 690 milj. kruunua).

Viron ulkomainen velka vuoden 1993 ensimmäisellä puoliskolla. Virolla oli maan finanssiministeriön ilmoituksen mukaan alkuvuonna ulkomaista velkaa yhteensä n. 160 milj. dollaria. Ulkomaisia lainoja Viro on saanut lähinnä talousuudistuksen edistämiseen, maataloussektorin kehittämiseen ja valtion maksutaseen tukemiseen. Suurimpia luotonantajia Virolle ovat olleet mm. Euroopan jälleenrakennus- ja kehitys pankki (73.5 milj. dollaria), Maailmanpankki (30 milj. dollaria) ja Euroopan yhteisö EY (40 milj. ecua).

Moldovassa käyttöön uusi rahayksikkö. Syyskuun 20. päivänä otettiin käyttöön kuponki, jonka nimellisarvo on 5 leitä. Uuden kupongin arvo on 5 000 ruplaa. Kuponki otetaan käyttöön käteisvarojen vähyden vuoksi ja sitä pidetään ensimmäisenä askeleena kohti omaa valuutaa, leitä. Lei on tarkoitus ottaa käyttöön tämän vuoden loppuun mennessä.

Unkarin ja EFTA:n välinen sopimus vapaakaupasta astuu voimaan lokakuun 1. päivänä. Sopimuksen piiriin kuuluu 15 prosenttia Unkarin viennistä sekä 21 prosenttia tuonnista. Sopimus luo käytännössä vapaakauppa-alueen Unkarin teollisuusviennille.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 40

Valtataistelu Moskovassa kulminoitui väkivaltaisiin yhteenottoihin. Neuvotteluyrityksistä huolimatta rauhanomaiseen ratkaisuun ei päästy parlamentin ja presidentti **Jeltsinin** välisessä valtakiistassa. Lokakuun 3. päivänä parlamentin kannattajat valtasivat Moskovan kaupunginjohtajan viraston. Tulitaistelut alkoivat, kun kapinalliset yrittivät vallata Ostankinon televisiokeskuksen. Lokakuun 4. päivän aamuna presidentti Jeltsin määräsi kaupunkiin saapuneet joukot aloittamaan iskun Valkoista talon vastaan. Hallituksen joukot pakottivat kapinalliset antautumaan iltapäivällä. Sekä entinen varapresidentti **Aleksandr Rutsko**i että lakkautetun parlamentin puhemies **Ruslan Hasbulatov** pidätettiin. Jeltsin määräsi Moskovaan poikkeustilan sekä yöllisen ulkonaliikku-miskiellon.

Jeltsin antoi myös määräyksiä, jotka takaavat järjestyksen tiukentamisen. Jeltsin kielsi kaikkien Valkoisen talon kapinaan osallistuneiden järjestöjen ja puolueiden toiminnan sekä lakkautti niiden julkaisut poikkeustila-asetuksen nojalla. Jeltsin julisti myös lehdistösensuurin, joka lopetettiin myöhemmin samalla viikolla. Venäjän keskuspankille annettiin määräys keskeyttää kaikkien parlamenttia tukeneiden järjestöjen pankkitoiminta.

Kapinan kukistaminen johti myös lukuisiin erottamisiin. Jeltsin hyväksyi Moskovan pormestarin **Juri Luzhkovin** päätöksen hajottaa kaupungin neuvostot. Jeltsin erotti myös yleisen syyttäjän **Valentin Stepankovin**, jonka tilalle hän nimitti **Aleksei Kazannikin**. Myöhemmin samalla viikolla Jeltsin lakkautti Venäjän perustuslakituomioistuimen, siihen saakka kunnes maahan saadaan uusi perustuslaki. Jeltsinin mukaan perustuslakituomioistuimen oli tukenut parlamenttia valtataistelun aikana. Perustuslakituomioistuimen puheenjohtaja **Valeri Zorkin** joutui aiemmin eroamaan presidentin painostuksesta. **Aleksandr Rutsko**in erottamisen jälkeen annettiin asetus, jonka mukaan pääministeri toimii varapresidenttinä.

Jeltsin vahvisti, että parlamenttivaalit pidetään joulukuun 12.päivänä. Jeltsinin mukaan samanaikaisesti pidetään mahdollisesti paikallisvaltuustojen vaalit, koska enemmistö paikallista neuvostoista oli tukenut Venäjän parlamenttia. Aiemmin Jeltsin erotti **Novosibirskin** maaherran, **Siperian** tasavaltaa puuhanneen **Vitali Muhan** sekä **Amurin** maaherran **A. Suratin**.

Lokakuun 5. päiväksi suunniteltu uuden federaationeuvoston kokous peruutettiin. Federaationeuvostosta on tarkoitus tehdä väliaikainen, lakiasäätävä elin, joka hoitaa ennenkaikkea vaalilait monipuoluejärjestelmän edellyttämään muotoon.

Ruplan arvo pysynyt vakaana Moskovan valtataistelusta huolimatta. Lokakuun 7. päivänä yhdestä dollarista maksettiin 1189 ruplaa Moskovan valuuttahuutokaupassa. Ruplan arvo heikkeni 20 prosenttia heti sen jälkeen kun presidentti Jeltsin hajotti parlamentin syyskuun 21. päivänä, mutta on sen jälkeen pysynyt suhteellisen vakaana.

Venäjän Säästöpankki nosti talletuskorkojaan. Korot nousivat lokakuun alusta keskimäärin 30 %. Erilaisten talletustilien vuotuiset korot ovat nyt 120-190 %. Säästöpankki pyrkii jatkossa nostamaan talletuskorkonsa inflaatiiovauhtia suuremmiksi ja laajentamaan merkittävästi palveluvalikoimaansa saadakseen lisää asiakkaita. Yksityishenkilöiden lisäksi pankin tarkoituksena on houkuttaa yritysasiakkaita. Säästöpankki on yhä Venäjän suurin pankki, jonka pääosakkaana on Venäjän keskuspankki. Venäjän Säästöpankin osuus talletuksista on 70 prosenttia.

Rahapolitiikassa joitakin viitteitä aikaisemmin sovitulle nykyistä kurinalaisemmalle kurssille palaamisesta. Syyskuun lopussa hallitus päätti, että kaikista keskuspankin myöntämistä luotoista tuli maksaa voimassa olevan keskuspankkikoron mukainen korko. Keskuspankki oli puolestaan vähän aikaisemmin ilmoittanut nostavansa keskuspankkikorkoa 10 %:lla 180 %:iin, joka edelleen on kuitenkin alle markkinakorkojen. Lisäksi lokakuun alussa ilmoitettiin, että vuoden 1994 alusta alkaen käteismaksuihin perustuva valuuttakauppa tullaan kieltämään, mikä käytännössä tarkoittaa valuuttamyymälöiden kieltämistä. Maan sisäisen valuuttakaupan kieltämisestä on useita aikaisempia suunnitelmia ja päätöksiä.

IVY-maiden rahajärjestelmien yhtenäistämiseksi perustetaan komissio. Sopimukseen komission perustamisesta ovat päässeet ainakin Venäjä, Valko-Venäjä, Kazahstan, Uzbekistan, Tadžikistan ja Armenia. Komission tehtävänä on mm. yhtenäistää ko. maiden pankkisäädökset. Venäjän keskuspankki huolehtii yhtenäisen pankkijärjestelmän vakauttamisesta.

Virossa käsiteltiin vuoden 1994 yksityistämishjelmaa. Maan hallitus päätti tiistaisessa kokouksessaan lähettää Yksityistämisviraston laatiman ohjelmaluonnoksen edelleen eri ministeriöille lausuntoja varten. Luonnoksessa määritellään yksityistämisen prioriteetit ensi vuodeksi sekä se, missä määrin Virossa ryhdytään käyttämään yksityistämiskupongeja. Ohjelman päätavoitteena on saattaa päätökseen kaupan ja palveluiden aloilla toimivien yritysten yksityistäminen sekä myydä elintarvikkeita tuottavat ja kaikkein heikoimmat tulevaisuudennäkymät omaavat yritykset. Lisäksi ohjelma pyrkii nopeuttamaan sellaisten yritysten yksityistämistä, joille on jo tiedossa potentiaalisia investoijia.

Yksityistämisviraston mukaan Virossa suunnitellaan yksityistämiskuponkien jakamista kaikille maassa vakinaisesti asuville henkilöille. Toimenpiteellä halutaan tarjota Viron väestölle mahdollisuus hankkia yksityistettävien yritysten osakkeita. Yksityistämisvirasto aikoo myydä kupongeilla ensi vuoden aikana noin 20 % yksityistettävien yritysten osakkeista. Yksityistämiskupongeja tullaan jakamaan väestölle työssäolovuosien mukaan sekä korvauksena neuvostovallan aikana takavarikoidusta omaisuudesta. Yksityistämisvirasto on lisäksi ilmoittanut, että tästä lähtien tietty osa yksityistettävien yritysten osakkeista laitetaan syrjään myöhempää kuponkimyyntiä varten.

Liettuassa ratkotaan energihuollon ongelmia. Liettuan parlamentti on hyväksynyt hallituksen suunnitelman ottaa 30 milj. dollarin laina saksalaiselta liikepankilta ydinpolttoainevelan maksuun. Venäläisen ydinpolttoaineen toimitukset Ignalinan ydinvoimalaan, joka on Liettuan tärkein sähkön tuottaja, oli uhattu katkaista lokakuun alusta lähtien, ellei velkaa hoidettaisi. Päätös länsimaisen lainan otosta ei ollut kuitenkaan yksimielinen, sillä sitä vastustettiin mm. parlamentin budjetti- ja rahoituskomiteassa. Myönteinen päätös syntyi pääministeri Adolfas Slezeviciusin myötävaikutuksella. Hänen mielestään Liettuan ei kannata kieltäytyä ulkomaisten liikepankkien lainatarjouksista, sillä ne ovat osoitus kasvavasta luottamuksesta Liettuaa kohtaan. Maan energiaviranomaiset olivat lisäksi arvioineet, että sopimus ydinpolttoaineen uuden toimittajan kanssa olisi tullut maksamaan n. 300 milj. dollaria.

Liettuan hallitus on luvannut taata tulevana talvena lämpimän veden jakelun ja nostaa asuinhuoneistojen keskilämpötilan 13 asteesta 15 asteeseen. Lämmönjakelun parantaminen on mahdollista, sillä Liettua on hankkinut halvempaa polttoainetta uusilta toimittajilta ja Euroopan Yhteisö EY on tätä nimenomaista tarkoitusta varten myöntänyt Liettualle lainan. Tällä hetkellä Liettuassa on kerätty varastoihin jo 80 % talven koko energiatarpeesta.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 41

Venäjän uuden liittoparlamentin molemmat kamarit valitaan joulukuussa. Alakamari eli valtakunnan duuma, joka koostuu 450 jäsenestä, valitaan suorilla vaaleilla. Yläkamari eli liittoneuvosto koostuu federaation eri alueiden ja tasavaltojen johtajista. Liittoneuvostoon valitaan kaksi edustajaa kultakin Venäjän 88 alueelta ja tasavallasta. Uusi liittoparlamentti korvaa vanhan parlamentin, joka koostui Kansanedustajien kongressista ja Korkeimmasta Neuvostosta.

Venäjän oikeusministeriön mukaan 91 järjestöllä on oikeus asettaa ehdokkaita joulukuun parlamenttivaaleihin. Myös kahdelle kommunistijärjestölle myönnettiin oikeus osallistua vaaleihin. Nämä ovat entisen kansanedustajan Sergei Baburinin johtama Venäjän yleiskansallinen liitto sekä Oleg Sheninin johtama Kommunistinen liitto.

Venäjällä pidetään myös ennen aikaiset aluevaalit. Jeltsinin ja parlamentin välisen valtataistelun jälkeen Jeltsin kehoitti alueparlamentteja hajottamaan itsensä ja suostumaan uusiin vaaleihin. Vanhojen neuvostomallisten alueparlamenttien sijaan perustetaan uudet elimet. Tasavaltoja lukuunottamatta alueiden hallinnolliset johtajat nimittää presidentti.

Jeltsin pidensi viikolla Moskovassa voimassa olevaa poikkeustilaa. Poikkeustila kestää lokakuun 18. päivään saakka. Poikkeustilan turvin kuudentoista poliittisen ryhmän ja kolmentoista lehden toiminta on keskeytetty. Lokakuun 14. päivänä Venäjän lehdistöministeriö lakkautti 15 opposition sanomalehteä ja Pietarin television ohjelman "600 päivää" kokonaan sekä erotti kahden lehden päätoimittajat.

Monet Venäjän valtioelimet ovat tällä hetkellä täysin lamassa. Lakkautetun parlamentin korvikkeen, aluejohtajista koostuvan federaatio- eli liittoneuvoston toiminta on lakkautettu. Aikaisemmin Jeltsin lopetti perustuslakituomioistuimen toiminnan siihen saakka kunnes maahan saadaan uusi perustuslaki. Lainsäädäntö korvataan tällä hetkellä presidentin asetuksilla. Parlamenttivaalien yhteydessä järjestetään mahdollisesti kansanäänestys uudesta perustuslaista.

Oleg Davidov on nimitetty uudeksi ulkomaantalousministeriksi. Davidov on entinen 1. ulkomaantalouden varaministeri.

Venäjän velkojen uudelleenjärjestely. Venäjän ulkomaansuhteista vastaavan varapääministerin Aleksandr Shohinin mukaan Venäjä ja länsimaisista velkojapankeista koostuva Lontoon klubi saattavat päästä sopimukseen Venäjän velkojen uudelleenjärjestelystä parin viikon sisällä. Sopimus korvaisi edellisen sopimuksen, jonka mukaan velkoja on lykätty 90 päivää kerrallaan. Venäjä on tänä vuonna varannut 500 miljoonaa dollaria Lontoon klubin velkojen lyhennykseen. Ne on tarkoitus maksaa kolmessa 166 miljoonan dollarin erässä. Venäjä on velkaa liikepankeille yhteensä noin 37,5 miljardia dollaria, sisältäen tämän vuoden 1,5 miljardin dollarin velan. Shohinin mukaan Venäjä pystyy vuonna 1994 maksamaan lainanhoitokuluja 2,5 miljardia dollaria.

Venäjä on aikaisemmin sopinut velkojen uudelleenjärjestelystä länsimaiden hallitusten edustajien muodostaman Pariisin klubin kanssa. Uudelleenjärjestely koskee noin 15 miljardia 37 miljardin dollarin velasta. Venäjän kokonaisvelka on noin 80 miljardia dollaria.

Venäjän keskuspankilta uusi korotus diskonttokorkoon. Keskuspankki nostaa diskonttokorkoa 180 prosentista 210 prosenttiin lokakuun 15. päivänä. Edellisen kerran diskonttokorkoa nostettiin syyskuun puolenvälin jälkeen 170 prosentista 180 prosenttiin.

Venäjä pyrkii houkuttelemaan lisää ulkomaisia investointeja presidentti Jeltsinin antamalla asetuksella. Asetuksella mm. kumotaan hallituksen ja

paikallistason säädösten voimassaolo ulkomaisten sijoitusten osalta, mikäli säädökset ovat epäedullisia ulkomaisille sijoittajille. Kyseisten yritysten toimintaa voidaan säädellä vain Venäjän lakien ja presidentin asetusten perusteella. Lisäksi mahdolliset uudet ulkomaisia investointeja rajoittavat säädökset eivät kolmeen vuoteen koske niitä yrityksiä, jotka säädösten hyväksymishetkellä olivat toiminnassa.

Asetuksessa luetellaan lisäksi muita hallituksen valmisteltaviksi annettuja muutosesityksiä. Odotettavissa on muutoksia lakeihin ulkomaisista investoinneista, vapaatalousalueista ja konsessioista. Ulkomaisten investointien verotusta pyritään helpottamaan ja takaamaan ulkomaisille sijoittajille paremmat mahdollisuudet osallistua yksityistämiseen.

Käteismaksuihin perustuva valuuttakauppa kielletään vuoden 1994 alusta Venäjällä. Keskuspankki pyrkii näin vahvistamaan ruplaa ja rajoittamaan ulkomaisen valuutan käyttöä maksuissa. Uudella määräyksellä ei rajoiteta muuta kuin valuutalla käytävää käteiskauppaa - se ei siis koske esim. luottokorttikauppaa, valuutan ostamista tai tallettamista. Moskovassa on 860 yritystä, joilla on valuuttamääräiseen myyntiin oikeuttava lisenssi. Näistä vajaassa 80 %:ssa harjoitetaan valuuttakauppaa käteisellä.

Georgia liittyy IVY:öön. Sisällissodan runtelema maa kieltäytyi liittymästä IVY:öön joulukuussa 1991. Georgian silloinen johtaja Zviad Gamsahurdia syytti Moskovaa yrityksestä alistaa Georgia valtaansa. Gamsahurdia syrjäytettiin tammikuussa 1992. Seuraajaksi valittiin Neuvostoliiton entinen ulkoministeri Eduard Shevardnadze.

Ulkomaisia investointeja virtaa Liettuaan. Talousministeriön julkistamien tilastojen mukaan Liettuassa on lokakuun alkuun mennessä rekisteröity noin 2300 yhteisyritystä ja yli 600 ulkomaista yritystä vuoden 1987 alusta lähtien. Osittain tai kokonaan ulkomaisessa omistuksessa olevien yritysten yhteenlaskettu pääoma on runsaat 110 milj. dollaria, josta ulkomaisten investointien osuus on 55 %. Pelkästään kuluvan vuoden aikana Liettuaan on perustettu lähes 600 yhteisyritystä ja runsaat 200 ulkomaista yritystä, joihin tehtyjen ulkomaisten investointien arvo on yhteensä yli 50 milj. dollaria.

Venäjä on ollut aktiivisin ulkomainen investoija Liettuassa: se on perustanut maahan kaikkiaan lähes 850 yritystä, joista 160 kuluvana vuonna. Venäjän jälkeen eniten ulkomaisia ja yhteisyrityksiä ovat Liettuassa perustaneet Puola (yht. 505, tänä vuonna 114), Saksa (441 - 150), Yhdysvallat (183 - 48) ja Ukraina (161 - 47). Suomi on perustanut Liettuassa yhteensä 31 yhteisyritystä ja 8 muuta yritystä.

Investointivolyymien perusteella suurin ulkomainen investoija Liettuassa on kuitenkin Iso-Britannia. Sen todellisten ja suunniteltujen investointien arvoksi on laskettu 25 milj. dollaria eli noin 40 % Liettuan ulkomaisten investointien kokonaisarvosta. Isolla-Britannialla on Liettuassa yhteensä 51 yhteis- ja muuta yritystä. Venäjän tekemien investointien arvo on toiseksi suurin (noin 10 % kaikista ulkomaisista investoinneista). Muita merkittäviä investoijia ovat mm. Saksa, Yhdysvallat, Itävalta ja Puola. Suomen osuus Liettuan ulkomaisista investoinneista on 0.2 %.

Viro ja Suomi sopivat maataloustuotteiden vapaakaupasta. Lokakuun 8. päivä allekirjoitetulla sopimuksella säädellään maataloustuotteiden ja -raaka-aineiden, kalan, kalanjalostustuotteiden sekä makeisten kauppaa. Sopimuksessa luetellaan tullivapaat tuotteet sekä tuotteet, joihin sovelletaan alennettuja tullitariffeja. Sopimus helpottaa virolaisten tuotteiden pääsyä Suomen markkinoille. Sopimus astuu voimaan sen jälkeen kun se on hyväksytty molemmissa maissa.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 42

Venäjän parlamenttivaalien vaalikampanjat alkamassa. Presidentti Jeltsinin uuden asetuksen mukaan Venäjän uuden kaksikamarisen parlamentin vaaleihin osallistuu kymmenkunta laajaa vaaliliittoa ja puoli tusinaa puoluetta. Asetus sulkee pois vain kuusi poliittista ryhmää, jotka nousivat aseelliseen kapinaan lokakuun alussa. Hallituksen sisällä on muodostunut ainakin kolme puoluetta. Suurin ryhmä on ensimmäisen varapääministeri Jegor Gaidarin perustama vaaliliitto Venäjän valinta. Siihen kuuluu suuri osa hallituksen radikaaleja ministereitä, kuten varapääministeri Vladimir Shumeiko. Toinen hallituksen sisällä muodostunut ryhmittymä on varapääministeri Sergei Shahrain perustama maaseudulle keskittyvä Venäjän yhtenäisyys- ja sovintopuolue. Siihen on liittynyt mm. varapääministeri Aleksandr Shohin. Näiden kahden ryhmän vaaliohjelmat ovat hyvin lähellä toisiaan. Kolmas hallituspuolue on Venäjän kansallis-isänmaallinen puolue. Muita merkittäviä ryhmittymiä ovat markkinatalouteen siirtymistä korostavien puolueiden muodostama Elokuun vaaliliitto, talousmies Grigori Javlinskin suuri vaaliliitto, suurteollisuuden ja kommunistien yhteinen Kansalaisliitto, Agraariliitto, Pietarin pormestarin Anatoli Sobtshakin ja Moskovan entisen pormestarin Gavriil Popovin Venäjän demokraattinen uudistusliike sekä vasemmiston vaaliliitto.

Parlamenttivaalien yhteydessä järjestetään kansanäänestys uudesta perustuslaista, jota Jeltsinin asettama epävirallinen perustuslakikokous käsittelee. Uusi perustuslaki tulee voimaan, jos yli puolet äänestäneistä kannattaa lain hyväksymistä.

Uusi valvontajärjestelmä viennin valuuttatulojen kotiuttamiselle. Keskuspankin ja Valtion Tullikomitean valmisteleman järjestelmän on tarkoitus saada viejät kotiuttamaan viennistä saatuja valuuttatuloja. Sen avulla pyritään myös estämään pääoman ulosvirtaus, joka Venäjän keskuspankin mukaan oli tämän vuoden ensimmäisen vuosipuoliskon aikana noin 5 miljardia dollaria. Järjestelmä tiukentaa tullin ja pankkien valvontaa. Valvontajärjestelmä tulee voimaan kahdessa vaiheessa. Tammikuun alusta se koskee strategisesti tärkeiden tuotteiden, kuten öljyn ja arvometallien vientiä ja maaliskuun alusta lähtien kaikkien tuotteiden vientiä.

Korkotason nousu on pitänyt ruplan arvon vakaana. Korkotason nousu on tehnyt ruplasta houkuttelevamman sijoituskohteen. Ruplan arvo on pysynyt viitenä peräkkäisenä päivänä samana. Lokakuun 21. päivänä dollarista maksettiin 1193 ruplaa Moskovan valuuttapörssissä. Keskuspankki on interventioillaan tukenut ruplan arvoa poliittisen kriisin aikana. Viime viikolla keskuspankki nosti diskonttokorkoaan 180 prosentista 210 prosenttiin. Diskonttokorko on noussut yli kaksinkertaiseksi toukokuun jälkeen, jolloin keskuspankki ja hallitus allekirjoittivat inflaation alentamiseen tähtäävän sopimuksen. Sopimuksessa keskuspankki suostui kiristämään politiikkaansa ja hallitus hillitsemään kulutusta. Valuuttakauppiaiden mukaan pankit ovat odottaneet korkotason nousua ja se on mahdollisesti vaikuttanut ruplan arvon vakauteen.

Venäjä siirtyy maailmanmarkkinahintoihin polttoaineen ja energian osalta vuoteen 2000 mennessä. Hallituksen hintapolitiikan pääperiaatteena on asteittainen ja rationaalinen siirtyminen kotimaisista hinnoista maailmanmarkkinahintoihin kahdessa vaiheessa, vuosina 1994-95 ja 1996-2000. Venäjän polttoaineen hinnat ovat nousseet viimeisen vuoden jälkeen rajusti, mutta ovat vielä paljon alle maailmanmarkkinahintojen. Hallitus yrittää pitää inflaation alhaisena eikä monilla teollisuusyrityksillä ole varaa maksaa maailmanmarkkinahintoja. Polttoaine- ja energiateollisuuden saatavat ovat noin 5 miljardia dollaria, josta kolmasosa on entisten neuvostotasavaltojen velkaa. Kesäkuun lopussa

Venäjän presidentti Boris **Jeltsin** antoi asetuksen, jonka mukaan Venäjän hiiliteollisuudelle annettiin oikeus seitsenkertaistaa hiilen hinta. Tämä on johtanut siihen, että metallurgian kombinaateilla ei ole varaa ostaa hiiltä. Asetus pyrkii siihen, että luodaan edellytykset hiiliteollisuuden siirtymiselle vapaisiin hintoihin. Kesäkuun loppuun asti valtio tuki hiiliteollisuutta 85-prosenttisesti. Tällä hetkellä valtio tukee hiiliteollisuutta 42-prosenttisesti.

Venäjän hallitus hyväksyi asetuksen maanomistuksesta. Uuden asetuksen mukaan kansalaisilla on oikeus omistaa ja myydä maata vapaasti. Asetus syrjäyttää aikaisemman Kansanedustajien kongressin hyväksymän asetuksen, joka salli maan yksityisomistuksen mutta kielsi sen myynnin ja ostamisen 10 vuoteen.

Liettua ja IMF allekirjoittivat uuden talousohjelman. Liettuan hallitus ja keskuspankki ovat allekirjoittaneet Kansainvälisen valuuttarahaston IMF:n kanssa järjestyksessään toisen talouspolitiikkaa koskevan ohjelman ajalle 1.7.1993 - 31.12.1994. Ensimmäisen IMF:n kanssa laaditun talousohjelman voimassaoloaika päättyi heinäkuun alussa. Nyt laaditun ohjelman päälinjoja ovat raha- ja budjettipolitiikka, yksityistäminen, sekä pankkijärjestelmän uudelleenorganisointi.

Ohjelman mukaan **inflaatio** pyritään pitämään ensi vuonna alle 10 % vuositasolla, eli selvästi nykyistä alhaisempana. IMF arvioi Liettuan **budjettivajeen** alhaiseksi, vain n. 1 prosentiksi bruttokansantuotteesta sekä tänä että ensi vuonna. Vuoden 1994 ensimmäisellä puoliskolla hallitus pyrkii yksinkertaistamaan **verotusjärjestelmää** yhdenmukaistamalla tulo- ja voittoverotusta. Lisäksi otetaan käyttöön henkilökohtaisista tuloista laadittavat veroilmoitukset. Parlamentin odotetaan vahvistavan 10-18 prosentin arvonlisäveron käyttöönoton vuoden 1994 alusta lähtien. Suunnitelma **pankkijärjestelmän** uudelleenorganisoinniseksi laaditaan vuoden 1994 alussa. Ensi vaiheessa yksityistetään kolme valtion pankkia: Valtion liikepankki, säästöpankki ja maatalouspankki. Pankkilupajärjestelmää uusitaan ensi vuoden loppuun mennessä siten, että pankkien valvonta paranee.

Venäläiset ja vasemmisto menestyivät Viron kunnallisvaaleissa. Lokakuun 18. päivä järjestetyissä vaaleissa Viron hallituspuolueet kärsivät tuntevan tappion. Tallinnan valtuustopaikoista venäläiset saivat 40 %. Eniten paikkoja (17) keräsi "Venäjän demokraattinen liike Virossa", kun taas hallituspuolue Isänmaa joutui tyytymään viiteen paikkaan. Tallinnan 64-jäsenisessä valtuustossa istuu tulevalla kaudella 27 venäläisten edustajaa. Venäläisten vaalimenestyksen takeena oli aktiivisen äänestämisen lisäksi se, etteivät heidän äänensä hajonneet samoin kuin virolaisten. Esim. Tallinnassa virolaisten 12 eri vaalilistasta peräti kahdeksan jäi ilman valtuustopaikkoja. Äänestysinto jäi alhaiseksi koko maassa ja vaaliurnilla kävi vain hieman yli 52 % äänioikeutetuista.

Viron ja Euroopan Yhteisön neuvottelut vapaakauppasopimuksesta hyvässä vauhdissa. Viron pääministeri Mart Laarin mukaan Viro saattaa solmia vapaakauppasopimuksen Euroopan Yhteisön EY:n kanssa mahdollisesti jo ensi vuoden alussa. Laar on neuvotellut asiasta EY-komission puheenjohtajan Jacques **Delorsin** kanssa. EY:n edustajat totesivat neuvottelujen edistyneen Viron kanssa suotuisasti, mutta eivät suostuneet vahvistamaan sopimuksen solmimisen ajankohtaa. EY:n mukaan vapaakauppasopimuksen aikaansaaminen edellyttää vielä lukuisten käytännön ongelmien ratkaisua. Mikäli sopimus kuitenkin syntyy, se olisi ensimmäinen, minkä EY solmii jonkin entisen neuvostotasavallan kanssa.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 43

Presidentti Jeltsin antoi asetuksen viljelysmaan yksityisestä omistuksesta. Asetus sallii viljelysmaan vapaan yksityisomistuksen. Venäjän kansalaiset ja yritykset voivat ostaa suurtilojen maita, vuokrata niitä ja siirtää maata perintönä. Valtio takaa maan yksityisomistuksen. Venäjän maatalousministeri Viktor Hlystunin mukaan ulkomaalaiset eivät saa ostaa maata, mutta he saavat vuokrata sitä. Viljelyskelpoisen maan myyminen sijoittajille sekä palkkatyövoiman käyttö tiloilla on kiellettyä. Yksityisten jättitilojen muodostaminen on tarkoitus estää tilakokoa rajoittavalla lailla. Venäjän 620 miljoonan hehtaarin peltoalasta 90 prosenttia on yhä valtion omistuksessa.

Presidentti Jeltsin jouduttaa Venäjän alueiden verovelkojen maksamista. Jeltsin uhkasi katkaista alueiden taloudelliset yhteydet, jolleivät ne maksa miljardien ruplien verovelkojaan. Verovelat maksamatta jättäviltä alueilta lakkautetaan osuudet vientikiintiöistä, tuonnista ja liittovaltion tuesta. Monet Venäjän 89 alueesta ja tasavallasta olivat hajotetun parlamentin puolella valtataistelussa Jeltsiniä vastaan ja lopettivat liittovaltion verojen maksamisen kasvattaakseen omaa taloudellista päätösvaltaa.

Presidentti Jeltsin on allekirjoittanut asetuksen yritysten velkojen hoitamisesta. Asetus mahdollistaa yritysten maksamattomien velkojen myynnin, ja velkojat voivat hakea velalliset yritykset konkurssiin. Yritysten keskinäiset velat ovat jälleen kasvaneet.

Useita venäläisiä liikepankkeja uhkaa sulkeminen. Venäjän keskuspankin suorittaman tutkimuksen seurauksena useita venäläisiä liikepankkeja uhkaa sulkeminen tai uudelleenjärjestely. Kaksi viikkoa sitten keskuspankki keskeytti 22 moskovalaisen liikepankin toiminnan ja lopetti niiden rahoittamisen, koska ne eivät pystyneet huolehtimaan maksuistaan ajoissa. Venäjällä on noin 2000 pankkia, mutta 100 pankkia hoitaa 2/3 pankkitoiminnasta. Pankkisektorin uudelleenjärjestelyjä on jouduttu lykkäämään keveän rahapolitiikan ja valvonnan vaikeuden vuoksi. Ensimmäinen askel kohti uudelleenjärjestelyä otettiin heinäkuun alussa, kun minimipääomavaatimus, 100 miljoonaa ruplaa tuli voimaan.

Kansainvälinen valuuttarahasto IMF huolestunut uuden ruplavyöhykkeen toteuttamisesta. IMF:n pitkän tähtäimen strategia perustuu entisten neuvostasavaltojen taloudellisen itsenäisyyden edistämiseen omien valuuttojen käyttöönoton avulla. IMF on tukenut tätä kehitystä mm. myöntämällä valuuttalainoja tasavalloille. IMF:n mukaan yhtenäinen rupla-alue vaikeuttaa Venäjän mahdollisuutta kontrolloida inflaatiota. Se myös johtaa muiden tasavaltojen kuin Venäjän taloudellisen suvereniteetin heikkene-

miseen. Syyskuun alussa kuusi IVY-maata sopivat uudentyyppisen rupla-alueen muodostamisesta. Jäsenmaat ovat aloittaneet lainsäädäntöjensä yhtenäistämisen, jotta ne voisivat harjoittaa yhtenäistä talouspolitiikkaa.

Entisten neuvostotasavaltojen maariskiluokitukset. "Euro-money"-lehti on julkaissut syyskuussa maailman valtioita koskevan maariskiluokituksen, joka perustuu 35 johtavan pankin, rahoitus- ja taloudellisen tutkimuslaitoksen asiantuntijoiden arvioihin. Entisen Neuvostoliiton maista pienin maariksi oli Virolla, joka oli 122. sijalla 170 maan joukossa. Kaikki muut entiset neuvostotasavallat löytyvät Viroa huonommilla sijoilla. Kazakstan oli luokituksessa sijalla 129, Venäjä sijalla 137, Valko-Venäjä sijalla 139 ja Ukraina sijalla 146. Liettua ja Latvia löytyvät uudessa maariskilistauksessa sijoilla 130 ja 132. Kaikkein pienin maariski on Yhdysvalloilla, Suomi on sijalla 21.

Hallinnonuudistus muuttaa budjetointia Virossa. Vuoden 1994 budjettiluonnoksen mukaan valtion budjettiin suunnataan suurempi osuus verotuloista kuin aiemmin, ja sen kannettavaksi siirretään aiemmin alueellisista budjeteista maksettuja menoja. Muutos johtuu hallintouudistuksesta, joka poistaa maakuntatason hallinnon ja budjetit. Henkilökohtaisista tuloveroista ohjataan ensi vuonna puolet valtion budjettiin ja puolet paikallisbudjetteihin, kun tänä vuonna nämä tulot suunnataan kokonaisuudessaan aluetason budjetteihin. Budjettiluonnoksen mukaan myös kaikki tullit ym. maksut tuloutetaan ensi vuonna valtion budjettiin. Lisäksi on sovittu, että osa Viron keskuspankin saamasta voitosta lisätään valtion budjettiin. Suurimmat tulot ensi vuoden budjettiin kertyvät liikevaihto-, tulo- ja valmisteveroista.

Liettuan valuuttapörssi aloitti toimintansa. Vilnassa lokakuun 21. päivä järjestettyyn valuuttapörssin ensimmäiseen istuntoon otti osaa yhteensä 13 valtiollista ja yksityistä pankkia. Liettuan keskuspankin perustamassa pörssissä tullaan käymään valuuttakauppaa aluksi kerran viikossa. Aikaisemmin valuuttakauppoja voitiin tehdä vain huutokaupoissa, joita järjestettiin epäsäännöllisesti, lähinnä silloin kun keskuspankki pyrki vaikuttamaan litin kurssiin. Nyt järjestetyssä istunnossa, jossa oli kaupan pelkästään Yhdysvaltain dollareita, dollarien tarjonta ylitti reilusti kysynnän. Tästä lähtien Liettuan keskuspankki noteeraa päivittäin maan valuutan litin. Aiemmin kurssinoteerauksia tehtiin harvemmin.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 44

Venäjän uusi perustuslakiesitys valmistunut. Venäjän presidentti Boris Jeltsinin mukaan uusi perustuslakiesitys on valmis joulukuun 12. päivänä pidettävään kansanäänestykseen. Uuden perustuslakiesityksen mukaan kaikilla Venäjän 21 autonomisella tasavallalla ja 67 alueella on yhtäläinen laillinen asema.

Kuuden entisen neuvostotasavallan sopimus ruplavyöhykkeen muodostamisesta on kaatumassa. Kazakstan on ilmoittanut ottavansa käyttöön oman valuutan tämän vuoden loppuun mennessä. Tasavaltojen päätöstä siirtyä omiin valuuttoihin on vauhdittanut Venäjän vaatimus ottaa valvontaansa rupla-vyöhykkeeseen kuuluvien maiden valuutta- ja kultavarat. Syyskuussa Venäjä, Uzbekistan, Kazakstan, Valko-Venäjä, Armenia ja Tadžikistan sopivat uudenlaisen ruplavyöhykkeen muodostamisesta.

Ruplavyöhykkeen ulkopuolelle jäänyt Turkmenistan otti viikon alussa käyttöön oman valuutan, manatin. Turkmenistanin lisäksi Baltian maat sekä Kirgisia ovat ottaneet käyttöön omat valuuttansa. Azerbaidzan, Georgia ja Ukraina käyttävät erilaisia siirtymäkauden kuponkeja. Moldova on ottamassa käyttöön oman valuutan, lein vielä tämän vuoden aikana.

Inflaatiovauhti hidastunut Venäjällä syys-lokakuussa. Syyskuussa inflaatio oli 21 prosenttia, kun se elokuussa oli 26 prosenttia, joka oli tämän vuoden korkein inflaatioprosentti. Lokakuun inflaatiovauhdin arvioidaan olevan 22 prosenttia.

Venäjän viljasato pieneni viime vuodesta. Venäjän tilastokeskuksen, Goskomstatin mukaan Venäjän viljasadosta oli marraskuun alkuun mennessä korjattu 96.7 miljoonaa tonnia ja vain pieni osa sadosta oli enää korjaamatta. Huonojen säiden ja maanviljelijöiden rahavaikeuksien vuoksi sato jää ennustettua 125 miljoonaa tonnia pienemmäksi. Viime vuonna sato oli 107.3 miljoonaa tonnia.

Yritysten rekisteröinti tiukentuu Venäjällä. Presidentti Jeltsinin antaman määräyksen mukaan yritysten on rekisteröitävä osakkaansa ja annettava tietoja liiketoiminnastaan. Asetuksella pyritään edistämään Venäjän rahoitusmarkkinoiden kehitystä ja suojelemaan osakkaiden oikeuksia. Heti voimaan tulevan asetuksen mukaan yritysten on annettava tietoja alkupääomansa suuruudesta, osakkaiden määrästä ja nimellisarvosta sekä omistusmuutoksista.

Venäläisten pankkien talletukset ulkomaisissa pankeissa yli 15 miljardia dollaria. Pankit ovat kuitenkin myöntäneet kovan valuutan lainoja Venäjällä vain alle puolen miljardin dollarin arvoa.

Ulkomaalaiset eivät saa jatkossakaan omistaa maata Liettuassa. Parlamentti hylkäsi 21. lokakuuta lainmuutosehdotuksen, jolla maanomistus olisi sallittu ulkomaalaisille. Vuosi sitten voimaantullut Liettuan perustuslaki kieltää maanomistuksen ulkomaisilta fyysisiltä ja juridisilta henkilöiltä. Muutosesitystä perusteltiin sillä, että ulkomaiset investoinnit Liettuaan lisääntyisivät maanomistuksen vapauttamisen seurauksena. Perustuslakimuutoksen läpimenoon olisi tarvittu kolmen viidesosan enemmistö 141-jäsenissä parlamentissa, mutta esitys sai taakseen vain 66 edustajaa. Ulkomaista maanomistusta koskevan lakimuutoksen hyväksyminen tulee olemaan jatkossa entistä vaikeampaa, sillä lokakuun 25. päivä voimaanastuneen määräenemmistösäädöksen mukaan perustuslakimuutoksiin tarvitaan parlamentin kahden kolmasosan enemmistö.

Ensimmäinen ulkomaista pääomaa käyttävä pankki suunnitellaan Liettuassa. Maan hallitus on laatinut ehdotuksen perustaa investointipankki, jossa osakkaina olisivat Liettuan valtio sekä Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankki. Investointipankin tärkeimpänä tehtävänä tulisi olemaan luottojen myöntäminen yksityiselle sektorille, erityisesti pienyrityksille. Lisäksi investointipankki hoitaisi mm. yhteyksiä ulkomaisiin pankkeihin. Ehdotuksen mukaan pankin alkupääoma olisi 5 milj. ecua, josta Liettuan valtion valvonnassa tulisi olemaan enintään 65 %. Liettuan liikepankit vastustavat kyseisen investointipankin perustamista, koska niiden mielestä investointipankki pystyisi ulkomaisen pääoman avulla tarjoamaan edullisempia luottoja.

Vastaavat investointipankit ovat jo toiminnassa Virossa ja Latviassa.

Ukrainan presidentti Leonid Kravtshuk tiukentaa otettaan taloudesta. Kravtshuk antoi useita asetuksia, jotka tiukentavat valtion valvontaa. Yritysten on organisoitava tuotantonsa valtion määräysten mukaisesti. Tärkeimpien toimialojen yritysten on myytävä osa tuotannostaan hallitukselle valtion määräämillä hinnoilla. Kravtshuk kielsi myös ulkomaisen valuutan oston ja myynnin. Myöhemmin samalla viikolla Kravtshuk antoi määräyksen, joka kieltää hintojen korostukset.

Ukrainan keskuspankin mukaan rahantarjonta on tänä vuonna kasvanut keskimäärin 31 prosenttia kuukaudessa. Inflaatiiovauhti on ollut noin 36 prosenttia kuukaudessa. Syyskuun inflaatio nousi kuitenkin 150 prosenttiin. Ukrainan väliaikaisen valuutan karbovantsin arvo on laskenut viimeisen kolmen kuukauden aikana 80 prosenttia. Lokakuun lopussa sen arvoksi noteerattiin 31 000 karbovantsia dollarilta.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 45

Presidentti Boris Jeltsin allekirjoitti perustuslakiesityksen. Uusi perustuslaki takaa presidentille vahvat valtaoikeudet. Presidentti on maan korkein päättäjä, jolla on laaja veto-oikeus parlamentin päätöksiin ja oikeus antaa asetuksia. Presidentti voi hajottaa parlamentin alahuoneen, duuman, jos se toistuvasti ilmaisee epäluottamuksensa hallitusta kohtaan tai torjuu pääministeriehdokkaan. Presidentti tarvitsee kuitenkin duuman suostumuksen pääministerin nimittämiseen ja duuma vahvistaa presidentin ehdotukset tärkeimpien tuomarien ja virkamiesten nimityksistä. Pääministeri esittää presidentille nimitettäväksi ministerilistan, jonka duuma vahvistaa. Presidentin asemaa korostaa myös se, että hänen syytteesen asettamisensa tai erottamisensa on vaikeaa.

Presidentti määrää maan sisä- ja ulkopoliitiikan linjasta sekä toimii armeijan päällikkönä. Presidentin virkakausi on neljä vuotta ja hänet voidaan valita enintään kahdeksi peräkkäiseksi kaudeksi. Jeltsinin virkakausi jatkuu vuoteen 1996, vastoin hänen aiempia lupauksiaan ennenaikaisista presidentinvaaleista kesäkuussa 1994.

Lakiesityksen mukaan kaikilla tasavalloilla, alueilla, kunnilla sekä Moskovan että Pietarin kaupungeilla on yhtäläiset oikeudet. Lakiesitys määrittelee myös kansalaisoikeudet.

Perustuslaki takaa ensimmäistä kertaa täyden suojan kaikille omistumuodoille sekä takaa kansalaisille oikeuden omistaa, ostaa ja myydä sekä käyttää maata ja luonnonvaroja.

Uuden perustuslain mukaan Venäjän keskuspankin tärkein tehtävä on ruplan suojeleminen ja sen vakauden säilyttäminen. Keskuspankki toimii itsenäisesti muista valtion elimistä riippumatta. Keskuspankin johtajan nimittää tai erottaa parlamentin alahuone presidentin ehdotuksesta. Aikaisemmin keskuspankki oli parlamentin alaisuudessa.

Uudesta perustuslaista järjestetään kansanäänestys joulukuun parlamenttivaalien yhteydessä.

Venäjän parlamenttivaaleissa mukana vain 13 vaaliliittoa. Ryhmittymät edustavat maan erilaisia poliittisia suuntauksia ja kaikki neljä hallituksessa mukana olevaa isoa ryhmittymää on mukana. Venäjän uusi parlamentti on kaksikamarinen. Ylähuone, federaationeuvosto, koostuu maan kunkin 88 alueen kahdesta edustajasta. Ensimmäiseksi vaalikaudeksi federaationeuvoston edustajat valitaan vaaleilla, mutta sen jälkeen heidät nimitetään tehtävänsä. Alahuone eli duuma koostuu 450 jäsenestä, josta puolet valitaan enemmistövaalilla vaalipiireittäin ja puolet suhteellisella vaalitivalla puolueiden listoilta. Ensimmäisen parlamentin vaalikausi on kaksi vuotta, jonka jälkeen vaalikausi on neljä vuotta.

Venäjä ja Euroopan liitto sopivat yhteistyöstä. Venäjä ja Euroopan liitto allekirjoittavat joulukuun 9. päivänä aiesopimuksen taloudellisesta ja poliittisesta yhteistyöstä. Euroopan liitto pyrkii integroimaan Venäjää maailmantalouteen ja auttamaan demokratian vahvistamisessa taloudellisen yhteistyön avulla. Sopimuksen mukaan Venäjä saa siirtymävaiheen talouden -statuksen, joka vähentää automaattisten dumpaussyytösten vaaraa. Markkinahäiriöiden estämiseksi Euroopan liitto asettaa kuitenkin omat ehtonsa mm. tekstiilikaupalle, työvoiman siirtymiselle sekä eräiden raaka-aineiden tuonnille Länsi-Euroopan markkinoille. Varsinaisen

vapaakauppa-alueen muodostamista koskeva päätös on tarkoitus tehdä vasta myöhemmin.

Virossa pyritään saamaan kuriin laitton polttoaine- ja metallikauppa. Viron hallitus on päättänyt määrätä lisenssipakon polttoaineen tuontia tai vientiä harjoittaville yrityksille. Energiaministeriön mukaan peräti 40 % Virossa käytettävästä polttoaineesta tuodaan maahan laittomasti, eivätkä laillisesti toimivat yritykset enää kykene kilpailemaan laittomasti polttoaineita myyvien yritysten kanssa. Nyt säädetyllä lisenssipakolla pyritään lannistamaan laitton kaupankäynti. Lisenssit myöntää Viron talousministeriö. Lisenssien käyttöönotto ei energiaministeriön mukaan tule nostamaan polttoaineiden hintaa.

Viron hallitus on päättänyt ryhtyä erityistoimiin myös laittoman metallikaupan lopettamiseksi. Salakuljetetun ja varastetun metallin kauppa on viime aikoina Virossa lisääntynyt entisestään. Hallitus on perustanut poliisin erikoisryhmän tutkimaan metallien laitonta kauppaa. Lisäksi hallitus on määrännyt metallikuljetuksille erityisreitit, jolloin kuljetusten laillisuutta pystytään kontrolloimaan paremmin. Myös valtionmonopoli Eesti Metallieksportille myytävän metallin alkuperä tutkitaan. Hallituksen asetuksella yksityishenkilöiltä kielletään kaiken muun metallin paitsi romuraudan myynti. Tulliviranomaisilla on oikeus takavarikoida kaikki ilman asianmukaisia asiapapereita maahan saapuvat metallilastit.

IMF jatkaa yhteistyötä Baltian maiden kanssa. Kansainvälinen valuuttarahasto IMF on hyväksynyt Baltian maiden talousohjelmat ja myöntänyt lisärahoitusta uudistusten läpiviemiseen. **Viro** saa IMF:ltä 32 milj. dollarin suuruisen lisälainan, joka jakautuu kahteen osaan: valmiusluotoksi, jolla taataan ensi vuoden talousohjelman toteutuminen, ja järjestelmämuutosluotoksi, joka on perustettu niitä siirtymätalousmaita varten, joilla on suuria maksutasevaikeuksia sen seurauksena, että ulkomaankaupassa on siirrytty maailmanmarkkinahintojen käyttöön. Mikäli talouskehitys etenee riittävän hyvin, voi Viro saada IMF:ltä vielä 16 milj. dollarin lisälainan. IMF:n mukaan Viro voisi pystyä tiukan finanssi- ja rahapolitiikan avulla laskemaan vuotuisen inflaation alle 10 prosentin vuoden 1994 puoliväliin mennessä. Tuotannon odotetaan kasvavan ensi vuonna noin 6 %. Viime vuonna IMF myönsi Virolle noin 40 milj. dollarin suuruisen tukiluoton. **Liettua** saa IMF:ltä uuden 72 milj. dollarin lainaerän maan talousohjelman vakauttamiseksi. Viime vuonna IMF myönsi Liettualle rahoituksellista tukea noin 80 milj. dollaria. Nyt myönnetty luotto koostuu järjestelmämuutosluotosta, joka voidaan ottaa välittömästi käyttöön, sekä valmiusluotosta, jota voidaan nostaa maaliskuuhun 1995 asti. IMF:n laatiman ennusteen mukaan tuotanto voisi Liettuassa kasvaa ensi vuonna noin 4 %. Myös **Latvia** sai viime vuonna IMF:n ensimmäisen rahoituserän. Uuden lainaerän myöntämisestä käydään tällä hetkellä neuvotteluja.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 46

Venäjän talouden lasku hidastunut. Venäjän hallituksen mukaan BKT:n ennustetaan laskevan tänä vuonna 10 %, kun lasku oli 19 % vuonna 1992. Teollisuustuotannon odotetaan laskevan tänä vuonna 16 %. Viime vuonna teollisuustuotanto laski 19 %. Tämän vuoden tammi-syyskuussa vähittäiskaupan volyyymi nousi 4 %. Venäläisväestön reaalitytulot ovat korkeasta inflaatiosta huolimatta pysyneet suunnilleen viime vuoden tasolla.

Polttoaine- ja energiaministeriön mukaan tämän vuoden tammi-lokakuussa öljyn ja kaasun tuotanto on laskenut 14 % verrattuna samaan aikaan edellisvuonna. Venäjän ulkomaankaupan ylijäämä nousi tammi-lokakuussa 15.9 miljardiin dollariin, kun se tammi-syyskuussa oli 14.1 miljardia dollaria. Vuonna 1992 ulkomaankaupan ylijäämä oli 3.1 miljardia dollaria. Ylijäämä ei kuitenkaan ole merkki talouden tervehtymisestä, sillä se johtuu suurelta osin tuonnin romahtamisesta.

Venäjän hallitus pitää talouspolitiikan tärkeimpänä tehtävänä inflaatiovauhdin alentamista sekä budjettivajeen pienentämistä. Hallitus aikoo alentaa vientitulleja, supistaa keskitetyn viennin kolmasosaan sekä vähentää rajusti valtion maksamia tukiaisia. Finanssiministeriön ennakkotietojen mukaan tämän vuoden budjettivaje kasvanee 14 %:iin BKT:sta. Hallitus yhtenäistää luottopolitiikkaansa siten, että jatkossa kaikki valtion myöntämät luotot käsitellään luottopoliittisessa komissiossa ja viimekädessä luotot hyväksyy pääministeri Viktor Tshernomyrdin.

Venäjän keskuspankin pääjohtaja Viktor Geraschenkon mukaan Venäjän talouden tervehtyttämiseen eivät riitä valtiovarainministeriön ja keskuspankin valmistelemat monetaristiset toimenpiteet. Geraschenkon mukaan lisäksi tarvitaan tiukkaa finanssipolitiikkaa.

Venäjä vapauttaa vientiä. Venäjän hallitus vapauttaa ensi vuoden alusta hiilen, puutavaran, teräksen ja osan värimetallien viennin lisensoinnin ja kiintiöiden piiristä. Mm. raakaöljyn, öljytuotteiden sekä kaasun viennissä tullaan vaatimaan edelleen lisenssiä. Vientitavaroiden kiintiöt hyväksyy hallituksen komissio ja kiintiöitä tulee anoa Jegor Gaidarin johtamasta talousministeriöstä. Aiemmin vientikiintiöistä on päättänyt ulkomaankauppaministeriö. Venäjän viennistä vuonna 1993 raaka-ainesten osuus on 47 %, kemianteollisuuden tuotteiden 15 % sekä koneenrakennustuotteiden 12 %.

Toimilupien myöntäminen Venäjällä toimiville ulkomaalaisille pankeille lopetetaan. Presidentti Boris Jeltsinin antaman asetuksen mukaan ulkomaalaisille pankeille ei myönnetä toimilupia marraskuun 15. päivän jälkeen. Asetus koskee myös sellaisia Venäjällä toimivia pankkeja, joiden pääomasta vähintään 50 % on ulkomaalaisomistuksessa. Asetus astuu voimaan heti, mutta sen vahvistaa vielä parlamentti. Venäjän keskuspankki on myöntänyt tähän mennessä toimiluvan 12 ulkomaiselle pankille.

Cocom-valvontajärjestelmä lakkautetaan. Valvontajärjestelmä perustettiin kylmän sodan aikana estämään korkeatasoisen teknologian vientiä

kommunistimaihin. Siihen kuuluu 15 Naton jäsentä sekä Japani ja Australia.

Liettuan keskuspankkiin uusi pääjohtaja. Keskuspankin uudeksi pääjohtajaksi nimitettiin 36-vuotias **Kazys Ratkevicius**. Liettuan parlamentti vahvisti 17. marraskuuta presidentti Algirdas **Brazauskasin** aiemmin samassa kuussa tekemän nimityksen. Pääjohtajaksi nyt kohonnut Ratkevicius työskenteli 1980-luvulla useissa eri tehtävissä Neuvostoliiton Gosbankin Liettuan haarakonttorissa. Liettuan keskuspankin varapääjohtajana Ratkevicius toimi Vilius **Baldisisin** pääjohtajakaudella vuosina 1989-93. Sitten Ratkevicius nimitettiin Valtion liikepankin johtotehtäviin. Ratkeviciusin edeltäjänä keskuspankin johdossa ollut Romualdas **Visokavicius** joutui luopumaan tehtävistään syyskuussa syytettynä virka-asemansa väärinkäytöstä.

Latvian keskuspankin haarakonttoreiden yksityistäminen saatiin päätökseen. Latvian keskuspankin kaikki 49 haarakonttoria yksityistettiin viimeisten kuuden kuukauden aikana. Yhdistämällä 22 haarakonttoria muodostettiin suuri valtionomisteinen liikepankki. Yksityiset liikepankit ostivat yhteensä kymmenen haarakonttoria. 15 eri puolilla Latviaa sijainnutta konttoria yhtiöitettiin ja yksi konttori lakkautettiin. Keskuspankin ulkomaisen maksuliikenneosaston tilalle hallitus suunnittelee valtion omistaman vienti- ja tuontipankin perustamista.

Baltian maat suunnittelevat energiapolitiikan yhtenäistämistä. Euroopan Liitto EL myöntänee 1 milj. ecua Baltian maiden energiajärjestelmän yhtenäistämiseksi, mikäli Viro, Latvia ja Liettua laativat yhteisen energiapoliittisen ohjelman. Latvian energiaministeri Andris **Kreslinsin** mukaan Baltian maat kokoavat pian työryhmän käsittelemään kysymystä. Latvialaisministeri totesi myös, että Baltian maiden energiateollisuuden yhtenäistäminen voisi tehdä tarpeettomaksi Liettuan kiistellyn suunnitelman oman öljyterminaalin rakentamisesta, sillä jatkossa kaikki kolme Baltian maata voisivat käyttää raakaöljyn kuljetuksiin Latviassa jo toimivaa kahta öljyterminaalia.

Valko-Venäjän parlamentti hyväksyi sopimuksen rahaliitosta Venäjän kanssa. Sopimuksen mukaan Valko-Venäjän raha- ja finanssipolitiikka alistetaan suurelta osin Venäjälle, jotta Valko-Venäjä voi käyttää valuuttanaan Venäjän ruplaa.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 47

Venäjän öljyteollisuuden yhtiöittäminen ja varsin rajoitettu yksityistäminen on meneillään. Venäjän valtion yksityistämiskomitean mukaan vuoden 1994 alkuun mennessä puolet maan yrityksistä on muutettu osakeyhtiöiksi ja yksityistetty. Yksityistäminen koskettaa jo öljyteollisuuttakin, sillä kolmen öljy-yhtiön (Komineft, Bashneft ja Juganskneftegas) osakkeita on kuluneen syksyn aikana ollut mahdollista rajoitetusti ostaa yksityistämiskupongeilla.

Pääperiaatteena öljyteollisuudessa lienee se, että liittovaltio tulee pitämään osakkeista vähintään 38 % (kuitenkin äänivallasta 51 %), työntekijät saavat 25 %, yhtiön johto 5 %, paikallinen väestö noin 4 % ja loput huutokaupataan yksityistämiskuponkeja vastaan. Yhtiöittämisvaiheessa ulkomaalaisille voidaan myydä korkeintaan 15 % osakkeista.

Käytännössä öljy-yhtiöiden yhtiöittäminen ja osakkeiden myynti vaihtelee kuitenkin tapauskohtaisesti ja osakkeiden jakoperiaatteet ovat epäselvät. Puh- taasti venäläisten yritysten tapauksessa valtion osuutta hallinnoi liittovaltion omistama Rosneft-yhtymä, mutta esimerkiksi Komineftin ja Bashneftin tapauksissa valtion osakkeet jäävät pääosin tasavaltujen omaan hallintaan. Juganskneftgasin osakkeista 12 % tarjotaan yksityistämiskuponkeja vastaan huuto- kaupalla kaikille halukkaille ja lisäksi 6 % paikallisille asukkaille sekä öljyä kuljettavan yhtiön työntekijöille. Komineftin myytävänä olevat osakkeet on tietävästi tarkoitus tarjota lähinnä tasavallan omille asukkaille. Bashneftin kohdalla yksityistämiskuponkeja vastaan huutokaupattavien osakkeiden osuus on 17 % koko osakekannasta.

Venäjän öljyteollisuudelle luottoja. Maailmanpankki on myöntänyt Venäjän öljyteollisuudelle 610 miljoonan dollarin lainan, joka on tarkoitus käyttää Venäjän öljyteollisuuden jälleenrakentamiseen. Myös Euroopan jälleenrakennuspankki, EBRD, myönsi Venäjälle 174 miljoonan dollarin suuruisen lainan. Lokakuun lopussa japanilainen pankki Mitsui ja venäläinen öljyteollisuuskonserni Lukoil sopivat 700 miljoonan dollarin lainasta.

Venäjä on perinteisesti ollut yksi maailman tärkeimmistä öljyntuottajista. Vuonna 1987 Neuvostoliiton öljyntuotanto oli 570 miljoonaa tonnia, mutta kuluvan vuoden tuotanto Venäjällä jäänee 340 miljoonaan tonniin. Venäläisten viranomaisten mukaan Venäjän öljyteollisuus tarvitsee noin 50 miljardia dollaria saadakseen öljyntuotannon vuoden 1987 mukaiselle tasolle.

Ruplan arvo laskenut Moskovan valuuttapörssissä. Marraskuun 25. päivänä ruplan kurssiksi noteerattiin 1214 ruplaa dollarilta. Toistaiseksi alhaisin ruplan arvo noteerattiin syyskuun loppupuolella, jolloin yhdestä dollarista maksettiin 1299 ruplaa.

Venäjä vaatii luottojen takuita entisiltä neuvostotasavalloilta. Venäjän IVY-maiden taloudellisen yhteistyökomitean mukaan marraskuun 3. päivästä lähtien entisten neuvostotasavaltujen tulee antaa Venäjän myöntämien luottojen takuiksi niiden kulta- ja valuuttavaroja.

Baltian maat tavoittelevat vapaakauppasopimuksia Euroopan Liiton kanssa. Euroopan Liiton EL:n komissio sai kesäkuisessa huippukokouksessaan valtuudet vapaakauppasopimusneuvottelujen aloittamiseksi Baltian maiden kanssa. Viro, Latvia ja Liettua esittelivät syyskuussa omat sopimustavoitteensa komissiolle jättämässään muistioissa. Baltian maiden tavoitteet eroavat toisistaan lähinnä suhtautumisessa kotimarkkinoiden suojoitimiin. Viron ulkoministeriön edustajan mukaan Viro on valmis mahdollisimman vapaaseen sopimukseen Euroopan Liiton kanssa, eikä siis vaadi erityisiä suojoitimia. Latvia haluaa puolestaan suojata maataloussektorinsa samoin kuin Liettua, joka sen lisäksi haluaisi suojata vielä joitakin teollisuudenaloja siirtymäkauden ajaksi. Euroopan Liitto

edellyttää Baltian mailta tiivistä keskinäistä yhteistyötä niiden luodessa suhteitaan Liittoon. Yhteistyön kehityksestä on osoituksena Viron, Latvian ja Liettuan välisen vapaakauppasopimuksen allekirjoitus syyskuussa. Kuitenkin Baltian maista ainakin Viro on ilmoittanut haluavansa järjestää itsenäisesti suhteensa Euroopan Liittoon.

Viron pääministeri Mart Laarin mukaan Viro tavoittelee Euroopan Liiton täysjäsenyyttä vuosituhannen vaihteeseen mennessä. Hallitus aikoo asettaa jo lähiviikkoina komitean valmistelemaan Viron jäsenyyshakemusta ja -ehtoja. Tavoitteena on solmia ensin vapaakauppasopimus EL:n kanssa ja liittyä sittemmin suoraan täysjäseneksi ilman tätä edeltävää liitännäisjäsenyyttä. Vapaakauppasopimusneuvottelut Euroopan Liiton ja Baltian maiden välillä alkanevat vielä tämän vuoden puolella.

Latvian kansalaisuuslakiehdotus parlamentin käsiteltävänä. Parlamentin lakiasiainvaliokunta valitsi viiden eri kansalaisuuslakiehdotuksen joukosta uuden lain perustaksi hallituspuolueiden laatiman luonnoksen. Valiokunnan hyväksymässä lakiehdotuksessa eri kansallisuuksille on määritetty vuosikiintiöt, joiden puitteissa kansalaisuusosoikeuksia myönnetään. Lakiehdotuksen mukaan Latvian kansalaisuuden saamiseksi vaaditaan vähintään kymmenen vuoden oleskelua maassa sekä tietyntäsoista latvian kielen taitoa. Syntyperäiset latvialaiset ja heidän jälkeläisensä saavat kansalaisuuden ehdoitta. Latvian kansalaisuus voidaan myöntää myös yli viisi vuotta latvialaisen kanssa avioliitossa olleelle henkilölle, sekä kansalaisuudesta riippumatta Latviassa ennen vuotta 1940 asuneille ja heidän jälkeläisilleen. Erikoistapauksissa Latvian kansalaisuus voidaan myöntää myös henkilöille, joiden toiminta vaatii erityisaseman saamista kansalaisuus-oikeuksien suhteen.

Hallituspuolueiden kansalaisuuslakiehdotus on herättänyt vastustusta latvialaisten keskuudessa. Joidenkin vastustajien mielestä lakia ei pitäisi hyväksyä niin kauan kuin venäläiset sotajoukot ovat vielä maassa. Hallituspuolueet ovat kuitenkin suunnitelleet aloittavansa kansalaisuusosoikeuksien myöntämisen ennen venäläisten sotilaiden kotiuttamista. Uuden lain vastustajat ovat vaatineet myös Latvian vuodelta 1919 peräisin olevaa kansalaisuuslakia otettavaksi uudelleen käyttöön. Kaikkiaan viidestä kansalaisuuslakiehdotuksesta kolme oli hyvin samankaltaisia sisällöltään, kun taas kaksi muuta poikkesivat selvästi hallituspuolueiden laatiman ehdotuksen linjasta. Toisen lakiehdotuksen mukaan kansalaisuusosoikeuksien myöntämisestä syntyperältään ei-latvialaisille tulisi pidättäytyä kokonaan, kun taas toinen lakiehdotus vaati kansalaisuusosoikeuksien myöntämistä myös kaikille Latviassa asuville venäläisille. Latvian kansalaisuutta ei ole tähän mennessä voinut hakea, sillä maan edellinen parlamentti ei saanut kansalaisuuslakia käsiteltyä. Latvian asukkaista on nykyään etnisiä latvialaisia noin 52 %.

Muista Baltian maista Liettua laati oman kansalaisuuslakinsa jo joulukuussa 1991, Virossa vastaava laki saatiin hyväksytyä pitkällisen kiistelön jälkeen heinäkuussa 1993.

Valuuttojen lukumäärä entisen Neuvostoliiton alueella kasvaa. Tadžikistan on tällä hetkellä ainoa entisistä neuvostotasavalloista, joka käyttää ennen tätä vuotta painettuja ruplia, mutta se on allekirjoittanut Venäjän kanssa sopimuksen uusien ruplien käyttöönotosta. Marraskuun puolessa välissä Uzbekistan otti käyttöön väliaikaisen valuutan, som-kupongin. Samaan aikaan Kazakstan otti käyttöön oman kansallisen valuuttansa, tengen. Sekä Kazakstan että Uzbekistan pitivät Venäjän ehtoja ruplavyöhykkeeseen jäämiselle liian kovina. Marraskuun 22. päivänä Armenia otti käyttöön oman valuuttansa, drammin.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 48

Kaivostyöläisten joulukuun 1. päiväksi suunnittelemaat lakot lykkääntyivät. Vorkutan ja Kuzbassin kaivostyöläiset uhkasivat aloittaa lakon 1. päivä joulukuuta sekä boikotoida joulukuun parlamenttivaaleja. Lakkouhan syynä ovat maksamattomat palkat, joita hallitus ei ole maksanut kaivostyöläisille kuukausiin. Hallitus on myös suunnitellut tappiota tuottavien kaivosten lakkauttamista, mikä jättäisi tuhannet kaivostyöläiset työttömiksi. Vorkutan kaivostyöläiset ovat myös vaatineet hallituksen eroa.

Länsi-siperialaisessa Nadimin kaupungissa öljy- ja kaasutyöläisten lakko on jo jatkunut toista viikkoa.

Ehdokkaiden rekisteröinti Venäjän joulukuun 12. päivän parlamenttivaaleihin loppunut. Ylähuoneeseen eli federaationeuvostoon on pyrkimässä 490 ehdokasta. Sinne valitaan kaksi edustajaa jokaiselta Venäjän alueelta eli 178 jäsentä. Alahuoneen eli duuman vaaleihin osallistuu 1567 ehdokasta. Duuma koostuu 450 jäsenestä.

Venäjä ottaa jälleen käyttöön tuontitullit. Varapääministeri Jegor Gaidarin mukaan tullit kohdistuvat tuontielintarvikkeisiin. Ensi kuussa voimaan tulevat tullit ovat matalia, mutta ne ovat osoitus hallituksen halusta suojella Venäjän teollisuutta ulkomaiselta kilpailulta.

Venäjän keskuspankki lopetti Rusinvestbank-liikepankin toiminnan. Keskuspankin pääjohtajan Viktor Geraschenkon mukaan pankin toimilupa peruttiin, koska pankki toimi jatkuvasti tappiolla ja rikkoi pankkilainsäädäntöä. Uusien sääntöjen mukaan pankkien saama keskuspankkirahoitus tilinylityksiä varten on rajoitettu 25 prosenttiin pankkien reservivaatimuksista.

Venäjän keskuspankin pääjohtajan arvostelu jatkuu. Hallituksen johtava neuvonantaja Andrei Illarionovin mielestä Venäjän nopea inflaatio on pitkälle pääjohtaja Geraschenkon syytä eikä inflaatiota voida taltuttaa vastoin hänen tahtoaan. Illarionovin mukaan Venäjän korkea inflaativauhti selittyy puhtaasti rahan tarjonnan nopealla kasvulla eikä monopoliasemassa olevien yritysten hintojen korotuksilla tai muilla rakenteellisilla tekijöillä, joihin Geraschenko on usein viitannut. Rahan tarjonta on kuluvana vuonna kasvanut keskimäärin 17 % kuukaudessa.

Illarionov sanoo Geraschenkon olevan haluton rahamäärän kasvun rajoittamiseen sekä vanhakantaisen ideologiansa että taloudelisten syiden takia. Ideologisista syistä keskuspankki on yrittänyt Neuvostoliiton uudelleenrakentamista (rupla-alue) ja siihen liittynyt luotous entisille neuvostotasavalloille on tärkeä osasy Venäjän korkeaan inflaatioon. Rahatalouden vakauttaminen puolestaan

merkitsisi Illarionovin mukaan keskuspankin voittojen pienenemistä.

Varapääministeri Jegor Gaidarin mukaan marraskuun inflaatiolukeman odotetaan olevan 15-16 prosenttia. Syyskuussa inflaatio oli 21 prosenttia ja lokakuussa 25 prosenttia. Ruplan kurssiksi noteerattiin joulukuun 3. päivänä 1229 ruplaa dollarilta.

Viro vapauttaa valuuttamääräyksiään. Virolaiset valuuttaoperaatioihin oikeutetut pankit saavat jatkossa vapaasti avata valuuttatilejä sekä kotimaisille että ulkomaisille yritysasiakkaille. Aiemmin valuuttatilien avaamista yrityksille rajoitettiin mm. yrityksen ulkomaankauppavaihdon arvon ja liikevaihdon perusteella. Vain määrätyt rajat ylittävälle yrityksille voitiin avata shekkitili.

Tilin avaamiseen ulkomaisessa pankissa yritykset tarvitsevat edelleen Eesti Pankin luvan, mutta tilejä koskevat väliaikaiset valuutan käyttörajoitukset on kumottu. Niinikään kumottiin määräys, jonka mukaan yrityksen tuli kahden kuukauden kuluessa käyttää tilillään oleva valuutta tai muuttaa se kruunuiksi.

Liettuassa suunnitellaan litin kurssin sitomista ulkomaiseen valuuttaan. Pääministeri Adolfas Slezeviciusin mukaan päätös Liettuan valuutan litin arvon kiinnittämisestä tehtänee vielä tällä viikolla. Lopullisen päätöksen litin kurssin sitomisesta joko yhteen tai useampaan ulkomaiseen valuuttaan tekee Liettuan rahauudistuskomitea, eli maan presidentti, pääministeri ja keskuspankin pääjohtaja. Pääministeri Slezeviciusin ilmoituksen mukaan käytännössä litin kurssi sidotaan ulkomaiseen valuuttaan sen jälkeen kun maan parlamentti on hyväksynyt asiaa koskevan lain. Slezevicius odottaa litin kurssin vakauttamisella olevan myönteisen vaikutuksen Liettuan koko talouselämään. Myös lainojen korkojen odotetaan laskevan valuuttamääräisten ja liteinä olevien lainojen korkojen yhdenmukaistuessa. Litin vakauttamisen seurauksena keskuspankki tulisi kuitenkin menettämään joitakin toimintojaan, eikä hallitus pystyisi enää vaikuttamaan rahan liikkeellelaskuun. Liettuan oman valuutan litin kesäkuusen käyttöönoton jälkeen sen arvo on kellunut vapaasti suhteessa muihin valuuttoihin.

Suurin osa Baltian maista Venäjälle palaavista tulee Latviasta. Venäjän viranomaisten julkistamien tietojen mukaan venäläisiä paluumuuttajia saapuu Latviasta suhteellisesti enemmän kuin Virosta tai Liettuasta. Kuluvan vuoden yhdeksän ensimmäisen kuukauden aikana Latviasta muutti IVY-maihin yli 23 000 henkeä. Samana ajanjaksona Latviasta pois suuntautuva muuttoliike oli lähes kymmenkertainen maahanmuuttoon verrattuna. Vuonna 1992 Virosta muutti Venäjälle noin 35 000 henkeä. Sitten venäläisten maastamuutto on hidastunut ja vuoden 1993 ensimmäisellä puoliskolla venäläisiä muutti Virosta enää 8 000.

Venäjä ja Baltian maat ovat allekirjoittaneet kahdenkeskiset paluumuuttajia koskevat sopimuksensa. Viro ja Venäjä solmivat kyseisen sopimuksen lokakuun alussa.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 49

Venäläiset äänestävät parlamenttivaaleissa sunnuntaina. Noin 108 miljoonalla äänioikeutetulla on mahdollisuus vaikuttaa kaksikamarisen parlamentin kokoonpanoon ja sanoa mielipiteensä perustuslakiluonnoksesta. Vaaleihin osallistuu 13 vaaliliittoa tai puoluetta. Useilla alueilla valitaan myös paikallisia elimiä ja äänestäjiltä kysytään mielipidettä paikallisista asioista.

Vaaleilla parlamentin alahuoneeseen eli duumaan valitaan 450 jäsentä, joista puolet valitaan enemmistövaaleilla vaalipiireittäin ja puolet suhteellisella vaalitavalla puolueiden listoilta. Federaationeuvostoon valitaan kaksi edustajaa Venäjän 88 alueelta. Kaksi vuotta sitten itsenäistynyt Tshetsheenia ei osallistuu vaaleihin. Parlamenttivaalien tulos hyväksytään, mikäli vähintään 25 % äänioikeutetuista käy äänestämässä. Uusi perustuslaki hyväksytään, mikäli äänestysprosentti on yli 50 ja yli puolet äänestäneistä kannattaa sitä.

Jeltsin allekirjoitti poliittisen julkilausuman Venäjän ja EU:n välisestä yhteistyöstä. Julkilausuman tarkoituksena on antaa Jeltsinille EU:n tuki sunnuntain parlamenttivaaleja varten. Varsinaista kauppaja- ja taloussopimusta ei vielä allekirjoitettu.

Kauppasopimuksen yhtenä jarruttajana nähdään presidentti Jeltsinin vastikään antama määräys Venäjällä toimivien ulkomaisten pankkien toiminnan rajoituksista. Määräyksen mukaan ulkomaiset pankit eivät saa suoraan rahoittaa venäläisiä yrityksiä, vaan joutuvat toimimaan venäläisten pankkien välityksellä. Uusia toimilupia ei myönnetä 15.11. jälkeen perustetuille ulkomaisille pankeille. Useat Venäjän hallituksen jäsenet ovat jo ehtineet rauhoitella ulkomaisten pankkien edustajia ja antaneet ymmärtää, että Jeltsinin määräystä voitaisiin "pehmentää". Alustavien tietojen mukaan määräys olisi voimassa vain vuoden. Joka tapauksessa määräys vaatii vielä uuden parlamentin vahvistuksen.

Toinen erimielisyyden aihe on Venäjän alumiinivienti, jota Venäjä ei varapääministeri Shohinin mukaan aio sisällyttää kauppasopimukseen. Euroopan unioni vaatii alumiiniviennin rajoittamista maailmanlaajuisen alumiinin ylituotannon supistamiseksi, mutta Venäjä ei ole halukas supistamaan tuotantoaan, mikäli muilta tuottajamailta ei vaadita samaa.

Minimipalkka nousee. Presidentti Jeltsinin allekirjoittama määräys kaksinkertaistaa minimipalkan joulukuun alusta, jolloin minimipalkka nousee 14 620 ruplaan kuukaudessa. Minimipalkkaa käytetään mm. eläkkeiden ja muiden sosiaalimaksujen laskennan perustana. Venäläisten keskipalkka oli marraskuussa 103 000 ruplaa kuukaudessa.

Vorkutan hiilikaivostyöläisten lakko alkoi sopimuksista huolimatta. Kaivostyöläiset vaativat hallituksen vastaavan myös siitä osuudesta maksamattomia palkkoja, jonka hiilikaivosten asiakkaat ovat velkaa kaivoksille. Lakkoilaiden edustajan mukaan hallitus on pakottanut kaivokset suoriin sopimuksiin asiakkaiden kanssa ja näinollen hallituksen tulisi vastata myös seurauksista. Yhteensä 80 % hiilikaivostyöläisten palkoista tulee kaivosten omista tuloista ja 20 % valtiontukena. Maanantaina tehdyn sopimuksen mukaan hallitus lupasi kattaa vain oman 20 %.

Ruplavyöhyke lähes täysin romuttunut. Syyskuun alussa Armenian, Kazahstanin, Uzbekistanin, Tadžikistanin, Valko-Venäjän ja Venäjän allekirjoittama aiesopimus yhteisen rupla-alueen perustamisesta näyttää jäävän toteutumatta. Allekirjoittajamaista ainoastaan Tadžikistan ja Valko-Venäjä ovat sopineet Venäjän ruplien käyttämisestä, muissa maissa Venäjän ruplien käyttö on kielletty tai niistä pyritään vähitellen pääsemään eroon. Marraskuun aikana Armenia otti käyttöön dramien, Kazahstan tengen ja Uzbekistan som-kupongit.

Venäjä on myöntänyt Tadžikistanille 120 mrd ruplan lainan vanhojen v. 1961 - 1992 painettujen Venäjän ruplien vaihtamiseksi kuluvana vuonna painettuihin. Venäjä ja Valko-Venäjä ovat alustavasti sopineet siirtymisestä yhteiseen rupla-alueeseen. Siirtymäkaudella maiden kansalliset valuutat on tarkoitus vakauttaa ja taata niiden keskinäinen vaihdettavuus. Valko-Venäjän ruplaa ja Kazahstanin tengeä aletaan kokeiluluonteisesti noteerata Moskovan valuuttapörssissä 9.12. alkaen.

Baltian maat kehittävät liikenneyhteistyötään. Viro, Latvia ja Liettua ovat neuvottelleet maiden liikennepolitiikan yhtenäistämistä ja Baltian mahdollisuuksista kehittää liikenneyhteyksiään muuhun Eurooppaan. Joulukuun alussa käydyissä neuvotteluissa Baltian maat allekirjoittivat asiakirjan, jossa määritellään maiden tärkeimmät liikenneväylät ja -reitit. Neuvotteluihin osallistui myös Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankin sekä Euroopan investointipankin edustajia, jotka toivoivat, että Viro, Latvia ja Liettua ryhtyisivät tiiviiseen yhteistyöhön liikenneyhteyksiensä kehittämiseksi. Baltian maat tarvitsisivat ehdottomasti kansainvälisten rahoituslaitosten luottoja liikennejärjestelyjensä parantamiseksi.

Viro poistaa viljan tuontitullit. Viron hallitus on yksimielisesti perunut elokuussa venäläiselle vehnälle ja rukiille säädetyn 70 % tuontimaksun. Tuontitullien astuttua voimaan viljan tuonti suoraan Venäjältä loppui lähes kokonaan ja viljaa ryhdyttiin tuomaan kolmansien maiden kautta. Tuontitullit päätettiin poistaa, koska niiden alkuperäinen tarkoitus eli kotimaisen tuotannon suojaaminen ei toteutunut.

Venäjä tärkeä esimerkki Ukrainalle. Joulukuun alussa Tukholmassa esitelmoi Ukrainan johtava markkinatalousuudistusten puolestapuhuja Volodymyr Lanovyi, joka vuoden 1992 heinäkuuhun asti oli Ukrainan varapääministeri. Lanovyin mukaan Ukrainan talousuudistus- ja kehitys vuoden 1992 ensimmäisellä puoliskolla vastasi Venäjän kehitystä, mutta sen jälkeen Ukrainan kehitys on selkeästi eronnut Venäjän kehityksestä. Inflaatio on Ukrainassa yli 100 % kuukaudessa, mikä vaikeuttaa kaikkea toimintaa. Lanovyin mukaan hallitus käyttää rahaa piittaamatta siitä, mitkä ovat valtion tulot. Tilanne ei kuitenkaan voi jatkua loputtomiin, sillä ulkomaankaupan ja myös maan sisäisen kaupan romahtaminen on johtamassa yritysten ja muun toiminnan pysähtymiseen. Mm. terveydenhuolto ja julkinen liikenne on jo suurissa vaikeuksissa. Nykyinen tilanne on omiaan lisäämään myös Ukrainan sisäistä disintegraatiota alueiden joutuessa hallituksen kyvyttömyydestä johtuen itse ratkaisemaan yleiseen talouspolitiikkaan liittyviä ongelmia.

Lanovyin hahmotteleman markkinatalouteen tähtäävän talousohjelman kulmakiviä ovat yksityistämisen selkeä nopeuttaminen, valtion budjetin tasapainottaminen ja valtion roolin vähentäminen yritysten rahoituksessa, ulkomaankaupan vapauttaminen sekä rakenteelliset uudistukset, jotta työvoiman käyttöä voitaisiin tehostaa.

Lanovyin mukaan nykyinen poliittinen eliitti on eristänyt Ukrainan sekä idästä että lännestä eikä se nauti kansan tukea. Haastattelututkimusten mukaan 60 % ihmisistä ajattelee, ettei Ukrainassa vielä ole ollut markkinataloutta, joten maaliskuussa 1994 järjestettävissä vaaleissa markkinatalousuudistuksia ajavilla on onnistumismahdollisuudet. Lanovyin mukaan Venäjä on tällä hetkellä tärkeä tiennäyttävä Ukrainalle, sillä tiedotusvälineiden ansiosta ukrainalaiset tietävät hyvin, että Venäjällä esimerkiksi kuukausipalkka on 70 dollaria/kk, kun se Ukrainassa on vain 12 dollaria/kk.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 50

Venäjän vaalitulokset varmistumassa. Sunnuntaina pidettyjen Venäjän parlamenttivaalien tuloksia on vähitellen julkistettu, mutta perjantai-aamuun mennessä lopullinen paikkajako ei vielä ollut selvä. Äänestysprosentti jäänee 53:een. Alustaviin tuloksiin parlamentin alahuoneen, duuman, paikkajaosta on laskettu 187 vaalipiirin äänet. Yhteensä vaalipiirejä on 225. Koko duumaan valitaan 450 edustajaa, joista 407:n paikka on varmistunut. Puolet duuman 450 paikasta jaettiin puoluelistojen perusteella ja puolet siten, että kustakin vaalipiiristä tuli valituksi eniten ääniä saanut ehdokas. Heistä suuri osa ei edustanut mitään puoluetta.

	%	PPL	PYH	YHD
Liberaali-demokraattinen puolue *	24.0	67	5	72
Venäjän valinta	14.5	38	23	61
Kommunistinen puolue *	13.5	31	7	38
Agraaripuolue *	9.0	29	16	45
Venäjän naiset #	8.5	20	2	22
Javlinskin - Boldyrevin - Lukinin vl.	7.0	15	6	21
Venäjän yhtenäisyys- ja sovintop.	7.0	13	3	16
Venäjän demokraattinen puolue *	5.5	12	1	13
	89.0	225	63	288
Puolueet/vaaliliitot, jotka jäivät alle 5 % äänikynnyksen	11.0	-	12	12
Riippumattomat	-	-	107	107
	100.0	225	182	407

% = prosentteja puoluelistojen äänistä

PPL = puoluelistojen äänimäärän perusteella lasketut paikat

PYH = paikkoja yhden hengen vaalipiireissä

YHD = kummankin vaalitavan perusteella duumaan päässeet

* = äärinationalistit ja vanhoilliset

tummennettu = uudistusmieliset

= puolueeton

Vaalien voittajiksi nousivat liberaali-demokraatit, kommunistit ja Agraaripuolue, jotka alustavien tulosten perusteella keräsivät 155 paikkaa. Kun tähän lisätään vielä Venäjän demokraattisen puolueen saamat 13 paikkaa, on äärinationalisteilla ja vanhoillisilla yhteensä 168 paikkaa. Niinikään yllättävän suuren kannatuksen sai Venäjän naiset, joka ilmeisesti on joko puolueeton tai osittain reformeja kannattava puolue. Venäjän naisilla on parlamentissa 22 paikkaa. Uudistusmielisten osuus on 98 paikkaa.

Puoluelistoilla hyvin menestynyt Vladimir **Zhirinovskin** Liberaali-demokraattinen puolue sai yhden hengen vaalipiireistä vain viisi paikkaa, sen sijaan Venäjän valinta ja Agraaripuolue onnistuivat tässä vaalissa suhteellisesti paremmin. Enemmistövaalilla eli yhden hengen vaalipiireistä valittujen joukossa enemmistö on riippumattomia. Venäjän valinnan saama kannatus näillä listoilla perustuu ainakin osittain siihen, että

yhden hengen vaalipiireissä ehdokkaaksi asettuneet eivät saaneet kampanjoida puolueensa nimissä, ja näin ihmiset äänestivät parhaiten tuntemaansa ehdokasta. Useimmiten eniten julkisuudessa on luonnollisesti hallituksen jäsen (suuri osa Venäjän valinnan ehdokkaista) tai paikallinen virkamies.

Joidenkin tietojen mukaan (mm. Interfax) Javlinskin vaaliliiton, Venäjän valinnan ja kommunistien saamien paikkojen määrä yhden hengen vaalipiireistä olisi huomattavasti edellisiä tuloksia suurempi. Näitä tietoja ei ole vahvistettu, ja ne saattavat perustua siihen, että riippumattomia on siirtynyt näihin puolueisiin. Mikäli näin olisi, vahvistuisi uudistusmielisten asema merkittävästi.

Vaalien tulos aiheutti ulkomailta huolestuneisuutta Venäjän uudistuslinjan jatkuvuudesta. Uudistusmieliset vakuuttelivat pysyvänsä järkkymättä reformien takana ja pyrkivänsä tiivistämään yhteistyötään.

Parlamenttivaalien yhteydessä äänestettiin Venäjän uudesta perustuslaista, jota alustavien tietojen mukaan kannatti 62 % äänestäneistä. Perustuslaki vahvistaa presidentin valtaa, mikä saattaa muodostua erittäin tärkeäksi uudistusten takeeksi.

Jeltsin erotti neuvonantajiaan. Vaalitulosten varmistuessa presidentti **Jeltsin** erotti poliittisen neuvonantajansa Sergei **Stankevitsin** ja laillisen neuvonantajansa Aleksandr **Kotenkovin**. Erojen syyksi on arveltu yllättävää vaalitulosta, mutta ainakin Stankevits on todennut pyytäneensä eroa itse.

Jeltsin syytti Ukrainaa tiukentuneesta kannasta ydinaseisiin. Parlamenttivaalien tuloksesta huolestuneena Ukraina on päättänyt vaatia turvallisuustakuita ja korvauksia sekä Venäjälle jo siirtämistään että vielä hallussapitämistään ydinkärjistä. Osa Ukrainan johtajista pitää Vladimir **Zhirinovskin** vahvaa kannatusta merkinä siitä, että Venäjä on alueellinen uhka Ukrainalle. Ukrainan ydinaseet ovat kuitenkin pitkän matkan ohjuksia, joita ei voi tähdätä kovin lähelle. Lisäksi ydinaseiden laukaisu- ja tähtäyskoodit ovat Venäjällä.

Viroon yleinen 26 prosentin tulovero. Viron parlamentti on hyväksynyt uuden tuloverolain, jossa veroasteeksi asetettiin 26 prosenttia. Laki astuu voimaan 1.1.1994 ja se koskee sekä yksityisiä kansalaisia että yrityksiä. Veroa kerätään tuloista, jotka ylittävät 3600 kruunua vuodessa. Henkilökohtaisista tuloveroista ohjataan 52 % paikallisbudjetteihin ja loput valtion budjettiin. Myös korkotuloihin aiotaan soveltaa samaa veroprosenttia, mutta parlamentin päätöksen mukaan korkotulot pysyvät verovapaina vielä vuoden 1994 loppuun asti.

Marraskuun inflaatiolukemat Baltian maissa. Viron inflaatio kiihtyi marraskuussa hintojen noustessa lokakuusta 4.0 %. Hinnat nousivat nyt kuukausitasolla enemmän kuin kertaakaan aiemmin tänä vuonna. Keskimääräinen kuukausittainen inflaatiovauhti on ollut Virossa tänä vuonna noin 2.5 %. Myös Latviassa inflaatio kiihtyi marraskuussa vuoden ennätysvauhtia hintojen kohotessa 8.8 % lokakuuhun verrattuna. Keskimääräinen kuukausittainen inflaatiovauhti on ollut Latviassa tänä vuonna noin 2.3 % ja toukokuussa maassa päästiin ensimmäistä kertaa negatiivisiin inflaatiolukuihin. Liettuassa, missä keskimääräinen inflaatiovauhti on ollut tänä vuonna noin 9.7 % kuukaudessa, marraskuun inflaatio hidastui 6.8 %:iin lokakuun 7.3 %:sta. Vuoden alhaisin inflaatioluku (0.9 % kuukaudessa) Liettuassa saavutettiin elokuussa, jonka jälkeen inflaatio alkoi jälleen kiihtyä.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 51

Uudistuspolitiikan kannattajat saanevat niukan enemmistön Venäjän parlamentissa. Lopullisia tuloksia Venäjän parlamenttivaaleista ei vielä ole saatavilla. Alustavien tietojen mukaan, jotka perustuvat 190 vaalipiirin tuloksiin (kaikkiaan 225), uudistuspolitiikan kannattajiksi arvioidut ryhmät saavat noin 52 prosenttia, liberaali-demokraattinen, kommunistinen ja agraaripuolue yhteensä 42 prosenttia sekä riippumattomat noin 6 prosenttia alahuoneen (duuman) edustajapaikoista.

Vanha hallitus jatkaa, mutta ministerien määrää vähennetään. Presidentti **Jeltsin** sanoi keskiviikkona 22. joulukuuta, että vanha hallitus jatkaa perustuslain mukaisesti kaksi vuotta eli siirtymäkauden ajan. Hallituksen jäsenten määrää kuitenkin vähennetään, jotta sen työskentelyä voidaan tehostaa. Jeltsinin mukaan varapääministeri **Gaidar** jatkaa hallituksessa, mikä merkitsee sitä, että nykyinen talousuudistuslinja jatkuu. Muutokset hallitukseen tehdään ennen parlamentin ensimmäistä istuntoa, joka tietävästi on tammikuun 11. päivänä.

Jeltsin ilmoitti myös, että uudistuspolitiikan kannattajien huonon vaalimenestyksen johdosta hän on valmis perustamaan oman poliittisen puolueen.

Venäjän turvallisuuspalvelu uudelleenorganisoidaan. Tiistaina 21. joulukuuta presidentti **Jeltsin** yllättäen lakkautti Venäjän nykyisen turvallisuusministeriön, joka oli KGB:n perillinen. Jeltsinin antaman asetuksen mukaan turvallisuusministeriön tilalle perustetaan liittovaltion vastavakoilupalvelu. Nykyistä turvallisuusministeriötä syytettiin passiivisuudesta syyskuun parlamentin hajottamisen jälkeisissä tapahtumissa, hitaasta uudistumisesta, valtion turvallisuutta koskevan kokonaisnäkemyspuutteesta, vastavakoilun heikkoudesta sekä kyvyttömyydestä ennakoita ääri-kansallisten menestystä joulukuun parlamenttivaaleissa. Uuden turvallisuuspalvelun perustamisen myötä Jeltsin teki selväksi, että turvallisuuspalvelun henkilöstö tullaan suurelta osin vaihtamaan. Uuden turvallisuuspalvelun johtoon tulee nykyinen turvallisuusministeri **Nikolai Golushko**.

Venäjä ei aio rajoittaa öljyvientiä. Venäjän energiaministeriön mukaan Venäjä ei aio tukea öljyn maailmanmarkkinahinnan korotuksia vähentämällä vientiä. Öljyn maailmanmarkkinahinta on joulukuussa laskenut alimmilleen viiteen vuoteen (kuluneella viikolla noin 13.50 USD/tynnyri) ja siksi OPEC on toivonut myös järjestön ulkopuolisten maiden osallistuvan öljyn hinnan tukemiseen tuotannon rajoituksin.

Vaikka tammi-marraskuussa öljyn (-13 %) ja kaasun (vajaa 4 %) tuotanto onkin Venäjällä laskenut selvästi, niin Venäjän öljyn

viennin arvioidaan kuluvana vuonna kasvavan noin kolmanneksen 82 miljoonaan tonniin.

Viro, Latvia ja Liettua valmistelevat ensi vuoden budjetin. Viron parlamentti on jo hyväksynyt vuoden 1994 budjetin, jonka loppusummaksi tuli 5.79 miljardia kruunua. Talousarviossa tulot ja menot ovat tasapainossa ja parlamentin käsittelyssä budjettiin tehtiin vain vähäisiä viimehetken muutoksia.

Latvian hallitus esittää parlamentin hyväksyttäväksi lievästi alijäämäisen (n. 39 milj. latia) budjetin. Budjettiesityksen tulot ovat 526 milj. latia ja menot 565 milj. latia. Talousarvion keskeisimmät tavoitteet ovat uudistusten jatkaminen sekä sosiaalijärjestelmän ylläpito. Lisäksi hallitus pyrkii tukemaan maataloussektoria yhteensä 6 milj. latilla. Latvian parlamentti aloittaa budjetin käsittelyn 13. tammikuuta.

Liettuan viranomaisten mukaan maan budjetti tulee olemaan hieman alijäämäinen, mutta lukuja tuloista ja menoista ei vielä julkistettu. Budjetista tullaan edelleen maksamaan tukiaisia joillekin kannattamattomille yrityksille.

Baltian pääministerit sopivat keskinäisen yhteistyönsä tiivistämisestä viime viikolla Vilnassa käymissään neuvotteluissa. Kokouksen keskeisimpiä teemoja oli Baltian maiden vapaakauppasopimus, jonka täytäntöönpanoa on Liettuan pääministeri Adolfas Slezeviciusin mukaan lykännyt se, ettei Liettuan parlamentti ole vielä osaltaan hyväksynyt sopimusta. Viro ja Latvia ovat jo hyväksyneet vapaakauppasopimuksen. Baltian maiden yhteisen rahapolitiikan edellytyksenä pääministerit pitivät sitä, että Liettuaan ja Latviaan luodaan Viron mallin mukainen valuuttakomiteajärjestelmä, ns. currency board.

Viron pääministeri Mart Laarin mukaan Venäjän äskeisten parlamenttivaalien tulokset osoittivat jälleen kerran, että Baltian maiden täytyy tiivistää turvallisuusyhteistyötään ja luoda kiinteät yhteydet NATOon ja Euroopan Unioniin. Viro, Latvia ja Liettua ilmoittivat pyrkivänsä jatkossa tiukentamaan itärajojensa valvontaa sekä helpottamaan rajanylitystä maiden keskinäisillä rajoilla. Neuvotteluissa täsmennettiin myös Baltian maiden viisumisäännöksiä sekä keskusteltiin mahdollisuuksista ottaa käyttöön Baltian maiden yhteinen viisumi.

Länsi-Euroopan maat haluavat tukea itäisen Euroopan ja Baltian maiden nykyistä nopeampaa lähentymistä Euroopan Unioniin. Kuluneella viikolla EU-maat päättivät aloitteesta, jonka mukaan EU pyrkii laajentamaan yhteistyötään Itä-Euroopan maiden kanssa siten, että se koskisi myös ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Syynä EU:n tuenosoitukselle itäisen Euroopan maille on Venäjän vaalitulos ja Ukrainan kaottinen tilanne. Yhteistyön tiivistäminen ei kuitenkaan tarkoita uusien instituutioiden pystyttämistä, vaan EU tahtoo lisätä lähinnä keskusteluyhteyksiä Visegrad-ryhmän maiden (Puola, Unkari, Tšekinmaa ja Slovakia) sekä Bulgarian ja Romanian kanssa. Näiden maiden kanssa EU:lla on voimassa olevat assosiaatiosopimukset. EU kaavailee myös Baltian maiden kanssa käytävien yhteistyösopimusneuvottelujen nopeuttamista.

IDÄNTALOUKSIEN VIIKKO 52

Venäjän joulukuun 12. päivänä pidettyjen parlamenttivaalien lopulliset tulokset on julkistettu yksittäisten edustajien osalta. Eri puolueiden saamat paikat jakaantuivat viimeisempien tietojen mukaan seuraavasti. Uudistusmielisistä Jegor **Gaidarin** johtama Venäjän valinta sai duumaan 58 paikkaa, Javlinskin-Boldyrevin-Lukinin vaaliliitto 22 paikkaa sekä Venäjän yhtenäisyys- ja sovintopuolue 19 paikkaa. Vanhoillisista Vladimir **Zhirinovskin** johtama liberaali-demokraattinen puolue sai 64 paikkaa, kommunistinen puolue 48 paikkaa, agraaripuolue 33 sekä Venäjän demokraattinen puolue 14 paikkaa. Puolueettomista Venäjän naiset saivat 23 paikkaa. Muut puolueet saivat 33 paikkaa. Puolueisiin sitoutumattomat saivat 130 paikkaa. Monien edustajien sitoutumattomuus on kuitenkin epäselvä.

Kaiken kaikkiaan duumaan valittiin 444 edustajaa. Puoluelistojen perusteella duumaan valittiin 225 edustajaa ja yhden hengen vaalipiireistä 219 edustajaa.

Venäjän vaaleissa valittiin hyvin koulutettu parlamentti, johon tuli myös merkittävä joukko sekä taloustieteen että käytännön talouden harjoittajia. Heitä riitti **Zhirinovskin** muutenkin hyvin koulutetulle listallekin. Sen taloustieteilijänimistä kiintoisin on Mihail **Lemeshev**. Vuonna 1927 syntynyt Lemeshev on vanhan polven matemaattinen taloustieteilijä, joka erikoistui varhain ympäristötaloustieteeseen. Hän tuli yhteiskunnallisesti näkyväksi olemalla yksi keskeisistä Siperian jokien osittaisen etelään kääntämisen vastustajista. Ajan myötä Lemeshevin kannat kääntyivät yhä nationalistisemmiksi ja venäläistä perinnettä painottavammiksi. Lemeshev, josta Ilja Glazunov maalasi tunnetun muotokuvan jo 1970-luvulla, on muuttunut yhä enemmän koko nykyaikaisen elämänmenon vastustajaksi. Paheneva invaliditeetti ja henkilökohtainen ongelma ovat ehkä vauhdittaneet muutosta.

Venäjän uusi perustuslaki astui voimaan. Joulukuun parlamenttivaalien yhteydessä järjestettyyn kansanäänestykseen otti osaa 55 prosenttia 106 miljoonasta äänioikeutetusta, joista 58 prosenttia äänesti uuden perustuslain puolesta.

Venäjän tulot öljynviennistä vähentyneet. Tulojen vähentymisen syynä on maailmanmarkkinahintojen putoaminen ylituotannon takia. Samanaikaisesti Venäjän öljynvientä on kuitenkin kasvanut. Raakaöljyn viennin määrä nousi tammi-lokakuussa noin kolmanneksen vastaavasta ajankohdasta 1992. Jalostettujen öljytuotteiden vienti on kasvanut samana aikana 45 prosenttia ja maakaasun vajeat 3 prosenttia.

Jeltsin antoi määräyksen valtion tuesta öljyteollisuudelle. Määräyksen mukaan öljyteollisuudelle joulukuussa 1992 sekä tänä vuonna myönnetyille lainojen takaisinmaksua lykätään kesäkuuhun 1994 saakka. Vuonna 1994 öljyteollisuuden yritykset on edelleen vapautettu pakollisesta valuuttatulojen vaihtamisesta rupliksi.

Jeltsin antoi määräyksen Venäjän viljamarkkinoiden vapauttamisesta. Määräyksen mukaan Venäjän tasavallat ja alueet vastaavat itse

viljan hankinnoistaan. Valtion viranomaiset muodostavat strategisen vilja-reservin, mutta maanviljelijöiden ei tarvitse myydä viljaa valtiolle kuten aikaisemmin. Viljareservin ylläpidosta vastaa edelleen Roshleboprodukt.

Ruplan arvoksi noteerattiin joulukuun 28. päivänä 1247 ruplaa dollarilta. Vuoden alussa dollarista maksettiin 417 ruplaa. Alimmillaan ruplan arvo on tänä vuonna ollut syyskuun 23. päivänä, jolloin sen arvoksi noteerattiin 1299 ruplaa dollarilta.

Viron keskuspankki aloittaa jälleen toimilupien myöntämisen liikepankeille. Päätös toimilupien myöntämisestä mahdollistaa uusien liikepankkien perustamisen ja rekisteröimisen. Toimilupia ryhdytään myöntämään jälleen ensi vuoden alusta lähtien voimassaolevien säännösten mukaisesti aina siihen asti, kunnes valmisteilla oleva laki rahoituslaitoksista astuu voimaan. Keskuspankki keskeytti huhtikuussa uusien toimilupien myöntämisen liikepankeille loppuvuodeksi, mihin vaikutti Viron viime talven pankkikriisi. Keskuspankki on lisäksi asettanut liikepankkien pääoman uudeksi minimivaatimukseksi huhtikuun 1. päivästä 1995 lähtien 15 miljoonaa kruunua nykyisen kuuden miljoonan sijaan. Uusi pääomavaatimus koskee uusia perustettavia liikepankkeja kuitenkin jo heti vuoden 1994 alusta lähtien. Keskuspankin suunnitelmien mukaan liikepankkien on kohotettava pääomaansa 25 milj. kruunuun huhtikuuhun 1996 mennessä ja 35 milj. kruunuun huhtikuuhun 1997 mennessä.

Baltian maat arvioivat vuoden 1993 talouskehitystään.

Latvian finanssiministeri Uldis Osisin mukaan vuosi 1993 oli maalle taloudellisen vakautumisen aikaa, jonka merkittävimpiä käännekohtia oli oman valuutan latin käyttöönotto. Tilastokomitean julkistamien tietojen mukaan viimeiset puolitoista vuotta jatkunut kokonaistuotannon lasku pysähtyi syyskuussa, jonka jälkeen tuotanto on kääntynyt nousuun. Finanssiministeriön ennustusten mukaan bruttokansantuote tulee kasvamaan viiden prosentin vuosivauhtia seuraavien kuuden vuoden ajan. Latvian ensi vuoden budjetti painottuu sosiaalisektorille, eikä budjetista pyritä vauhdittamaan teollisuuden investointeja. Teollisuussektorin tukemiseen aiotaan sen sijaan käyttää pääasiassa kansainvälisten rahoituslaitosten Latvialle jo myöntämiä luottoja.

Liettuan pääministeri Adolfas Slezevicius ennustaa vuodesta 1994 maalleen tätä vuotta parempaa. Slezeviciusin mukaan Liettuassa on jo päästy talouskriisin pahimman vaiheen yli ja ulkomaisten investointien uskotaan lisääntyvän vuonna 1994. Inflaatio, joka oli vielä vuoden alussa 25 prosenttia kuukaudessa, on nyt saatu pidettyä alle 25 prosentin vuosineljänneksellä. Pääministeri ennustaa ensi vuoden inflaation olevan alhaisempi kuin tulojen ja eläkkeiden kasvu.

Virossa bruttokansantuote on kääntynyt kasvuun. Valtion tilastoviranomaisten julkistamien tietojen mukaan Viron BKT kasvoi tämän vuoden kolmannella neljänneksellä 6.4 prosenttia toiseen neljännekseen verrattuna. BKT:n kasvuun on vaikuttanut olennaisesti väestön tulotason kohoaminen, joka on lisännyt kulutusta. Viranomaiset ovat kuitenkin huolissaan investointien vähenemisestä: suuryritysten hidas yksityistäminen on jarruttanut selvästi investointitoimintaa maassa.